МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Організація та методика обліку і аналізу основних засобів на ПрАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0714–оа
спеціальності 071 Облік і оподаткування,
освітньої програми облік і аудит
_____ Є.Д. Скробіна _____
Керівник д.е.н., професор Проскуріна Н.М.
Рецензент к.н.держ. упр., доцент Гончарова В.Г.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Зав. кафедрою _____ Н.М. Проскуріна
«___»_____ 2025 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Скробіній Єлизаветі Денисівні

1. Тема роботи: Організація та методика обліку і аналізу основних засобів на ПрАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД»
керівник роботи Проскуріна Неля Миколаївна, д.е.н., професор
затверджені наказом ЗНУ від 25 березня 2025 року № 439-с.

2. Строк подання студентом роботи 25 листопада 2025 року

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані обліку та фінансової звітності установи.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити теоретичні засади обліку і аналізу виробничих запасів; проаналізувати нормативно-правове регулювання обліку і аналізу виробничих запасів; вивчити існуючі методики бухгалтерського обліку і аналізу виробничих запасів на підприємстві; дослідити проблемні аспекти обліку виробничих запасів на підприємстві та запропонувати шляхи їх удосконалення; проаналізувати використання виробничих запасів на підприємстві, розробити рекомендації щодо оптимізації обліку і аналізу виробничих запасів на підприємстві.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 30 табл., 18 рис., 12 формул.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Проскуріна Н. М., професор	05.08.2025 р.	05.08.2025 р.
2	Проскуріна Н. М., професор	09.09.2025 р.	09.09.2025 р.
3	Проскуріна Н. М., професор	03.10.2025 р.	03.10.2025 р.

7. Дата видачі завдання: 01 червня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2025	
2.	Написання вступу	липень 2025	
3.	Виконання першого розділу	серпень 2025	
4.	Виконання другого розділу	вересень 2025	
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2025	
6.	Написання висновків	листопад 2025	
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2025	
8.	Подання роботи на кафедру	листопад 2025	

Студент _____ Є.Д.Скробіна
(підпис)

Керівник роботи _____ Н.М. Проскуріна
(підпис)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 163 с., 3 розділи, 30 табл., 18 рис., 104 джерела, 15 додатків.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, ОБЛІК, АНАЛІЗ, АМОРТИЗАЦІЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ, ФОНДОВІДДАЧА, ФОНДОМІСТКІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА, ПрАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД»

Об’єкт дослідження – процес організації та методика обліку і аналізу основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод».

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики обліку і аналізу основних засобів для підвищення ефективності їх використання на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод».

Методи дослідження: системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів. Під час виконання дослідження використано загальнонаукові методи пізнання: методи наукового узагальнення (при уточненні сутності поняття), методи систематизації, класифікації та порівняння (для представлення класифікації основних засобів), діалектичний метод, системний підхід, методи індукції та дедукції, фінансового аналізу, наукової абстракції та системного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних із вдосконаленням обліку та підвищенням ефективності використання основних засобів. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

удосконалено:

– тлумачення економічної сутності поняття «основні засоби», що, на відміну від існуючих підходів, комплексно розкриває їх природу як матеріальних необоротних активів, які багаторазово використовуються у господарській діяльності, зберігають натурально-речову форму та поступово переносять вартість на витрати через механізм амортизації;

– класифікація активів для визначення їх належності до основних засобів або малоцінних необоротних матеріальних активів через розробку покрокового алгоритму прийняття рішень (дерева рішень);

набули подальшого розвитку:

– методику аналізу ефективності використання основних засобів шляхом комплексного поєднання показників технічного стану, руху, результативності та інвестиційної віддачі із застосуванням факторного аналізу;

– організаційно методичні засади формування облікового процесу щодо визначення ринкової (реальної) вартості основних засобів шляхом розробки Програми капітального ремонту та реконструкції виробничих об'єктів на 2025–2030 роки.

– документальне забезпечення облікового процесу з основними засобами через розробку чек-листа витрат перед капіталізацією та типової форми акту класифікації ремонту/поліпшення основних засобів.

Одержані результати дослідження спрямовані на оптимізацію обліку та контролю за основними засобами, забезпечення своєчасного і достовірного відображення їх руху, підвищення ефективності використання наявного обладнання. Застосування на практиці запропонованих рекомендацій, зокрема реалізація проєкту модернізації обладнання, дозволить підприємству забезпечити зростання продуктивності праці на 9,98%, зменшення зносу активів та покращення фінансово-економічних показників діяльності.

SUMMARY

Qualifying work contains: 163 p., 3 sections, 30 tab., 18 fig., 104 references, 15 supplements.

FIXED ASSETS, OBJECT, ANALYSIS, DEPRECIATION, EFFICIENCY OF VICTORISTAN, FOUNDATION, FOUNDOMISTICITY, PROFITABILITY, OBJECTIVE POLICY, «ZAPORIZHIA PLANT OF ELECTRICAL APPARATUS» PRIVATE JOINT STOCK COMPANY

The object of investigation is the process of organization and methodology of design and analysis of the main features at «Zaporizhia Plant O f Electrical Apparatus» Private Joint Stock Company.

The method of qualified work is the development of theoretical principles and the development of practical recommendations for the thorough organization and analysis of the main features to improve efficiency Their vykoristannya at «Zaporizhia Plant O f Electrical Apparatus» Private Joint Stock Company.

Research methods: a systematic approach to the development of economical components and processes. In the meantime, research has been carried out on scientific methods of understanding: methods of scientific investigation (with clarification of the essence of the concept), methods of systematization, classification and alignment (for presenting the classification of the main characteristics), dialectical method, system approach, methods of induction and deduction, financial analysis, scientific abstraction and system analysis.

The scientific novelty of the results obtained lies in the theoretical and methodological substantiation and solution of a set of issues related to improving accounting and increasing the efficiency of the use of fixed assets. In the process of research, the following scientific results were obtained, which are characterized by scientific novelty:

improved:

– interpretation of the economic essence of the concept of «fixed assets», which, unlike existing approaches, comprehensively reveals their nature as tangible non-current assets that are repeatedly used in economic activity, retain their natural and tangible form and gradually transfer their value to expenses through the depreciation mechanism;

– classification of assets to determine their belonging to fixed assets or low-value non-current tangible assets through the development of a step-by-step decision-making algorithm (decision tree);

further developed:

– methodology for analyzing the efficiency of the use of fixed assets through a comprehensive combination of indicators of technical condition, movement, performance and investment return using factor analysis;

– organizational and methodological principles for the formation of the accounting process for determining the market (real) value of fixed assets by developing a Program for the overhaul and reconstruction of production facilities for 2025–2030.

– documentary support for the accounting process with fixed assets through the development of a checklist of expenses before capitalization and a typical form of the act of classification of repair/improvement of fixed assets.

The results of the study are aimed at optimizing accounting and control over fixed assets, ensuring timely and reliable reflection of their movement, increasing the efficiency of the use of existing equipment. The practical application of the proposed recommendations, in particular the implementation of the equipment modernization project, will allow the enterprise to ensure an increase in labor productivity by 9.98%, reduce asset depreciation and improve financial and economic performance.

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ЗУ – Закон України

КМУ – Кабінет Міністрів України

ОЗ – основні засоби

НП(С)БО 7 – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92

МСБО 16 – Основні засоби: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16

МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності

МФУ – Міністерство фінансів України

МНМА – Малоцінні необоротні матеріальні активи

Інструкція № 291 – Інструкція про застосування Плану рахунків від 30.11.1999 № 291.

ПДВ – податок на додану вартість

тис. грн – тисяч гривень

год – годин

грн – гривень

і т.д. – і так далі

% – відсотки

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФАКАЦІЙНУ РОБОТУ
РЕФЕРАТ
SUMMARY
СКРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ
ВСТУП……. 11
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
1.1 Економічна сутність основних засобів, їх класифікація та оцінка для цілей обліку……. 17
1.2 Нормативно-правове регулювання та сучасні методики обліку операцій з основними засобами…… 32
1.3 Методика аналізу ефективності використання основних засобів…… 56
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства…… 76
2.2 Організація облікового процесу основних засобів на підприємства... 87
2.3 Практика обліку надходження, амортизації, ремонту та вибуття основних засобів на підприємстві……. 103
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ НА ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД»
3.1 Аналіз наявності, руху та технічного стану основних засобів підприємства…… 116
3.2 Аналіз показників ефективності використання основних засобів…... 130
3.3 Напрями підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві……... 137
ВИСНОВКИ…… 145

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ……. 151
ДОДАТОК А Схема дерева рішень щодо класифікації активів для визначення їх належності до основних засобів або МНМА…….. 164
ДОДАТОК Б Приклади класифікації активів та відображення в бухгалтерському обліку операцій з основними засобами…….. 165
ДОДАТОК В Типова форма «Лист класифікації активу»……... 167
ДОДАТОК Д Наказ про облікову політику…….. 168
ДОДАТОК Е Удосконалений наказ про облікову політику…… 170
ДОДАТОК Ж Акт класифікації ремонту / поліпшення основного засобу 172
ДОДАТОК И Чек-ліст перед капіталізацією…… 174
ДОДАТОК К Програма капітального ремонту та реконструкції виробничих об’єктів на 2025–2030 рр……. 176
ДОДАТОК Л Баланс (ф1) ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 2024 рік…… 178
ДОДАТОК М Звіт про фінансові результати (ф2) за 2024 рік…… 180
ДОДАТОЕ Н Звіт про рух грошових (ф3) за 2024 рік…… 182
ДОДАТОК П Звіт про власний капітал (ф4) за 2024 рік…… 184
ДОДАТОК Р Примітки до річної звітності за 2024 рік…….. 186
ДОДАТОК С Структурне обстеження підприємства…….. 191
ДОДАТОК Т Положення Про бухгалтерську службу……. 196

ВСТУП

В умовах трансформації економіки та посилення конкуренції, ефективне управління необоротними активами є ключовим фактором стабільності та конкурентоспроможності промислових підприємств. Основні засоби формують виробничий потенціал, безпосередньо впливаючи на обсяги виробництва, собівартість продукції та фінансові результати діяльності. Особливої гостроти ця проблема набуває для підприємств машинобудівної галузі України, більшість з яких характеризується високим рівнем фізичного та морального зносу активної частини фондів.

Окрім того, внаслідок запровадження воєнного стану в Україні звичний порядок ведення бухгалтерського обліку зазнав порушень, особливо щодо структури активів. Частина основних засобів була знищена або пошкоджена, інша частина залишилася на тимчасово окупованих територіях, а певні об’єкти майна вилучено чи відчужене примусово. У такій ситуації особливої ваги набуває питання організації обліку основних засобів на підприємствах та формування належної системи нормативного і правового регулювання їх відображення в умовах воєнних дій. Актуальність теми полягає в необхідності дослідження організації та методики обліку і аналізу основних засобів з урахуванням воєнного стану в країні.

Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних аспектів обліку і аналізу основних засобів зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Фрайман А. В., Селіванова Н. М., Римар Г. А., Радіонова Н. Й., Чучкевич Д. Ю., Васюренко Л. В., Балаганський О. І., Пилипчук В. П., Фрайман А. В., Селіванова Н. М., Орлова І., Прийдак Т. Б., Тютюнник С. В., Лега О. В., Єрмолаєва М. В., Яловега Л. В., Матюха М. М., Деркаченко Ю. Р., Саванчук Т. М., Подгорна Ю. Ю., Гончаренко А. І., Мельник Т. Г., Мурашко І. С., Чередніченко Ю. В., Штулер Г. Г., Фесенко А., Іванова Т. Н., Колісник О. К., Приходько К. К., Копчикова І. В., Кудирко О. М., Михайловина С. О., Крочак

О. І., Крочак Є. І., Мельниченко М. В., Ткаченко О., Янко О., Оглядничук Н., Селіванова Н. М., Качанова Н. С., Пчелинська Г. В., Гороховець Ю. А., Гринь В. П., Скробіна Є. Д., Маланкевич В., Чубай В., Завгородня Т. П., Проскурович О. В., Павлова Г., Сірко А., Чернецька Д., Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарук С., Данильченко Л. М., Васильків В. В., Ткаченко І. Г., Сіправська М. Д. та інші.

Проте, питання організації обліково-аналітичного процесу на підприємствах з критичним рівнем зносу активів залишаються недостатньо дослідженими, особливо з урахуванням того факту, що організація та ведення бухгалтерського обліку основних засобів в умовах воєєнного стану потребує нових підходів.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики обліку і аналізу основних засобів для підвищення ефективності їх використання на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод». Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі завдання**:**

– дослідити економічну сутність основних засобів та теоретичні засади їх обліку і аналізу;

– проаналізувати нормативно-правове регулювання та сучасні методики обліку операцій з основними засобами;

– розглянути методику аналізу ефективності використання основних засобів;

– надати організаційно-економічну характеристику досліджуваного підприємства;

– вивчити організацію облікового процесу основних засобів на підприємстві;

– дослідити діючу практику та методику обліку надходження, амортизації, ремонту та вибуття основних засобів на підприємстві;

– провести комплексний аналіз наявності, руху, технічного стану та ефективності використання основних засобів;

– провести аналіз наявності, руху та технічного стану основних засобів підприємства;

– проаналізувати показники ефективності використання основних засобів на підприємстві

– запропонувати напрями підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві

Об’єктом дослідження є процес організації та методика обліку і аналізу основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних та практичних аспектів обліку і і аналізу основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Для досягнення мети дослідження було використано наукові методи, які застосовуються при вивченні соціально-економічних процесів і явищ, а саме: методи наукового узагальнення (при уточненні сутності поняття «основні засоби»), методи систематизації, класифікації та порівняння (для представлення класифікації основних засобів), діалектичний метод (при рівнів нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку основних засобів підприємства), системний підхід (при узагальнені основних етапів аналізу забезпеченості основними засобами підприємства), методи індукції та дедукції, фінансового аналізу, наукової абстракції, системного та комплексного аналізу (при розробці напрямів підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві) та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретико-методичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних із вдосконаленням обліку та підвищенням ефективності використання основних засобів. У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

удосконалено:

– тлумачення економічної сутності поняття «основні засоби», що, на відміну від існуючих підходів, комплексно розкриває їх природу як

матеріальних необоротних активів, які багаторазово використовуються у господарській діяльності, зберігають натурально-речову форму та поступово переносять вартість на витрати через механізм амортизації, що дозволяє уникнути фрагментарності в обліку та забезпечити системний підхід до відображення у фінансовій звітності;

– класифікація активів для визначення їх належності до основних засобів або малоцінних необоротних матеріальних активів через розробку покрокового алгоритму прийняття рішень (дерева рішень), що формалізує процес класифікації та мінімізує ризики викривлення облікових даних;

набули подальшого розвитку:

– методику аналізу ефективності використання основних засобів шляхом комплексного поєднання показників технічного стану, руху, результативності та інвестиційної віддачі із застосуванням факторного аналізу, що дозволяє виявляти резерви підвищення продуктивності активів і обґрунтовувати управлінські рішення щодо їх оновлення;

– організаційно методичні засади формування облікового процесу щодо визначення ринкової (реальної) вартості основних засобів шляхом розробки Програми капітального ремонту та реконструкції виробничих об'єктів на 2025–2030 роки, що дозволяє системно вирішувати проблему критичного зносу будівель і споруд та підвищити ефективність використання виробничих потужностей.

– документальне забезпечення облікового процесу з основними засобами через розробку чек-листа витрат перед капіталізацією та типової форми акту класифікації ремонту/поліпшення основних засобів, що забезпечує коректне розмежування витрат і достовірність фінансової звітності;

Одержані результати дослідження спрямовані на оптимізацію обліку та контролю за основними засобами, забезпечення своєчасного і достовірного відображення їх руху, підвищення ефективності використання наявного обладнання. Застосування на практиці запропонованих рекомендацій,

зокрема реалізація проєкту модернізації обладнання, дозволить підприємству забезпечити зростання продуктивності праці на 9,98%, зменшення зносу активів та покращення фінансово-економічних показників діяльності.

Теоретичною та методологічною основою дослідження стали підручники, наукові та фахові статті вітчизняних і зарубіжних вчених щодо організації та методики обліку і аналізу основних засобів, законодавчі та нормативні акти з питань обліку і аналізу основних засобів.

Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» оптимізувати облік та контроль за основними засобами, забезпечити своєчасне і достовірне відображення їх руху, підвищити ефективність використання наявного обладнання та планувати його оновлення. Реалізація проєкту модернізації обладнання на суму 11 093 тис. грн сприятиме зростанню продуктивності праці на 9,98 %, зменшенню зносу активів та покращенню фінансово-економічних показників діяльності підприємства. Крім того, запровадження графіка документообігу та Положення «Про бухгалтерську службу» забезпечить уніфіковану систему обліку, підвищить контроль за дотриманням нормативних вимог і сприятиме ефективному управлінню ресурсами.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом публікації наукових статей щодо дослідження основних засобів як об’єкту обліку:

– Гороховець Ю., Сейсебаєва Н., Грінь В., Скробіна Є. Основні засоби на підприємстві: обліково-теоретичний аспект. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки.* 2025. № 2 (66). С. 54-62.

– Гороховець Ю. А., Гринь В. П., Скробіна Є. Д. Основні засоби як елемент облікової політики підприємства: методичні та організаційні аспекти. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 12 (325). С. 29-35.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків,

переліку посилань і додатків. Основний зміст викладено на 163 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1 Економічна сутність основних засобів, їх класифікація та оцінка для цілей обліку

В системі управління господарською діяльністю будь-якого підприємства ключову роль відіграють його активи, серед яких особливе місце посідають засоби праці. Вони формують матеріально-технічну базу та визначають виробничий потенціал, технічний рівень і, зрештою, конкурентоспроможність суб'єкта господарювання.

Від точного визначення сутності та розуміння економічної природи основних засобів залежить ефективність організації обліку, управлінських процесів і внутрішніх контрольних механізмів. У бухгалтерському обліку основні засоби як наукова категорія мають більш конкретизоване визначення і менше розбіжностей у тлумаченні своєї сутності порівняно з економічними науками.

Далі проведемо огляд авторських визначень основних засобів у вітчизняних наукових пубілкаціях в табл.1.1.

Таблиця 1.1 – Авторські визначення основних засобів у вітчизняних наукових пубілкаціях

Автор	Визначень
1	2
Римар Г. А.	«це засоби праці (матеріальні активи), які тривалий час (більше 365 днів або протягом декількох операційних циклів) приймають участь у виробничому процесі/господарській діяльності, зберігають свою натурально-речову форму й по частинах переносять свою вартість на виготовлений продукт (шляхом амортизаційних відрахувань)» [67, с. 211]

Продовження таблиці 1.1

1	2
Радіонова Н.Й., Чучкевич Д.Ю.	«до основних засобів відносяться матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він триває більше одного року)» [66]
Васюренко Л.В., Балаганський О.І.	«основні засоби складаються з засобів виробничого призначення (використовуються як засоби праці в сфері матеріального виробництва) і невиробничого призначення (використовуються в соціально-культурній сфері)» [1, с.27]
Пилипчук В.П.	«основні засоби – це засоби праці, які мають вартість, функціонують у виробничому процесі тривалий час, не змінюючи при цьому своїх форм і розмірів, а їх вартість поступово за рахунок амортизації переноситься на собівартість готової продукції» [53]
Фрайман А.В., Селіванова Н.М.	«основні засоби – це активи матеріальної форми, що використовуються під час господарської діяльності підприємства протягом усього терміну довгострокової експлуатації, під час якої вартість даних виробничих фондів зменшується за рахунок фізичного та морального зносу» [78, с. 69]

Як видно з таблиці 1.1, Фрайман А.В., Селіванова Н.М. визначають основні засоби як матеріальні активи, що тривалий час беруть участь у виробничому або господарському процесі, зберігаючи свою натурально-речову форму, та поступово передають свою вартість на готову продукцію або послугу. Васюренко Л.В., Балаганський О.І. підкреслюють можливість використання основних засобів у соціально-культурній сфері, окрім виробничої діяльності. Вважаємо найбільш коректним визначення Римар Г. А., яке відображає як економічну природу основних засобів, так і особливості їх використання та перенесення вартості на продукцію, надаючи комплексне бачення їх ролі в господарській діяльності підприємства.

Колісник О. П. і Приходько К. К. відзначають, що основні засоби вирізняються багаторазовим використанням у виробничому процесі та здатністю зберігати первісний зовнішній вигляд протягом тривалого часу. Поступове зношування об’єктів під впливом виробничих операцій і зовнішніх факторів спричиняє перенесення їх первісної вартості на витрати виробництва протягом встановленого строку служби шляхом нарахування амортизаційних відрахувань [25].

Погляди вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо трактування основних засобів у своїй суті узгоджуються, хоча подані у різних словесних формах. Наприклад, автори підручника Варрен К. С., Рив Д. М. та Дукас Д. І. подають таке тлумачення: основні засоби – це довготривалі або відносно стабільні ресурси підприємства, серед яких обладнання, машини, будівлі й земельні ділянки [104].

Стівен Браг зазначає, що основні засоби належать до групи ресурсів, строк використання яких триває протягом кількох звітних інтервалів, а їхня вартість перевищує встановлений поріг для капіталізації [87].

Пітерсон Р. Х. у праці «Бухгалтерський облік ОЗ» виділяє три ключові ознаки активу. По-перше, ресурс має містити ймовірну майбутню вигоду, що передбачає здатність самостійно або разом з іншими ресурсами приносити суб'єкту господарювання майбутні чисті грошові надходження. По-друге, вигода має бути доступною саме певному підприємству, яке здатне контролювати доступ інших осіб до такого ресурсу. По-третє, операція чи інша подія, що надала суб'єкту господарювання право користування або можливість контролю, вже відбулася [98].

Таким чином, економічна сутність основних засобів полягає в тому, що вони є частиною необоротних активів, представленою у матеріальній формі. Їхня фундаментальна відмінність від оборотних активів, таких як сировина чи товари, полягає у характері їх участі в господарському процесі [20].

В публікації Орлова І. ддосліджено міжнародні стандарти та національні особливості бухгалтерського обліку зарубіжних країн [47, с.206]. Автор зазначає, що процес глобалізації економіки привів до уніфікації облікових практик і запровадження єдиних правил ведення бухгалтерського обліку у багатьох державах. Це створило потребу у формуванні універсальних стандартів обліку, що стало передумовою появи Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Незважаючи на значну популярність і вплив МСФЗ на світову бухгалтерську практику підприємств, вони не змогли повністю витіснити національні стандарти в ряді країн.

Впровадження МСФЗ радше стало поштовхом до вдосконалення та адаптації національних стандартів, що інтегрують принципи та методи МСФЗ з урахуванням місцевих економічних та правових особливостей [47, с.206].

Відповідно, класифікація та оцінка основних засобів для цілей обліку має як відмінності, так і спільні риси в міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актах.

Прийдак Т. Б., Тютюнник С. В., Лега О. В., Єрмолаєва М. В., Яловега Л. В. зауважують, що міжнародна практика обліку необоротних активів ґрунтується на використанні базових вимог МСБО та МСФЗ. Наразі за офіційними даними International Accounting Standard Board, 168 країн спираються на норми зазначених стандартів та формують звітну інформацію про необоротні активи у відповідності з ними [55].

В українській обліковій практиці ведення обліку основних засобів регламентується як національними, так і міжнародними стандартами. Відповідно до НП(С)БО 7, основні засоби являють собою матеріальні активи, термін використання яких перевищує один рік або операційний цикл, якщо він триваліший за рік [50]. З наведеного можна зробити висновок, що ці активи мають матеріально-речову природу, а серед їхніх основних ознак виділяються тривалий термін експлуатації, участь у виробничих або сервісних процесах, а також здатність приносити підприємству економічні вигоди протягом кількох фінансових періодів.

Відповідно до МСБО 16 основні засоби визначаються як матеріальні об’єкти, які:

а) призначені для застосування у виробничих процесах, постачанні товарів, наданні послуг, передаванні в оренду або для виконання адміністративних функцій;

б) передбачається використовувати протягом періоду, що перевищує один звітний цикл [49].

Порівняння національних і міжнародних стандартів вказує на спільність принципів при визначенні поняття «основні засоби». МСБО 16, на

відміну від НП(С)БО 7, містить більш узагальнене визначення, не деталізуючи ознаки, властиві основним засобам.

Слід зазначити, що ні національні, ні міжнародні стандарти бухгалтерського обліку не встановлюють конкретного вартісного порога для визнання активу основним засобом. У той же час податкове законодавство України визначає критерії, за якими матеріальні активи відносяться до основних засобів (рис. 1.1).

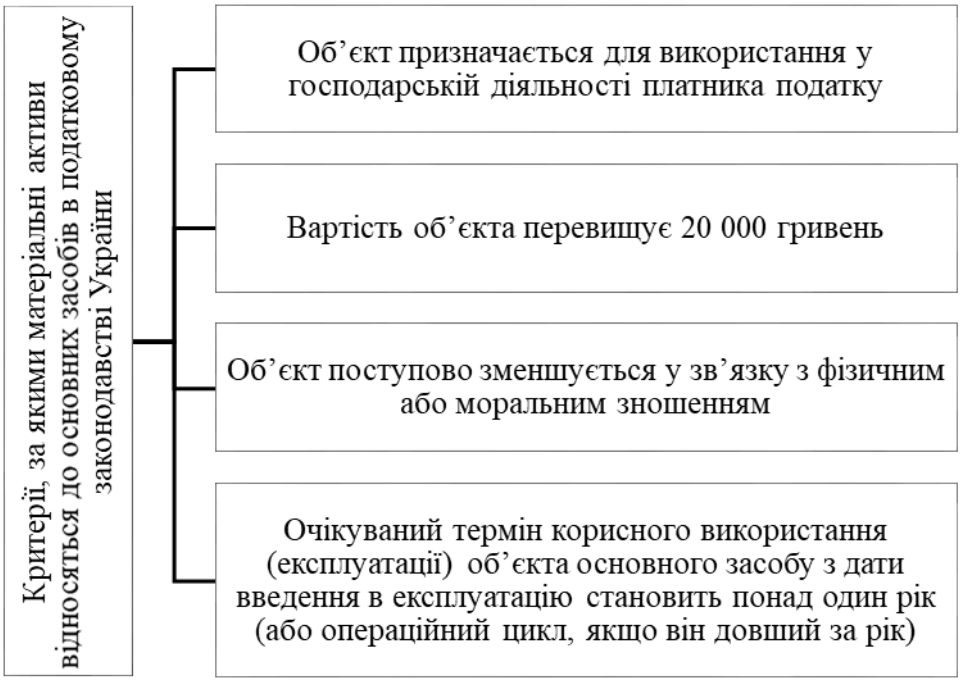

Рисунок 1.1 – Критерії, за якими матеріальні активи відносяться до основних засобів в податковому законодавстві України

Джерело: складено автором за [53]

Як бачимо, в національних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку при визначенні основних засобів є як спільні риси, так і відмінності у нормативному регулюванні обліку основних засобів між національними та міжнародними стандартами. Наприклад, загальне визначення основних засобів, моменти їх визнання та припинення в обліку, а також умови проведення переоцінки значною мірою збігаються для НП(С)БО і МСБО. Одночасно відзначаються різниці у трактуванні основних засобів

підприємства. У національному стандарті зазначено, що вони можуть застосовуватися також для виконання соціально-культурних завдань, чого немає в міжнародному стандарті.

Основні засоби багаторазово беруть участь у циклах виробництва, надання послуг чи адміністративної діяльності, при цьому вони зберігають свою первісну натурально-речову форму протягом тривалого періоду. Водночас їхня вартість не переноситься на новостворений продукт одразу і повністю, а переміщується поступово, частинами, у міру фізичного та морального зносу. Цей процес систематичного розподілу вартості реалізується через бухгалтерський механізм нарахування амортизації.

Тож можемо узагальнити, що характерними рисами основних засобів є наведені на рис. 1.2.

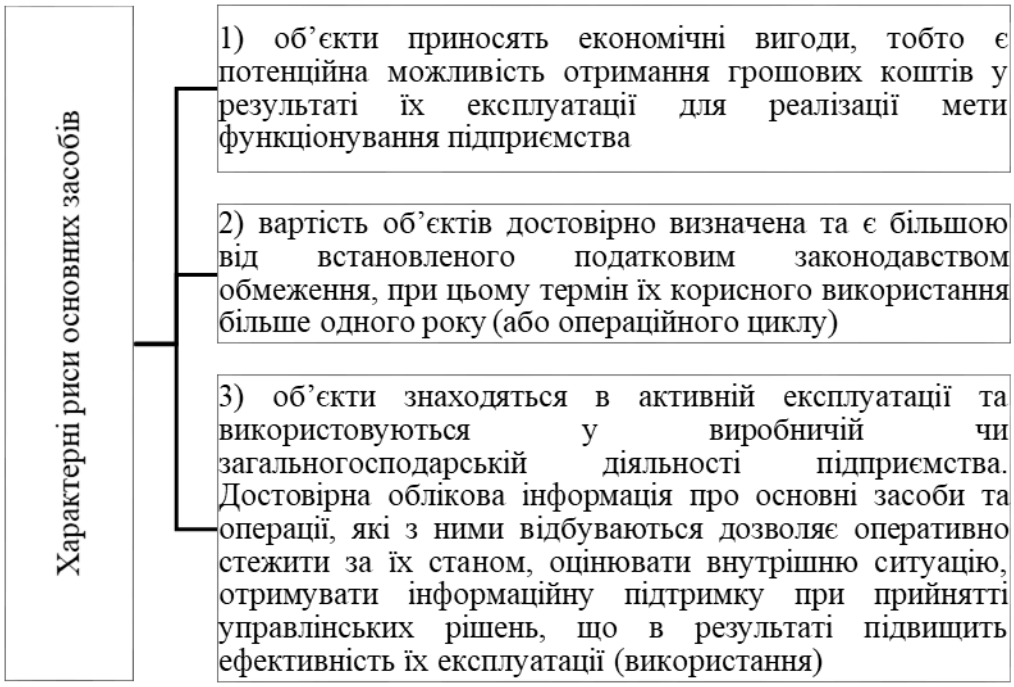

Рисунок 1.2 – Характерні риси основних засобів

Джерело: складено автором за [50; 49; 53; 67]

При цьому, для того, щоб актив був визнаний у бухгалтерському обліку саме як об'єкт основних засобів, він має відповідати чітким критеріям.

Ткаченко О., Шатрава А. відзначають, що групування основних засобів

передбачає розподіл активів підприємства за певними ознаками з метою спрощення облікових процедур, організації управлінських процесів та проведення аналітичних досліджень [70].

Для чіткого обліку основних засобів необхідно передусім правильно класифікувати. У науковій літературі дослідження, присвячені класифікації основних засобів, переважно зосереджені на традиційних підходах, таких як їх функціональне призначення, натурально-речовий склад та галузева належність. Кухта К. О. та Орошан Т. А. зазначають значущість класифікації для обліку й аналізу [31] Вагонова Г.О., Госалов Ю.С. досліджують інноваційні аспекти класифікації основних засобів [5, с. 29]. Автори пропнують в класифікації основних засобів враховувати їх поділ за витратною реакцією, відповідно за їх впливом на формування постійних та змінних витрат підприємства. Зарбієва С. Г. пропнує класифікувати основні засоби за за галузевою ознакою та за характером володіння [21]. Ткаченко О., Шатрава А. в своїй публікації розглянули класифікацію необоротних активів підприємства, до яких відносяться основні засоби, в контексті їх обліку за їх їх відображенням в балансі підприємства [73]. Овод Л. В., Валькова Н. В. розглянули класифікаційні ознаки об’єктів основних засобів для формування амортизаційної політики в момент його надходження і визнання, характерні для машинобудівних підприємств [44].

Автори Матюха М. М. та Деркаченко Ю. Р. пропнують таку класифікацію ОЗ за призначенням та способом використання в діяльності підприємства:

1) машини та обладнання – техніка та інструменти для виробництва та послуг;

2) будівлі та споруди – об’єкти нерухомості для виробництва, складів і офісів;

3) транспортні засоби – автотранспорт, водний і повітряний транспорт для перевезень;

4) інші засоби – активи, що не входять у попередні категорії, наприклад

інвентар, меблі, приладдя, інтелектуальна власність [35].

Дослідивши праці науковців, узагальнимо класифікацію основних засобів за різними ознаками в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація основних засобів за різними ознаками

Класифікаційна ознака	Групи основних засобів	Пояснення
За функціональним призначенням	Виробничі	Беруть безпосередню участь у виробничому процесі або забезпечують його здійснення
	Невиробничі	Не беруть участі у виробництві, призначені для культурно-побутових та комунальних потреб працівників
За галузевою ознакою	Сільськогосподарського призначення	Основні засоби, що використовуються в аграрному секторі
	Промислового призначення	Використовуються у промислових підприємствах
	Будівельного призначення	Використовуються у будівельній сфері
	Транспортного призначення	Автомобілі, спецтехніка для перевезень
	Галузі зв’язку	Основні засоби для забезпечення зв’язку та комунікацій
За ступенем використання	Діючі	Використовуються на підприємстві в даний момент
	Недіючі	Тимчасово не використовуються, знаходяться на консервації
	Запасні	Придбані для швидкої заміни діючих основних засобів
За належністю	Власні	Формуються за рахунок власних джерел підприємства (капітал, прибуток). Можуть бути амортизовані або неамортизовані (наприклад, будівля – амортизується, земля – не амортизується)
	Орендовані	Використовуються за договором оренди, належать іншій юридичній особі
За натурально-речовим складом	Металеві	Конструкції, обладнання з металу
	Будівельні	Будівлі, споруди
	Машини та обладнання	Верстати, прилади, механізми
	Транспортні засоби	Автомобілі, вантажівки, спецтехніка
	Інші	Об’єкти з інших матеріалів (дерево, пластик тощо)

Джерело: розроблено автором на основі [5; 21; 31; 35; 44; 73]

Вивчення наукових джерел дозволяє виділити ключові підходи до

класифікації основних засобів, які враховують функціональне призначення, галузеву належність, ступінь використання, власність та натурально-речовий склад об’єктів. Проте для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності важливо керуватися не лише науковими поглядами, а й нормами законодавства та стандартами бухгалтерського обліку. В нормативно-правових актах, зокрема у П(С)БО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби», класифікація об’єктів здійснюється з точки зору облікового відображення, визначення амортизації та оцінки на балансі підприємства. Тобто, на відміну від наукових підходів, де пріоритет надається функціональним, галузевим або матеріально-речовим ознакам, у стандартах бухгалтерського обліку основна увага приділяється критеріям визнання об’єкта основних засобів, його корисного строку використання та відображення вартості в обліку. Порівняємо класифікацію основних засобів в НП(С)БО 7 та МСБО 16 (рис. 1.3).

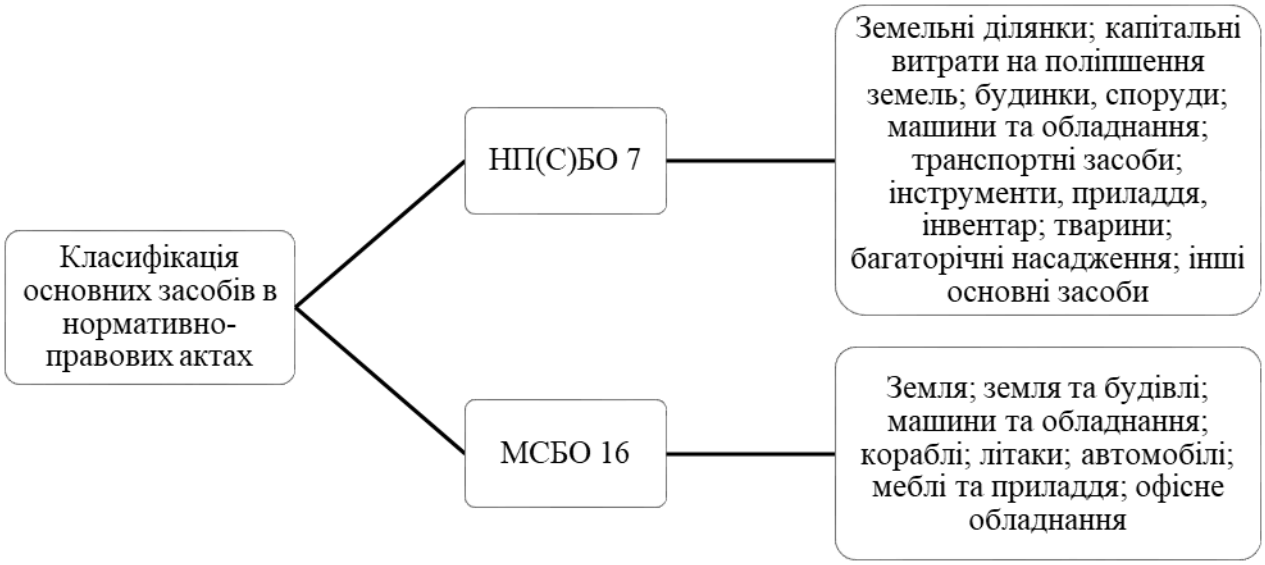

Рисунок 1.3 – Класифікація основних засобів в нормативно-правових актах

Джерело: складено автором за [50;49]

Як бачимо, на відміну від міжнародних стандартів, національні стандарти бухгалтерського обліку передбачають поділ активів на дві окремі

групи: основні засоби та інші необоротні нематеріальні активи. У пункті 5 НП(С)БО 7 зазначено конкретні групи та підгрупи основних засобів, причому їх класифікація будується на технічних особливостях, призначенні та способах використання необоротних матеріальних активів. Це угрупування слугувало основою для побудови рахунків бухгалтерського обліку.

У міжнародних стандартах чіткого поділу на групи немає; у пункті 37 МСБО 16 подано лише приклад найпоширеніших класів основних засобів на практиці. Тому підприємства суспільного інтересу самостійно визначають рівень деталізації класифікації та обсяг угрупування основних засобів, керуючись власним професійним судженням. Таким чином, національний стандарт передбачає більше категорій для групування основних засобів порівняно з міжнародним стандартом, тоді як за МСБО кожне підприємство самостійно визначає, які групування доцільно відображати в обліку з урахуванням особливостей своєї діяльності.

У вітчизняному бухгалтесрькому обліку класифікація основних засобів дозволяє групувати об'єкти за однорідними ознаками та здійснюється на підставі НП(С)БО 7 [50] та Інструкції про застосування Плану рахунків [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. Ключовою є класифікація, наведена у НП(С)БО 7, яка поділяє всі необоротні матеріальні активи на групи, представлені в табл.1.3.

Таблиця 1.3 – Класифікація необоротних матеріальних активів згідно з П(С)БО 7

Група основних засобів	Склад групи основних засобів
1	2
1. Основні засоби	Земельні ділянки
	Капітальні витрати на поліпшення земель
	Будинки, споруди та передавальні пристрої
	Машини та обладнання
	Транспортні засоби
	Інструменти, прилади, інвентар (меблі)
	Тварини
	Багаторічні насадження

	Інші основні засоби

Продовження таблиці 1.3

1	2
2. Інші необоротні матеріальні активи	Бібліотечні фонди
	Малоцінні необоротні матеріальні активи (МНМА)
	Тимчасові (нетитульні) споруди
	Природні ресурси
	Інвентарна тара
	Предмети прокату
	Інші необоротні матеріальні активи
3. Незавершені капітальні інвестиції	Витрати на будівництво, створення, придбання об'єктів ОЗ,
	які ще не введені в експлуатацію.

Джерело: складено автором на основі [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**; 50]

Окрім обов'язкової облікової класифікації, наведеної в табл.1.2, для потреб управління та економічного аналізу використовують додаткові групування.

Відповідно до чинної типової класифікації, основні засоби поділяються за галузевою приналежністю, функціональним призначенням, способом використання та натурально-речовим складом. Залежно від ролі у виробничому процесі їх поділяють на виробничі та невиробничі. Наявність значної частки недіючих активів свідчить про неефективне використання капіталу. У рамках спеціальної класифікації активи підприємства розподіляють за галузями народного господарства. Більшість основних засобів належить до галузі «промисловість», безпосередньо пов’язаної з процесом виробництва. Економісти поділяють об’єкти основних засобів, що застосовуються у господарській діяльності підприємства, на певні групи залежно від їхнього призначення та функцій у виробничому процесі [20].

За ступенем використання розрізняють діючі, тобто ті, що перебувають в експлуатації, та недіючі – ті, що знаходяться у запасі, на консервації чи в процесі монтажу. За ознакою належності активи поділяють на власні, які належать підприємству на праві власності, та орендовані, що використовуються тимчасово. При оперативній оренді такі об'єкти обліковуються орендарем на позабалансовому рахунку для контролю за їх

наявністю. За галузевою ознакою активи поділяють залежно від сфери діяльності (промисловість, сільське господарство, транспорт, будівництво, зв'язок тощо) [83, с. 150].

Фундаментальною передумовою для всіх подальших облікових процедур є достовірна вартісна оцінка основних засобів. В основі обліку лежить принцип історичної (фактичної) собівартості, який забезпечує об'єктивність оцінки [66].

В ряді публікацій зазначається, що саме первісна вартість є однією із найпоширеніших вартостей, за якою визнаються основні засоби у бухгалтерському обліку [29, с. 10].

Саванчук Т. М. та Подгорна Ю. Ю. висловлюють погляд, що в залежності від типу, технічного стану основних засобів та моменту проведення оцінки виділяють різні форми їхньої вартості (рис. 1.4) [68, с. 97].

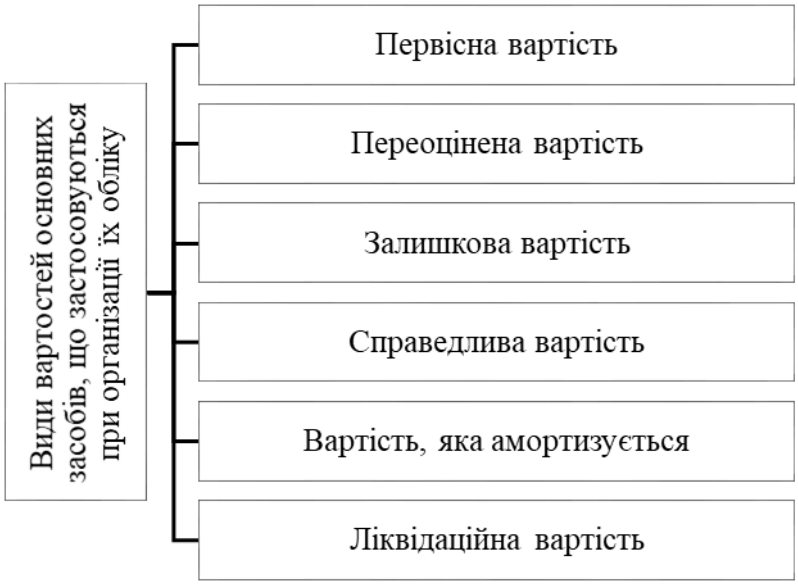

Рисунок 1.4 – Види вартостей основних засобів, що застосовуються для їх оцінки

Джерело: складено автором за [68, с. 97]

Ключовим видом оцінки є первісна вартість – це історична, тобто фактична, собівартість активу на момент його зарахування на баланс.

Саванчук Т. М. та Подгорна Ю. Ю. підкреслюють, що первісна вартість основних засобів виступає головною оцінкою і застосовується при їх введенні на підприємство. При цьому її розрахунок визначається способом надходження майна [68, с. 98]. Склад витрат, що формують первісну вартість, залежить від способу надходження об'єкта, що деталізовано у табл.1.4.

Таблиця 1.4 – Визначення первісної вартості основних засобів залежно від джерел надходження

№ з/п	Джерела надходження	Первісна вартість
1	Придбані за плату	Складається з витрат: суми, що сплачують постачальникам (без непрямих податків); реєстраційні збори, держмито; суми ввізного мита; суми непрямих податків (якщо не відшкодовуються); витрати зі страхування ризиків доставки; витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження; інші витрати, пов’язані з доведенням до стана, придатного для використання.
2	Безоплатно отримані	Справедлива вартість на дату отримання з урахуванням супутніх витрат.
3	Внесені до статутного капіталу	Погоджена засновниками (учасниками) справедлива вартість з урахуванням супутніх витрат.
4	Об’єкти, переведені до основних засобів з оборотних активів	Їх собівартість, визначена відповідно до П(С)БО 9 «Запаси».
5	Отримані в обмін на подібний об'єкт	Залишкова вартість переданого об'єкта. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду.
6	Отримані в обмін на неподібний об'єкт	Справедлива вартість переданого об'єкта, збільшена (зменшена) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.

Джерело: складено автором на основі [20, 66, 83]

При придбанні за плату вона включає ціну купівлі, реєстраційні збори, ввізне мито, непрямі податки, що не відшкодовуються, а також усі супутні витрати на транспортування, монтаж, налагодження та доведення до стану, придатного до експлуатації. Якщо ж актив створюється силами самого підприємства, його первісна вартість складається з усіх прямих та непрямих виробничих витрат, понесених на його будівництво чи виготовлення. Для безоплатно отриманих об'єктів первісною вартістю визнається їх справедлива

вартість на дату отримання, збільшена на супутні витрати. При внеску до статутного капіталу первісною вартістю є справедлива вартість, погоджена засновниками підприємства [66].

Радіонова Н. Й. та Чучкевич Д. Ю. акцентують увагу на тому, що важливим аспектом формування первісної вартості є врахування витрат на демонтаж та ліквідацію об'єкта, а також на відновлення природного стану місцевості після завершення його експлуатації, якщо підприємство має відповідне зобов'язання [66]. Ці витрати, хоч і будуть понесені в майбутньому, повинні бути оцінені та включені до первісної вартості активу на момент його визнання. Оцінка таких зобов'язань здійснюється шляхом дисконтування майбутніх грошових потоків, що вимагає визначення очікуваної суми витрат, строку їх виникнення та ставки дисконтування. З плином часу дисконтована величина зобов'язання збільшується (розгортається), що визнається фінансовими витратами звітного періоду. Питання подальшої оцінки основних засобів після їх первісного визнання також заслуговує на детальний розгляд. НП(С)БО 7 [50] надає підприємству право вибору між двома моделями обліку: моделлю первісної вартості та моделлю переоцінки [66].

Гончаренко А.І., Мельник Т.Г. вказують, що існує 2 моделі обліку основних засобів: модель собівартості та модель переоцінки [12]. При цьому, автори сприаються на МСБО 16, відповідно до якого підприємство може самостійно обирати модель, яка більше відповідає цілям його обліку.

За моделлю первісної вартості (собівартості) об'єкт відображається за первісною вартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення корисності. Ця модель є простішою в застосуванні та забезпечує стабільність балансової оцінки активів, проте може призводити до значного відхилення балансової вартості від справедливої в умовах інфляції або зміни ринкових цін [12].

Модель переоцінки передбачає регулярне коригування балансової вартості активів до їх справедливої вартості. Переоцінка повинна

проводитися достатньо регулярно, щоб залишкова вартість суттєво не відрізнялася від справедливої вартості на дату балансу. При цьому підприємство має визначити у своїй обліковій політиці поріг суттєвості відхилення, який зазвичай встановлюється в межах 10-15%. Якщо об'єкт переоцінюється, то переоцінці підлягають всі об'єкти групи основних засобів, до якої він належить. Це правило спрямоване на забезпечення послідовності та порівнянності інформації у фінансовій звітності [66].

Результати переоцінки відображаються по-різному залежно від того, є це дооцінка чи уцінка, а також від наявності попередніх переоцінок. Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта відноситься на додатковий капітал у складі іншого сукупного доходу, за винятком випадку, коли вона відновлює попередню уцінку того ж об'єкта, що була визнана у складі прибутку чи збитку. Уцінка, навпаки, визнається витратами звітного періоду, крім випадку, коли вона зменшує попередню дооцінку, відображену в додатковому капіталі. Така методика дозволяє уникнути штучного завищення прибутку за рахунок повторних дооцінок одних і тих же активів.

В процесі експлуатації та для цілей звітності використовуються й інші види вартості. Ліквідаційна вартість являє собою очікувану суму, яку підприємство може отримати від реалізації активу в кінці строку його корисної служби, за вирахуванням витрат на демонтаж. Визначення цієї вартості є важливим методичним елементом облікової політики. Оскільки прогнозування майбутньої вартості через декілька років є складним, багато підприємств у своєму наказі про облікову політику встановлюють, що ліквідаційна вартість об'єкта дорівнює нулю. Такий підхід значно спрощує облікові процеси, оскільки амортизована вартість у такому разі дорівнює первісній, та дозволяє уникнути складнощів, пов'язаних із прогнозуванням [63]. Залишкова, або балансова, вартість є результуючим показником, який відображається у балансі. Вона розраховується як різниця між первісною (або переоціненою) вартістю та сумою накопиченої амортизації (зносу) за весь час експлуатації. Також в обліку застосовується справедлива вартість,

що по суті є ринковою ціною, та переоцінена вартість, яка виникає внаслідок проведення підприємством переоцінки своїх активів для приведення їх балансової вартості у відповідність до справедливої. Важливим аспектом оцінки є коректне відображення подальших витрат. Витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані, наприклад, поточні ремонти, визнаються витратами звітного періоду. Натомість витрати, що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод (модернізація, реконструкція, добудова), капіталізуються, тобто додаються до первісної вартості об'єкта основних засобів [35, с. 123].

Отже, сутність основних засобів вивчали Саванчук Т. М., Подгорна Ю. Ю., Радіонова Н. Й., Чучкевич Д. Ю., Гончаренко А.І., Мельник Т.Г., зважаючи на проведене дослідження, можемо зробити висновки, що економічна сутність ОЗ полягає в їх здатності багаторазово використовуватися, переносити свою вартість на продукцію та виконувати стратегічну функцію у виробництві та обліку. В науковій літературі виділяють різні підходи до класифікації ОЗ, однак, в бухгалтерському обліку використовуються класифікації за функціональним призначенням, галузевою належністю, формою власності, ступенем використання та технічними характеристиками. Виділяють різні види вартостей основних засобів, що застосовуються для їх оцінки, серед яких найбільш розповсюдженою є первісна. При цьому, існує 2 моделі обліку основних засобів: модель собівартості та модель переоцінки.

1.2 Нормативно-правове регулювання та сучасні методики обліку операцій з основними засобами

Для належного формування основних засобів і результативного їх застосування у виробничому процесі управлінська ланка підприємства

повинна володіти повною, неупередженою, актуальною й достатньо деталізованою економічною та обліковою інформацією. Її отримання забезпечується грамотно вибудуваною системою бухгалтерського обліку основних засобів, що спирається на чинні нормативно-правові акти [25]. Надання користувачам достовірної й неупередженої інформації про роботу підприємства, потрібної для ухвалення управлінських рішень, прямо впливає на перебіг господарських процесів, у тому числі на операції, пов'язані з основними засобами [42, с. 66].

Облік основних засобів (fixed assets accounting) охоплює дії з реєстрації, контролю та управління матеріальними ресурсами підприємства, які використовуються протягом тривалого періоду (як правило, понад один рік). До основних засобів належать будівлі, машини, транспорт, обладнання та інші матеріальні ресурси, що застосовуються у щоденній діяльності компанії. Правильне ведення такого обліку має важливе значення, оскільки стан і вартість цих активів безпосередньо впливають на фінансові результати підприємства та визначення його податкових зобов'язань [10, с. 79].

Фрайман А.В. та Селіванова Н.М. визначають ключові завдання, пов'язані з організацією обліку основних засобів:

– забезпечення точного оформлення всієї документації, що фіксує надходження, внутрішнє переміщення, продаж або вибуття основних засобів;

– внесення всіх записів про рух необоротних активів у бухгалтерський облік відповідно до місця їх експлуатації;

– обрання оптимального методу нарахування амортизації для конкретних основних засобів із подальшим точним розрахунком суми амортизації та її відображенням у облікових регістрах;

– визначення економічної ефективності використання об'єктів основних засобів, зокрема в умовах карантинних обмежень, при їх реалізації або вибутті, з метою визначення частки результатів, що безпосередньо залежать від конкретного об'єкта, та забезпечення найбільш раціонального застосування;

– встановлення процедури контролю, яка передбачає збереження основних засобів приватної власності під час їх експлуатації та господарського використання, а також контроль за витратами, що безпосередньо пов’язані з їх використанням;

– організація оперативного обліку основних засобів шляхом впровадження сучасних автоматизованих обліково-обчислювальних процесів у бухгалтерському відділі підприємства [79, с. 70].

Фрайман А.В. та Селіванова Н.М. зазначають, що нормативно-правове регулювання обліку основних засобів відрізняється від обліку інших активів через особливості своєї структури. Передусім це пояснюється широким спектром нормативних документів, які регламентують порядок обліку. Зокрема, інформація з питань організації обліку основних засобів міститься не лише у НП(С)БО №7 «Основні засоби» [50], а й у положеннях Податкового кодексу України [53].

Мурашко І.С. акцентують увагу на тому, що нормативно-правова база обліку операцій з основними засобами виступає ключовим регулятором будь-якого процесу, що стосується організації обліку й аудиту основних засобів. На сьогодні структуру документів, які визначають порядок обліку й аудиту основних засобів на підприємстві, доцільно подати у вигляді схеми, наведеної на рис. 1.5 [42, с. 66].

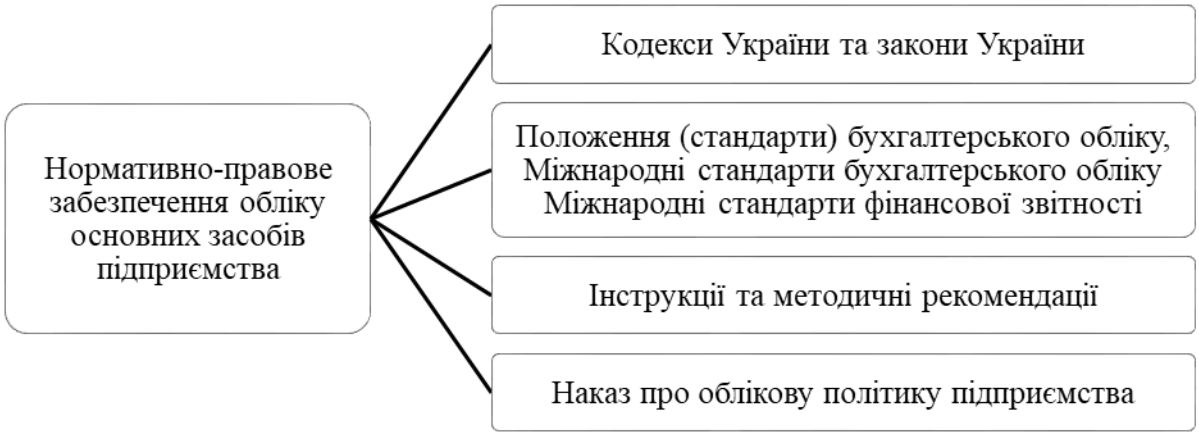

Рисунок 1.5 – Нормативно-правове забезпечення обліку основних засобів підприємства

Джерело: побудовано автором за [42, с. 66]

Система бухгалтерського обліку основних засобів в Україні функціонує в межах чітко структурованої нормативно-правової бази, яка визначає методологічні засади формування інформації про ці активи та її розкриття у фінансовій звітності. Ця система є багаторівневою і включає документи різного правового статусу, що дозволяє як забезпечити єдині підходи на загальнодержавному рівні, так і залишити достатній простір для адаптації облікової політики до специфіки конкретного підприємства, враховуючи його галузеву належність, масштаби діяльності та управлінські потреби. Достовірність та повнота облікової інформації про основні засоби значною мірою залежать від якості, узгодженості та послідовності застосування цих нормативних документів [79].

В наукових публікація з питань обліку виділяють різні рівні нормативно-правового регулювання обліку основних засобів. Серпенінова Ю. С., Городецька М. О. [71] виділяють 3 рівні нормативно-правового регулювання обліку (міжнародний, національний та на рівні підприємства).

Більшість авторів, зокрема, Мурашко І.С. [42], Чередніченко Ю.В., Штулер Г.Г. [79], Фесенко А., Матюха М. [76], виділяють 4 рівні нормативно-правового регулювання обліку. Ми погоджуємось з поділом на 4 рівні системи нормативно-правового забезпечення обліку основних засобів підприємства, запропонованим Мурашко І.С. (рис. 1.5).

Розглянемо складові кожного рівня нормативно-правового забезпечення обліку основних засобів підприємства. У структурі нормативно-правового регулювання, що стосується бухгалтерського обліку й підготовки фінансової звітності щодо основних засобів, значне місце посідають національні та міжнародні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

Перший рівень складають міжнародні норми права. Концептуальна основа складання та подання фінансової звітності не відноситься безпосередньо до міжнародних стандартів фінансової звітності. У

Концептуальній основі складання та подання фінансової звітності визначено мету фінансових звітів, основоположні припущення, елементи фінансової звітності та порядок їх визнання і оцінки, концепції збереження та відтворення капіталу [42, с. 66].

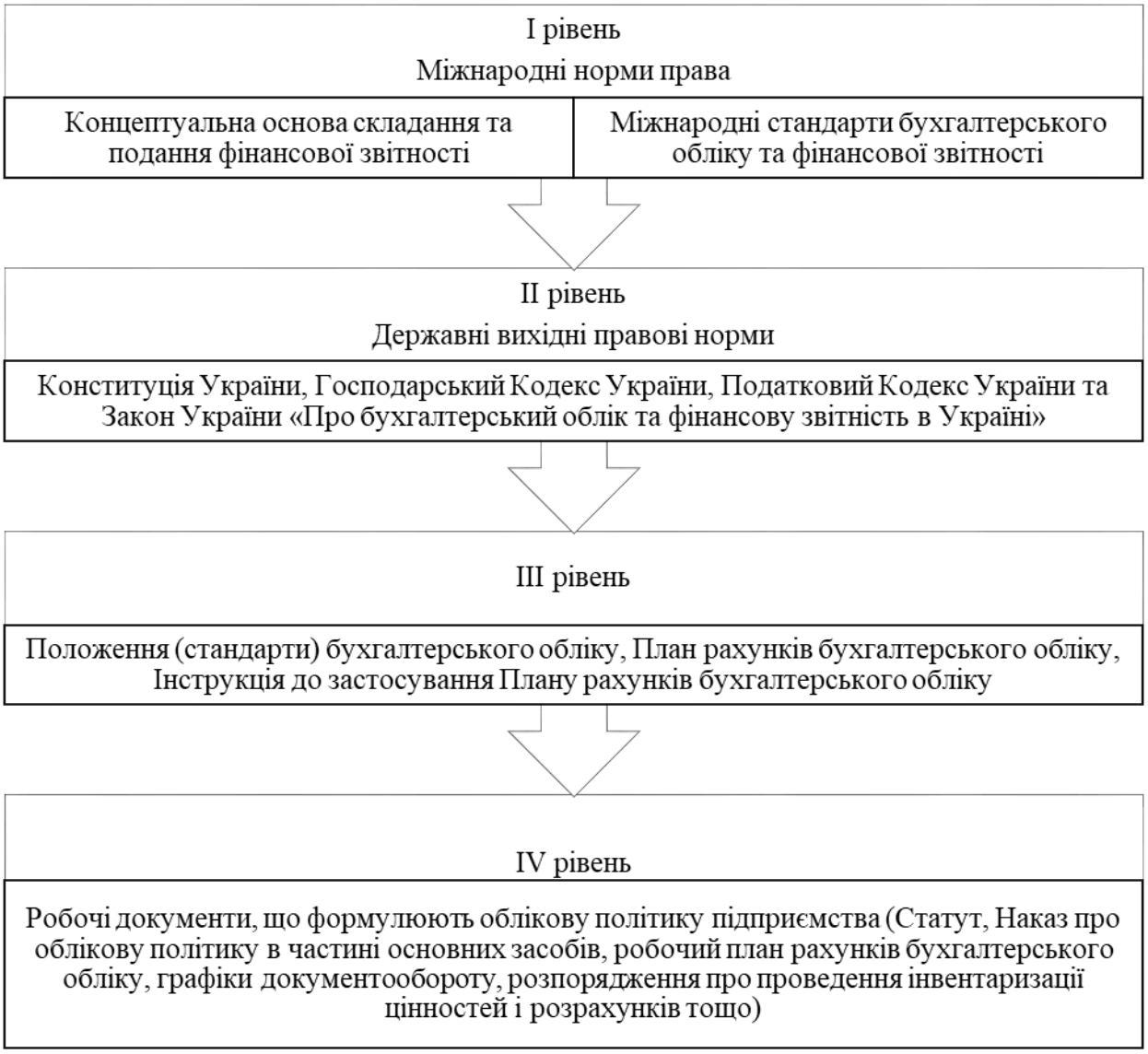

Рисунок 1.6 – Рівні нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку основних засобів підприємства

Джерело: розроблено автором на підставі [42, с.65]

МСБО та МСФЗ є групою нормативних документів, у яких визначаються загальні правила складання фінансової звітності та порядок

відображення інформації про об`єкти бухгалтерського обліку у фінансовій звітності підприємства. МСБО та МСФЗ мають рекомендаційний характер на міжнародному рівні.

У МСФЗ 16 [49] встановлено методологічні основи формування облікової інформації щодо основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та незавершених капітальних інвестицій у необоротні матеріальні активи, а також визначено порядок подання та розкриття таких відомостей у фінансовій звітності, що дозволяє забезпечити повноту й достовірність інформації про використання ресурсів підприємства.

Іванова Т. Н. дослідила сучасні методики обліку основних засобів в Україні з позицій порівняння національних стандартів бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності. Авторка наголошує на різниці у підходах до визнання, оцінки, нарахування амортизації та списання ОЗ, що створює потребу у вдосконаленні облікової політики підприємств для забезпечення коректного відображення активів у фінансовій звітності. Авторка наголошує на необхідності гармонізації методик обліку з міжнародними стандартами для підвищення достовірності та порівнянності фінансової інформації. З метою впровадження ефективного обліку авторка окреслила рекомендації щодо застосування уніфікованих підходів до оцінки та амортизації ОЗ, а також методів їх списання відповідно до міжнародних практик, а саме

– застосування єдиних принципів визнання ОЗ на балансі підприємства;

– використання справедливої вартості або первісної вартості залежно від облікової політики при оцінці активів;

– нарахування амортизації за уніфікованими методами (лінійний, зменшення залишку або пропорційно продуктивності) із дотриманням національних та міжнародних вимог;

– роведення регулярної переоцінки та знецінення активів у випадку зниження їх корисності;

– впровадження єдиних процедур списання ОЗ, включно з документальним оформленням та підтвердженням причин вибуття;

– забезпечення узгодженості обліку та звітності для підвищення порівнянності фінансових результатів з міжнародними практиками;

– ведення чіткої документації щодо змін у стані активів та методів їх обліку [24, с.192].

Другий рівень утворюють державні вихідні правові норми (Цивільний кодекс [79], Господарський кодекс [8], Податковий кодекс [53]) та закони України, передусім Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [56]. Ці документи встановлюють загальні правові рамки володіння та використання майна, а також фундаментальні принципи організації бухгалтерського обліку та звітності. Заначимо, що з 28.08.2025 року втратив чинність Господарський кодекс України, який встановлював норми щодо володіння, користування та розпорядження майном підприємства. Ці положення були важливими для формування первинної документації та підтвердження права власності на основні засоби [8]. Цивільний кодекс України [79] створює юридичні підстави для операцій з майном, а вже порядок відображення цих операцій у бухгалтерському обліку визначають Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [56] та НП(С)БО/МСФЗ. Податковий кодекс України, в свою чергу, визначає, як основні засоби класифікуються, амортизуються та враховуються для розрахунку податків [53].

Найважливішим нормативно-правовим документом, що встановлює порядок ведення обліку основних засобів на підприємствах, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ухвалений 16 липня 1999 року. У його положеннях визначено засади організації бухгалтерського обліку й підготовки фінансової звітності як на державному рівні, так і в межах окремого суб’єкта господарювання [8].

Третій рівень утворюють стандарти бухгалтерського обліку. Перелік стандартів, які визначають порядок відображення операцій з основними

засобами, є доволі широким. Нижче подано найважливіші нормативні документи цього рівня:

1. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає структуру фінансової звітності, перелік її складових, основні якісні властивості інформації та правила підготовки звітних форм. У документі також установлено вимоги щодо подання відомостей у фінансовій звітності [19].

2. НП(С)БО 7 «Основні засоби» встановлює чіткі умови, за яких об’єкт основних засобів визнається активом підприємства, і детально описує методи його оцінки на момент придбання, переоцінки в подальшому та нарахування амортизації протягом строку корисного використання. Стандарт також визначає порядок формування інформації про зниження корисності об’єктів та їх вибуття з обліку, а також правила подання детальної інформації про основні засоби у примітках до фінансової звітності, що забезпечує прозорість і повноту відображення операцій з ними [50].

3. НП(С)БО 14 «Оренда» встановлює відмінності між фінансовою та операційною орендою, визначає правила обліку таких операцій як для орендаря, так і для орендодавця, а також описує порядок відображення угод, коли актив продається з одночасним переданням його в оренду продавцем. Стандарт передбачає вимоги щодо подання детальної інформації про операції з орендою у примітках до фінансової звітності, що дозволяє отримати повне уявлення про фінансові зобов’язання та активи, пов’язані з орендними відносинами [46].

4. НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» встановлює умови, за яких необоротні активи визнаються підлягаючими продажу, а також визначає порядок оцінки таких активів. Стандарт окремо регламентує визнання та оцінку діяльності, що припиняється, і встановлює перелік інформації, яка подається у примітках до фінансової звітності щодо активів і груп активів, призначених для продажу, а також про операції, пов’язані з припиненою діяльністю, забезпечуючи повне

і прозоре відображення таких об’єктів у звітності [43].

5. НП(С)БО 28 «Зменшення корисності активів» встановлює критерії, за якими визнається зниження корисності активів, а також правила оцінки такого зниження. Стандарт описує порядок обліку відновлення корисності окремого активу та груп активів, що генерують грошові потоки, і визначає порядок відображення цієї інформації у примітках до фінансової звітності, що забезпечує детальне і прозоре висвітлення змін вартості активів [22].

6. НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» визначає умови, за яких об’єкт нерухомості визнається інвестиційною, а також порядок його оцінки. Стандарт встановлює правила переведення нерухомості до категорії інвестиційної та виведення її зі складу таких активів, регламентує облік операцій з вибуття інвестиційної нерухомості і порядок відображення відповідних даних у примітках до фінансової звітності, що забезпечує повну та прозору інформацію про стан і рух інвестиційних об’єктів [25].

Третій рівень нормативно-правового регулювання обліку основних засобів на підприємстві також включає інструкції та методичні рекомендації, розроблені відповідними державними органами, які визначають порядок практичного застосування положень законодавства та стандартів бухгалтерського обліку. До них належать, наприклад, Інструкція про застосування Плану рахунків [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**] та Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [42].

Інструкція про застосування Плану рахунків [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**] надає інструментарій для синтетичного обліку, визначаючи рахунки класу 1 «Необоротні активи» та типову кореспонденцію для відображення господарських операцій. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [56] встановлює загальні вимоги до первинних документів, облікових регістрів, порядку проведення інвентаризації та складу фінансової звітності. Методичні рекомендації, хоч і не мають статусу обов'язкових, надають цінні роз'яснення щодо застосування стандартів для конкретних операцій.

Найнижчий рівень нормативно-правового регулювання, проте найважливіший для підприємства, становить облікова політика, яка визначає порядок ведення обліку основних засобів. У наказі про затвердження облікової політики відображаються ключові питання, що мають безпосередній вплив на господарську діяльність підприємства (рис. 1.7).

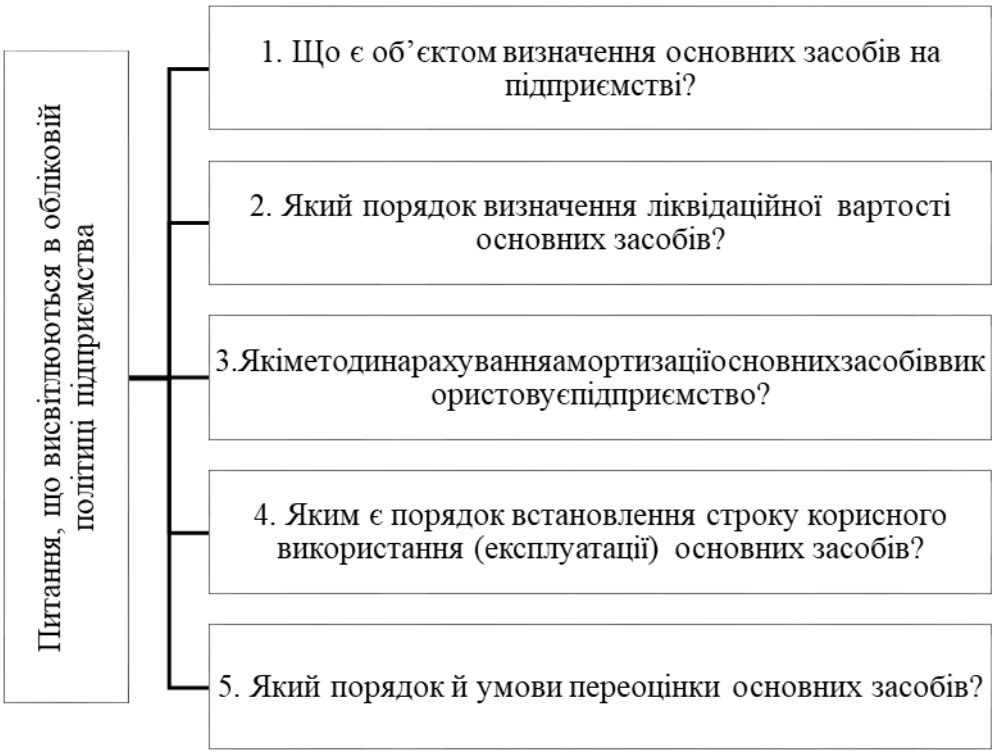

Рисунок 1.7 – Питання, що висвітлюються в обліковій політиці підприємства

Джерело: побудовано автором за [79, с.68]

Отже, локальний рівень нормативно-правового регулювання обліку основних засобів складають внутрішні документи самого підприємства – його Статут або Установчий договір та, що найважливіше, Наказ про облікову політику. В наукових публікаціях обліковій політиці підприємства приділяється значна увага.

Введення воєнного стану в Україні з 24 лютого 2022 року істотно вплинуло на облік основних засобів. Багато активів підприємств опинилися

пошкодженими, знищеними або недоступними через бойові дії, що унеможливило проведення своєчасної інвентаризації та контроль за станом майна. Це створило потребу в адаптації облікових процедур, включно з переоцінкою, знеціненням та веденням окремого обліку ризикових активів для забезпечення достовірного відображення в фінансовій звітності.

Колісник О. К. та Приходько К. К. провели дослідження нормативно-правового регулювання ОЗ в Україні в умовах воєнного стану та визначили, що чинні правила (наприклад, стандарт обліку ОЗ) не враховують ситуацій, коли майно може бути знищене, пошкоджене, втрачене чи перебувати на окупованих/непідконтрольних територіях [25]. Автори зазначають, що вказали, що війна створює «масштабні руйнування і пошкодження активів підприємств», а також часто робить неможливим доступ до них. Через це – неможливо провести контроль, інвентаризацію або оцінити ступінь пошкоджень, а отже – неможливо достовірно визначити балансову (облікову) вартість втрачених або пошкоджених активів. Вони наголошують на на необхідності адаптації облікових процедур: зокрема, розглядається можливість застосування зменшення корисності (impairment) активів або переведення таких об’єктів на позабалансові чи окремі рахунки до з’ясування їх стану або повернення доступу. Отже, Колісник О. К. та Приходько К. К. виявили проблемний момент обліку основних засобів в Україні в умовах воєнного стану, а саме: традиційні нормативні та методичні правила обліку не передбачають ситуацій, коли майно підприємств може бути знищене, пошкоджене, втрачено або перебувати на тимчасово окупованих/недоступних територіях, що унеможливлює проведення інвентаризації, контроль, оцінку балансової вартості та правильне документування таких активів.

Копчикова І. В. і Кудирко О. М. дослідили нормативно-правові аспекти та управлінські рішення щодо обліку основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. Автори наголошують на тому, що традиційні методики обліку ОЗ не забезпечують адекватного відображення знищених,

пошкоджених або недоступних активів та потребують адаптації до реалій війни. Зроблено висновок про необхідність доповнення облікової політики підприємств механізмами переоцінки, консервації, знецінення та документування ризикових активів. З метою забезпечення ефективного обліку та контролю майна, автори склали управлінські рекомендації щодо ведення окремого обліку таких активів, створення резервів для покриття втрат, регулярного моніторингу стану майна та впровадження чітких процедур інвентаризації і списання [28].

Окрім того, Михайловина С. О., Крочак О. І., Крочак Є. І., Мельниченко М. В. зазначають, що нормативно-правове регулювання обліку у суб'єктів підприємницької діяльності характеризується значною гнучкістю в частині формування облікової політики та вибору методів амортизації, що надає підприємствам можливість адаптувати фінансову інформацію до специфіки господарської діяльності та стратегічних завдань розвитку. Крім того, для бізнесу амортизація є важливою в контексті ESGзвітності, оскільки впливає на інвестиційні рішення, пов'язані з оновленням застарілого обладнання на більш екологічне [40, с. 122].

Проблеми, виявлені в нормативно-правовому регулюванні обліку основних засобів під час воєнного стану, безпосередньо впливають на формування облікової політики підприємств, оскільки саме вона визначає методи та процедури ведення бухгалтерського обліку.

Оляднічук Н. зауважує, що облікова політика суб’єкта підприємництва визначає комплекс прийомів, методів і процедур, за допомогою яких організовується ведення бухгалтерського обліку [45]. Авторка зауважує, що облікова політика ґрунтується на вимогах законодавства та нормативно-правових актах, на принципах, методах і критеріях оцінки, що забезпечують систематизацію та узагальнення інформації у реєстрах аналітичного та синтетичного обліку, а також у формованій на їх основі фінансовій звітності [45, с.245]. Саме в Наказі про облікову політику підприємство фіксує обрані ним варіанти обліку з тих, що допускаються стандартами (наприклад, методи

амортизації, вартісні ознаки для МНМА, поріг суттєвості для переоцінки), враховуючи специфіку своєї діяльності.

Ткаченко О. та Янко О. зазначають, що головна мета облікової політики підприємства полягає у встановленні методів і принципів ведення обліку, які дозволяють складати фінансову звітність, що відповідає вимогам національного та міжнародного законодавства. У рамках гармонізації обліку й підготовки звітності облікова політика вирішує такі завдання:

– забезпечує дотримання загальноприйнятих правил формування фінансової звітності;

– створює надійну систему інформаційного забезпечення для прийняття обґрунтованих управлінських рішень;

– організовує формування інформації, необхідної для точних розрахунків за податковими зобов'язаннями [73].

Процес формування облікової політики на підприємстві слід здійснювати, спираючись на організацію обліково-аналітичного забезпечення, наявність повного обсягу необхідних даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також на дотримання вимог законодавчих і нормативно-правових актів і результати досліджень господарської діяльності підприємства. Впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності дозволяє підприємству коригувати порядок ведення обліку й складання фінансової звітності на основі порівняння облікових даних, що забезпечує задоволення інформаційних потреб як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів [73].

Селіванова Н.М., Качанова Н.С. до методичних аспектів облікової політики щодо компонентного обліку основних засобів відносять:

– підготовку підприємства до переходу на компонентний облік, визначення нових об'єктів ОЗ та виділення їх компонентів;

– визначення вартості компонентів та вибір методів нарахування амортизаційних відрахувань для окремих елементів;

– організацію інформаційного обігу між підрозділами підприємства

для збору аналітичних даних про ремонти, модернізацію та заміну компонентів;

– встановлення порогу суттєвості компонентів, строків їх корисного використання та критеріїв відокремлення від основного об’єкта;

– подальший облік замін, модернізацій і списання компонентів із відображенням усіх змін у бухгалтерських регістрах [70, С. 54-56].

Оляднічук Н. до методичних аспектів облікової політики щодо основних засобів, які мають бути обов'язково розкриті, відносить:

– вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів;

– вибір методів нарахування амортизації для різних груп ОЗ (прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий); визначення ліквідаційної вартості об'єктів;

– підходи до переоцінки активів та поріг суттєвості для її проведення;

– визначення критеріїв розмежування витрат на ремонти та поліпшення основних засобів [45, с. 245].

При цьому Ткаченко О. та Янко О. до організаційних аспектів включають питання:

– затвердження графіку документообігу за операціями з ОЗ;

– порядок проведення інвентаризації та визначення її періодичності;

– визначення строків корисного використання для груп основних засобів [73].

Пчелинська Г. В. підкреслює, що основні засоби мають вагоме значення у структурі активів виробничого підприємства, оскільки відзначаються нижчою ліквідністю порівняно з оборотними ресурсами, а операції з ними істотно впливають на баланс, підсумки господарської діяльності та загальну фінансову оцінку підприємства. Через це управлінські рішення, які стосуються вибору методів оцінювання основних засобів, способів їх відображення в обліку та звітності, мають ґрунтуватися на

результатах економічного аналізу, що дає змогу оцінити наслідки таких дій для ефективності підприємства [65, с. 36].

Українське законодавство, зокрема П(С)БО 7 «Основні засоби», Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів (наказ Мінфіну № 561) та Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV, передбачає широкий спектр методів і процедур, які підприємства можуть застосовувати під час ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, причому для багатьох із них нормативні документи встановлюють кілька допустимих варіантів [58].

МФУ в своєму листі «Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності» пропонує орієнтири щодо використання порогів суттєвості, тобто кількісних меж, які визначають значущість інформації для обліку [84]. Водночас для окремих об’єктів обліку нормативна база або містить кілька можливих варіантів таких показників, або взагалі їх не встановлює. Через це вибір порогів суттєвості під час визначення методів оцінки активів, власного капіталу, зобов’язань, доходів і витрат потребує попереднього економічного обґрунтування, узгодженого зі стратегією управління підприємством.

Однією з ключових складових управління обліком основних засобів є визначення їхньої вартості на дату складання балансу, адже без цього система обліку не забезпечує повного відображення найсуттєвіших вартісних показників. Складність полягає у встановленні обґрунтованої вартості об’єктів, що потребує врахування економічних умов їх використання. Радіонова Н. Й., Чучкевич Д. Ю. зазначають, що поширеним є підхід, при якому вартість фіксується на рівні первісних витрат на створення або придбання об’єкта. Проте за інфляційного тиску такий спосіб може призводити до викривлення інформації, оскільки вартісний потенціал основних засобів зменшується через фізичне зношення і моральне старіння, навіть за стабільних ринкових умов [66]. У цьому контексті важливо розглянути нормативні положення, що регулюють формування первісної

вартості основних засобів (табл. 1.5).

Як видно, під час первинного визнання основних засобів оцінка відрізняється між стандартами через різне використання термінів, однак при аналізі складових витрат, що формують ці вартості, стає очевидним, що економічна суть залишається ідентичною.

Таблиця 1.5 – Регламентація первісної вартості основних засобів в вітчизняному та міжнародному законодавстві

Джерела надходжень основних засобів	НП(С)БО 7	МСБО 16
Придбання, обмін, безоплатне отримання, будівництво /виробництво	П.8: – суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельномонтажних робіт (без непрямих податків); – реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів; – суми ввізного мита; – суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів – витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; – витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів – інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.	П.16: – ціни його придбання, включаючи імпортні мита та невідшкодовувані податки на придбання після вирахування торговельних знижок та цінових знижок. – будь-яких витрат, які безпосередньо пов'язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в стан, необхідний для експлуатації у спосіб, визначений управлінським персоналом. – первісної попередньої оцінки витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, на якій він розташований, зобов'язання за якими суб'єкт господарювання бере або коли купує цей об'єкт, або коли використовує його протягом певного періоду з метою, яка відрізняється від виробництва запасів протягом цього періоду.

Джерело: побудовано автором за [49;50]

Водночас національний стандарт не містить положень щодо оцінки після визнання основних засобів, тоді як міжнародний стандарт докладно описує дві можливі моделі їх оцінки, придатні для застосування у бухгалтерському обліку [66].

Строк корисного використання визначає період часу, протягом якого

підприємство планує використовувати об'єкт, і цей строк може бути коротшим за нормативний чи технічний, а також може бути переглянутий залежно від змін у виробничих процесах або ринкових умовах.

Для малоцінних необоротних активів та бібліотечних фондів облікова політика часто передбачає нарахування амортизації у першому місяці використання в розмірі 100% вартості **[**66**].**

Державний класифікатор основних фондів, хоч і розроблений перш за все для статистичних цілей, є корисним інструментом для систематизації та кодування активів при організації аналітичного обліку [66].

Гороховець Ю. А., Гринь В. П., Скробіна Є. Д. вказують, що часті зміни законодавства створюють потребу в гнучких підходах до організації обліку, а сучасні економічні умови вимагають нових методів амортизації, що забезпечують оптимальний розподіл витрат.

Особливої уваги заслуговує питання первісного визнання та оцінки основних засобів у контексті різних способів їх надходження на підприємство. Складність і багатоваріантність ситуацій, що виникають на практиці, вимагають від бухгалтера глибокого розуміння економічної суті операцій та чіткого дотримання методологічних принципів. Зокрема, при придбанні основних засобів за плату важливим є визначення моменту переходу ризиків та вигод, пов'язаних з володінням активом, що безпосередньо впливає на момент визнання об'єкта в обліку. Якщо умовами договору передбачена відстрочка платежу на значний період, виникає необхідність дисконтування майбутніх платежів для визначення справедливої вартості зобов'язання, а різниця між номінальною та теперішньою вартістю визнається як фінансові витрати протягом періоду відстрочки.

При створенні основних засобів господарським способом підприємство стикається з необхідністю коректного розподілу накладних витрат. За п.1.2. НП(С)БО 7 [50] передбачається включення до первісної вартості тільки тих накладних витрат, які безпосередньо пов'язані зі створенням активу. Це

вимагає від підприємства розробки обґрунтованої методики розподілу загальновиробничих витрат між різними об'єктами будівництва або виготовлення. Особливо складним є питання капіталізації витрат на позики, залучені для фінансування створення кваліфікаційного активу.

Згідно з НП(С)БО 31 [77], такі витрати можуть включатися до собівартості активу протягом періоду його створення до момента введення в експлуатацію, що суттєво впливає на величину первісної вартості та подальші амортизаційні відрахування.

Окремої уваги потребує облік основних засобів, отриманих у результаті бартерних операцій. При обміні на подібний актив первісна вартість визначається виходячи із залишкової вартості переданого об'єкта, що відображає принцип обачності та запобігає штучному завищенню вартості активів. Проте визначення подібності активів не завжди є очевидним і вимагає професійного судження бухгалтера. Активи вважаються подібними, якщо вони мають однакове функціональне призначення та приблизно однакову справедливу вартість. При обміні на неподібні активи застосовується оцінка за справедливою вартістю, що більш точно відображає економічну суть операції та забезпечує достовірність фінансової звітності.

Організація аналітичного обліку, адекватне нарахування амортизації, контроль за наявністю та рухом, а також формування достовірної фінансової звітності неможливі без науково обґрунтованої класифікації основних засобів [83, с. 149].

Особливу увагу в системі нормативно-правового регулювання заслуговує питання обліку амортизації основних засобів. Амортизація основних засобів займає центральне місце у системі бухгалтерського обліку, забезпечуючи поступове включення вартості необоротних активів у витрати підприємницької діяльності. Вона представляє собою комплексну економіко-облікову категорію, що поєднує завдання відновлення активів та формування достовірної фінансової інформації для прийняття управлінських рішень. Суть амортизації полягає у послідовному перенесенні вартості основних засобів на

продукцію або послуги, що створюються, з метою формування ресурсів для їхнього оновлення, підтримання безперервності виробничого процесу та активізації інвестиційної діяльності. Перші згадки про амортизацію виявляють ще у період стародавнього Риму. Л. Ламарр відзначає: «існує припущення, хоча й дискусійне, що концепція «амортизація» була відома бухгалтерам ранньохристиянського Риму» [92]. Підтвердження цього знаходимо у працях давньоримського архітектора П. Вітрувія, який зазначав: коли третейські оцінювачі займаються визначенням вартості стін, призначених для загального користування, вони не беруть до уваги суму витрат на будівництво, а, спираючись на записи щодо цін підрядів, рівномірно віднімають по 1/80 частині за кожен минулий рік і виносять рішення: «розрахунок залишку суми має слугувати для розплати за ці стіни», виходячи з того, що термін їхньої експлуатації не перевищує 80 років [103].

З наведеного прикладу випливає, що П. Вітрувій, не вживаючи поняття «амортизація», фактично окреслив механізм зменшення вартості об’єкта основних засобів під час його експлуатації. Саме йому сучасні дослідники приписують перше трактування амортизації, розуміючи її як «вартість минулого року» [89, с. 39].

Принципи амортизації можна простежити в бухгалтерських записах купця Джованні Фаролфі з Солону (Прованс). Аналіз книги флорентійської компанії за 1299–1300 роки, який детально здійснили Ф. Сміт [102], А. Кастеллані [88], Г. Лі [93], Р. Рувер [100], Ф. Меліс [96], показав, що під час продажу об’єкт основних засобів оцінювався не за первісною вартістю, а за «ціною можливої реалізації». Виникла різниця у вартості відображалася у фінансових результатах і фактично відповідала нарахованій амортизації.

Отже, амортизація основних засобів у ті часи розглядалася як процес поступового перенесення вартості об’єктів на періоди їх експлуатації. При цьому слід зазначити, що систематичного обліку таких операцій не існувало. Переоцінка основних засобів та визначення їхньої вартості разом із фінансовими результатами виконувались лише під час ліквідації або продажу

підприємства. Незважаючи на те, що основні принципи амортизації пов’язані зі зменшенням вартості активів у процесі використання та відображенням цього у фінансових підсумках діяльності підприємства, практична роль амортизації сформувалася під впливом зовсім іншого фактора.

З середини XIX століття в США та Великій Британії активно розвивається акціонерний бізнес, пов’язаний із будівництвом залізниць. Цей сектор потребує значних інвестицій у основні засоби, що призводить до появи великих амортизаційних відрахувань. У такій ситуації виділення амортизації як складової витрат, яка зменшує фінансовий результат і спрямовується на оновлення основних засобів, дозволяє зменшити обсяг дивідендних виплат. Водночас у цей період формується подвійне розуміння сутності амортизації. Воно проявляється у трактуванні терміна «амортизація» у двох основних англо-американських економічних школах – персоналістів і інституціоналістів. Персоналісти розглядали амортизацію як регулятив, що забезпечує точне визначення остаточної вартості основних засобів. Інституціоналісти бачили її як резерв для поступового оновлення активів [39, с. 70].

Протиріччя між двома підходами до амортизації основних засобів було вирішено завдяки економічній синтезі, здійсненій українським фахівцем з бухгалтерського обліку О. П. Рудановським. Він запропонував розглядати амортизацію як процес із двома аспектами та організовувати її облік у два етапи. На першому формувався амортизаційний фонд у пасиві балансу, який фінансувався за рахунок оборотних коштів активів і слугував ресурсом для оновлення необоротних активів. На другому етапі відображався знос необоротних активів на таку саму суму. Погляд Рудановського став стандартом і використовувався у практиці бухгалтерського обліку від 1930-х до 1990-х років. Водночас застосування його методу в обліку, аудиту та аналізі не зупинило наукові обговорення щодо сутності амортизації і продовжувало стимулювати дискусії серед дослідників [39, с. 70].

Дискусії щодо значення терміна «амортизація» зберігаються й

сьогодні. Зокрема, Круш П. В., Подвігіна В. І. та Клименко О. В. трактують амортизацію як процес поступового зменшення вартості основних засобів через фізичне і моральне старіння та відшкодування цих втрат за рахунок собівартості продукції. По суті, це впорядкований механізм перенесення вартості основних фондів на вироблену продукцію протягом строку їх ефективного використання [30, с. 25]. Однак, майже всі визначення застарілі і в публікаціях після 2020 року автори не наводять конкретних визначень амортизації. Для забезпечення практичних потреб обліково-аналітичного супроводу управління діяльністю підприємств, вже в період незалежності України сформувалася та продовжує застосовуватися практика ведення бухгалтерського обліку, проведення аналізу і аудиту, де амортизації відводиться роль регулятивного інструменту. Сьогодні в обліковому та податковому законодавстві України простежується єдність у трактуванні сутності амортизації. Вона визначається як «систематичний розподіл вартості основних засобів, інших необоротних і нематеріальних активів, що підлягають амортизації протягом строку їхнього корисного використання (експлуатації)» [53;50]. Подібне розуміння амортизації як об’єкта обліку і аналізу застосовується також у міжнародній практиці обліково-аналітичного супроводу управління підприємством [49]. Отже, амортизація є систематичним розподілом вартості активу, що амортизується, протягом строку його корисного використання.

Колектив авторів Михайловина С. О., Крочак О. І., Крочак Є. І., Мельниченко М. В. вказує, що суб'єктів підприємницької діяльності амортизація виконує стратегічну фінансово-аналітичну функцію, впливаючи на собівартість, прибуток, податкові різниці та інвестиційну привабливість [40, с. 118].

Вивчаючи організацію та методику обліку операцій з основними засобами, особливу увагу слід звернути на мінімальні строки амортизації основних засобів і інших необоротних активів. Якщо у бухгалтерському обліку строк корисного використання (експлуатації) основного засобу

виявляється меншим за мінімально встановлений період амортизації основних засобів та інших необоротних активів, для визначення амортизаційних відрахувань застосовуються нормативні строки, визначені пп. 138.3.3 п. 138.3 ст. 138 ПКУ [53]. Якщо строки корисного використання (експлуатації) основного засобу у бухгалтерському обліку дорівнюють або перевищують мінімальні строки, визначені ПКУ – тоді для обчислення амортизації застосовуються саме ці строки, зафіксовані обліковою політикою підприємства. Розрахунок амортизаційних відрахувань неможливий без належного оформлення відповідних первинних документів, які підтверджують фактичне використання основних засобів та строки їх експлуатації, тому наступним кроком є розгляд документального забезпечення облікових операцій.

Зауважимо, що старі первинні форми обліку основних засобів втратили свою чинність відповідно до Наказу Державної служби статистики № 266 від 22.10.2021 р. [61], а згідно вимог Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI [53] та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [56] витрати мають відображатися в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення.

Застарілі форми первинного обліку основних засобів втратили чинність відповідно до Наказу Державної служби статистики «Про скасування та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Державної служби статистики України, Міністерства статистики України та Державного комітету статистики України» [15]. При цьому, згідно з Податковим кодексом України [22] та Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4], витрати відображаються в бухгалтерських регістрах та фінансовій звітності одразу після їх виникнення, що забезпечує реалістичне відображення фінансового стану підприємства та точну оцінку його активів і результатів діяльності.

НП(С)БО 7 [50] передбачає п'ять методів нарахування амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення

залишкової вартості, кумулятивний та виробничий. Вибір методу амортизації має суттєвий вплив на фінансові результати підприємства та розподіл витрат між звітними періодами.

Прямолінійний метод є найпростішим та найпоширенішим. За цим методом річна сума амортизації визначається діленням вартості, що амортизується (різниця між первісною вартістю та ліквідаційною вартістю), на строк корисного використання об'єкта. Цей метод забезпечує рівномірний розподіл вартості активу між періодами його експлуатації і є доцільним для активів, які використовуються з однаковою інтенсивністю протягом всього строку служби [29, с. 11].

Метод зменшення залишкової вартості передбачає визначення річної суми амортизації як добутку залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Цей метод забезпечує більш високі амортизаційні відрахування на початок експлуатації об'єкта та зменшення їх розміру з часом [72].

Метод прискореного зменшення залишкової вартості аналогічний попередньому, але річна норма амортизації, розрахована за прямолінійним методом, подвоюється. Це найбільш агресивний метод амортизації, який дозволяє списати значну частину вартості активу в перші роки його експлуатації. Він є доцільним для активів, що швидко морально застарівають, наприклад, комп'ютерної техніки [29].

Кумулятивний метод передбачає визначення річної суми амортизації як добутку вартості, що амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта, на суму числа років його корисного використання. Цей метод також забезпечує прискорену амортизацію, але більш плавно, ніж метод прискореного зменшення залишкової вартості [72].

Виробничий метод передбачає нарахування амортизації виходячи з

фактичного обсягу виробленої продукції або виконаної роботи. Місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка розраховується діленням вартості, що амортизується, на загальний обсяг продукції, який підприємство очікує виробити за допомогою цього об'єкта протягом строку його корисного використання. Цей метод найбільш точно відображає вклад активу у створення продукції, але вимагає точного обліку фактичних обсягів виробництва [50]. Вибір методу амортизації має бути обґрунтованим та відображати очікуваний спосіб отримання економічних вигод від використання активу. Важливо, що обраний метод застосовується послідовно від одного звітного періоду до іншого, зміна методу можлива лише у випадку зміни очікуваного способу отримання економічних вигод та розглядається як зміна облікової оцінки.

Незважаючи на значний прогрес у реформуванні системи обліку, зокрема, прийняття НП(С)БО 7 [50], яке суттєво змінило підходи порівняно з радянською практикою, залишається низка невирішених питань та неузгодженостей. Порівняння бухгалтерського та податкового законодавства виявляє певні розбіжності. Наприклад, критерії визнання активу основним засобом дещо відрізняються: для податкових цілей важливим є вартісний критерій та використання виключно у господарській діяльності, тоді як бухгалтерський облік орієнтується на очікувані економічні вигоди та строк служби понад рік, дозволяючи підприємству самостійно встановлювати вартісні ознаки для МНМА. Також відрізняються підходи до переоцінки: НП(С)БО 7 [50] дозволяє підприємствам переоцінювати об'єкти, якщо їх залишкова вартість суттєво відрізняється від справедливої, тоді як Податковий кодекс [53] має більш жорсткі обмеження або взагалі не передбачає податкових наслідків такої переоцінки.

Чередніченко Ю.В. та Штулер Г.Г. відзначають, що комп’ютеризація обліку основних засобів значно розширює можливості контролю і забезпечує певні переваги у роботі з обліковими даними [79, с. 68].

Проведений аналіз нормативно-правового регулювання основних засобів в Україні показав, що науковці виділяють переважно 4 рівні нормативно-правового регулювання обліку. На вищому рівні облік ОЗ регулюється міжнародними нормами права. Другий рівень утворюють державні вихідні правові норми (Цивільний кодекс, Господарський кодекс, Податковий кодекс) та закони України, передусім Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Третій рівень утворюють стандарти бухгалтерського обліку та локальний рівень нормативно-правового регулювання обліку основних засобів складають внутрішні документи самого підприємства. В умовах воєнного стану в Україні облік основних засобів стикається з низкою проблем: пошкодження, знищення або недоступність активів ускладнюють інвентаризацію, контроль та визначення балансової вартості. Колісник О.К., Приходько К.К., Копчикова І.В. та Кудирко О.М. зазначають, що існуючі методики обліку не передбачають таких ризикових ситуацій, що потребує адаптації облікових процедур, зокрема переоцінки, знецінення та ведення окремого обліку пошкоджених або недоступних активів. Сутність амортизації основних засобів полягає у поступовому перенесенні вартості активу на витрати підприємства протягом строку його корисного використання. Вибір методу нарахування амортизації (лінійний, зменшення залишкової вартості, пропорційно продуктивності тощо) має визначатися обліковою політикою підприємства та враховувати економічну ефективність використання ОЗ, ринкові умови та особливості конкретного активу.

1.3 Методика аналізу ефективності використання основних засобів

На етапі виробництва матеріальних благ для суспільства основні засоби займають провідне місце, виконуючи роль матеріально-технічної бази, яка

забезпечує процес створення продукції, формування валового внутрішнього продукту та накопичення національного багатства країни. Раціональне використання основних засобів сприяє не лише підвищенню техніко-економічних показників роботи підприємства, а й зростанню обсягів виробництва, оптимізації витрат на виробництво, зменшенню фондомісткості та підвищенню рівня оснащеності виробничих процесів, а також покращенню показників фондовіддачі. Досягти цього можна лише за умови своєчасного проведення аналізу основних засобів, виявлення недоліків та ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Саме з цієї причини дослідження стану основних засобів і оцінка ефективності їх використання на підприємстві набувають особливого значення.

Основні засоби необхідні для забезпечення безперервності діяльності підприємства, тому аналіз їх наявності та ефективності застосування має вагоме значення. Підприємство, що володіє достатньою кількістю основних засобів і використовує їх максимально продуктивно, демонструє високий рівень організації діяльності та ефективність власних виробничих процесів.

Комплексне дослідження ефективності застосування основних засобів, яке охоплює оцінку їх наявності, структури, ступеня використання та стану технічного оснащення, дозволяє виявити резерви підвищення продуктивності виробництва, удосконалення інвестиційної політики та зміцнення фінансової стійкості підприємства [33, с. 73].

Маланкевич В., Чубай В. зазначають, що метою аналізу основних засобів є визначення рівня забезпеченості підприємства основними засобами при найбільш інтенсивному їх використанні або визначення потреби у відновленні чи розширенні виробничого потенціалу [35].

Інформаційне забезпечення аналізу є ключовою передумовою для ефективного управління основними засобами. Воно являє собою сукупність упорядкованих даних, що формуються в системі бухгалтерського обліку підприємства та використовуються для оцінки, контролю і прийняття управлінських рішень.

Для аналізу основних засобів підприємства використовують форми фінансової звітності, а саме:

– Баланс, форма № 1 містить інформацію первісну та залишкову вартість основних засобів і суму накопиченого зносу;

– Примітки до річної фінансової звітності (№ 5) – надають розгорнуту інформацію про рух основних засобів протягом звітного періоду [31, с.76].

Сьогодні існує складність у документальному оформленні операцій з основними засобами через те, що 22.01.2021 року втратив чинність наказ Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.1995 р. № 352 [60], який визначав стандартні форми первинної облікової документації для ведення обліку основних засобів.

Стандартні форми первинної облікової документації для ведення обліку основних засобів відповідно до Наказу Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.1995 р. № 352 (рис. 1.7).

На сучасному етапі в наукових дослідженнях відзначаються такі складнощі щодо документального оформлення операцій з основними засобами:

– підприємства змушені самостійно створювати облікові форми, зокрема для обчислення зниження корисності активів [20, с. 156];

– необхідно оформлювати результати перевірок будівель, що підлягають ремонту [9];

– відсутні затверджені типові форми для первинного обліку інших необоротних матеріальних ресурсів [1, с. 145].

Як зазначалося в попередньому підрозділі, саме облікова політика формує сукупність принципів і процедур, які забезпечують створення достовірної інформаційної бази. Основні засоби є значною частиною активів, і їхній правильний облік та аналіз безпосередньо впливають на фінансову стабільність і конкурентоспроможність підприємства [20].

Організація документообігу з обліку основних засобів є важливою для забезпечення достовірності та своєчасності облікової інформації. Документообіг включає створення, перевірку, обробку та зберігання первинних документів, які фіксують всі операції з основними засобами.

Рисунок 1.8 – Стандартні форми первинної облікової документації для ведення обліку ОЗ [60]

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову

звітність в Україні» [56], первинні документи повинні бути складені в момент проведення господарської операції або безпосередньо після її завершення. Якщо це неможливо, їх слід скласти не пізніше наступного дня.

Для операцій надходження основних засобів основними первинними документами є:

- накладна постачальника (форма ТОРГ-12 або інша),
- акт приймання-передачі основних засобів (форма ОЗ-1),
- інвентарна картка обліку основних засобів (форма ОЗ-6).

При будівництві або виготовленні об'єкта власними силами додатково оформляється акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (форма ОЗ-2). Для операцій внутрішнього переміщення основних засобів використовується накладна на внутрішнє переміщення (форма ОЗ-2). При вибутті основних засобів складається акт на списання основних засобів (форма ОЗ-3 для об'єктів, крім автотранспорту, або ОЗ-4 для автотранспорту) [56].

Графік документообігу, затверджений наказом керівника підприємства, визначає перелік документів, що створюються на підприємстві, відповідальних за їх оформлення осіб, строки подання документів до бухгалтерії та порядок їх руху між підрозділами. Дотримання графіка документообігу забезпечує своєчасне та якісне оформлення операцій, запобігає втраті документів та створює передумови для ефективного контролю [78, с. 73].

Сучасні тенденції в організації документообігу пов'язані з його електронізацією. Електронний документообіг дозволяє значно прискорити обробку документів, знизити витрати на паперові носії та зберігання архівів, забезпечити кращий контроль за рухом документів. Законодавство України визнає юридичну силу електронних документів за умови їх підписання кваліфікованим електронним підписом. Для обліку основних засобів це означає можливість оформлення актів приймання-передачі, накладних та інших документів в електронній формі, що особливо зручно при роботі з

віддаленими підрозділами або при передачі активів між юридичними особами [44].

Інвентаризація основних засобів є обов'язковим елементом системи контролю за їх наявністю та станом. Згідно із Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженим Наказом Міністерства фінансів України, інвентаризація основних засобів проводиться не рідше одного разу на рік перед складанням річної фінансової звітності. Додатково інвентаризація може проводитися при зміні матеріально відповідальних осіб, виявленні фактів крадіжки або зловживань, після стихійного лиха, при реорганізації або ліквідації підприємства [78].

Процес інвентаризації включає створення інвентаризаційної комісії, фактичну перевірку наявності об'єктів, звірку даних інвентаризації з обліковими даними, оформлення результатів інвентаризації та прийняття рішень щодо виявлених розбіжностей. При інвентаризації перевіряється не тільки фактична наявність об'єктів, але й їх технічний стан, правильність класифікації, повнота оформлення документів. Використання сучасних технологій, таких як штрих-кодування або RFID-мітки, значно спрощує та прискорює процес інвентаризації, дозволяє автоматизувати звірку даних та мінімізувати помилки [78, с. 73].

Аналіз і оцінка стану основних засобів на підприємстві є важливою складовою стратегічного управління. Ці показники допомагають визначити ефективність управління активами, їхню придатність та вклад в виробничий потенціал підприємства.

В різних наукових публікаціях наводяться різні епати та показники для аналізу основних засобів підприємства. Луцька Н., Цюцяк І., Цюцяк А. для аналізу основних засобів підприємства пропнують розраховувати такі показники (рис. 1.8).

Ефективність використання основних засобів підприємства характеризують такі показники як фондо віддача, фондомісткість, фондоозброєність. Метою аналізу забезпеченості основними засобами є

співставлення планових та фактичних показників наявної техніки і обладнання для забезпечення безперервної діяльності та уникнення вимушених простоїв.

Рисунок 1.9 – Система показників для аналізу основних засобів підприємства

Джерело: складено автором за [33, С. 74-77]

Лопатовська О., Нікольчук Ю. та Бондарук С. пропонують проводити аналіз забезпеченості підприємства основними засобами за кількома ключовими показниками. До них належать рівень фондоозброєності підприємства та ступінь використання його виробничих потужностей. Автори пропонують здійснювати оцінку економічної ефективності використання основних засобів шляхом розрахунку різних коефіцієнтів, які дозволяють комплексно оцінити їхню діяльність, зокрема коефіцієнтів рентабельності основних засобів, продуктивності, ліквідності та обіговості. Узагальнений аналіз ефективності експлуатації основних засобів автори пропонують проводити шляхом порівняння фактичних показників за звітний період з аналогічними даними попередніх років. Також доцільно дослідити динаміку та тренд протягом кількох років, а за наявності планових показників – визначити ступінь їх виконання. На їхню думку, обов'язковим є розрахунок впливу окремих факторів на відхилення показника фондовіддачі, оцінювання резервів підвищення ефективності експлуатації основних засобів, а також визначення того, як зміни їх вартості та рівня використання позначаються на виробництві та реалізації готової продукції [32, С. 77-78].

Основні етапи аналізу забезпеченості основними засобами підприємства на рис. 1.10.

Рисунок 1.10 – Основні етапи аналізу забезпеченості основними

засобами підприємства

Джерело: складено автором за [5;34;44;78]

Маланкевич В. та Чубай В. зазначають, що аналіз технічного стану основних засобів починають з визначення рівня їх фізичного зносу. Для цього використовують коефіцієнти зносу та придатності. Наведемо формулу коефіцієнту зносу (формула 1.1):

$$Кз = \frac{Азн}{ПВ} \quad (1.1)$$

де, $А_{зн}$ – сума накопиченої амортизації (зносу), тис. грн;

ПВ – первісна вартість основних засобів, тис. грн

Даний показник вказує на те, яка частина вартості основних засобів перенесена на готову продукції. Вираховується як відношення зносу основних засобів на певну дату, до їх первісної вартості на ту ж дату. Високий коефіцієнт зносу може свідчити про необхідність заміни або оновлення активів [8, с.55].

Лопатовська О., Нікольчук Ю. та Бондарук С. вказують, що коефіцієнт придатності визначає, наскільки основні засоби на підприємстві є придатними для виробництва або надання послуг. Він розраховується як відношення залишкової вартості основних засобів підприємства на певну дату, до їх первісної вартості на ту ж дату (формула 1.2):

$$Кпр = \frac{ЗВ}{ПВ} \quad (1.2)$$

де, ЗВ – залишкова вартість основних засобів, тис. грн.

Високий коефіцієнт придатності свідчить про гарний стан активів [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 74]. На думку Луцької Н., Цюцяк І., Цюцяк А. зростання коефіцієнта зносу і зниження коефіцієнта

придатності може бути зумовлене:

– придбанням або отриманням від інших підприємств основних засобів з високим рівнем зносу;

– низькими темпами оновлення основних засобів;

– невиконанням планових завдань з введення в експлуатацію основних засобів та їх модернізації.

При цьому Павлова Г., Сірко А., Чернецька Д., зауважують, що важливо враховувати, що коефіцієнт зносу не є точним показником фактичної зношеності основних засобів, а коефіцієнт придатності не дає точної оцінки поточної вартості основних засобів [51]. Це обумовлено наступними причинами:

– метод нарахування амортизації впливає на суму зносу основних засобів;

– вартісна оцінка основних засобів залежить від кон'юнктури ринку;

– на законсервоване обладнання нараховується амортизація, хоча фізично воно не зношується.

Луцька Н., Цюцяк І., Цюцяк А. вказують, що кефіцієнт вибуття розраховується як відношення вартості основних засобів, що вибули за досліджуваний період, до вартості основних засобів на початок цього періоду [31, с. 77] (формула 1.3):

$$Кз = \frac{Квиб}{ПВп.р} \quad (1.3)$$

де, $В_{виб}$ – вартість основних засобів, вибулих з експлуатації у звітному році, тис. грн;

$ПВ_{п.р.}$ – первісна вартість основних засобів на початок року, тис. грн

Коефіцієнт оновлення розраховується як відношення вартості надходження основних засобів за досліджуваний період, до вартості

основних засобів на кінець цього періоду (формула 1.4):

$$Ко = \frac{Ввв}{ПВк..р} \quad (1.4)$$

де, $В_{вв}$ – вартість основних засобів, введених в експлуатацію у звітному році, тис. грн;

$ПВ_{к.р.}$ – первісна вартість основних засобів на кінець року, тис. грн

Ці показники показують частку вартості основних засобів, які вибули (коефіцієнт вибуття) чи надійшли (коефіцієнт оновлення) за певний період, у загальній вартості основних засобів на початок цього періоду [31, с.77].

Коефіцієнт приросту активів є важливим показником для оцінки фінансового стану підприємства. Він дозволяє оцінити темпи зростання активів підприємства і виявити фактори, які впливають на цей показник. Розраховується як відношення вартості приросту основних виробничих засобів до вартості основних виробничих засобів на початок цього періоду та виражається у відсотках [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**] (формула 1.5):

$$Кпр\ а = \frac{ОЗпр}{ОЗпоч} \quad (1.5)$$

де, $ОЗ_{пр}$ – вартість приросту ОЗ;

$ОЗ_{поч}$ – вартість на початок періоду.

Високий коефіцієнт приросту свідчить про збільшення активів на підприємстві. Це може бути пов'язано з такими факторами: придбання нових активів; удосконалення матеріально-технічної бази підприємства; збільшення обсягу виробництва продукції або послуг. Низький коефіцієнт приросту або його зниження може бути пов'язано з такими факторами: зниження обсягу

виробництва продукції або послуг; продажу активів; несприятлива економічна ситуація [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Ефективне використання основних засобів є важливим фактором, що впливає на економічний успіх підприємства та суспільне благополуччя. Цей аспект має безпосередній вплив на декілька ключових аспектів економічної та соціальної сфери, включаючи:

1) збільшення виробництва необхідної суспільству продукції. Ефективне використання основних засобів дозволяє підприємствам збільшувати виробництво товарів і послуг, що задовольняють потреби суспільства. Це сприяє покращенню життя та розвитку господарства;

2) підвищення віддачі створеного виробничого потенціалу. Ефективне використання основних засобів дозволяє витягнути максимум із наявних ресурсів та здійснити оптимальне використання виробничих потужностей. Це допомагає збільшити виробничу потужність та знизити витрати;

3) повніше задоволення потреб населення. Завдяки ефективному використанню основних засобів, підприємства можуть виготовляти більше товарів за доступними цінами, що сприяє задоволенню потреб населення в різних товарах та послугах;

4) поліпшення балансу обладнання. Ефективне використання основних засобів допомагає зберігати та підтримувати обладнання в найкращому стані, що відкладає потребу в капіталовкладеннях та ремонтах. Це сприяє підвищенню тривалості служби основних засобів;

5) зниження собівартості продукції. Оптимальне використання основних засобів може допомогти знизити виробничі витрати та собівартість продукції. Це робить продукцію більш конкурентоспроможною на ринку;

6) зростання рентабельності виробництва. Завдяки ефективному використанню основних засобів, підприємства можуть досягти вищих показників прибутковості, що робить їхню діяльність більш стійкою та прибутковою [9, 31, 82].

Ефективність використання основних засобів має велике вплив на

ефективність використання всіх виробничих ресурсів на підприємстві. Під час проведення аналізу для узагальнення оцінки ефективності використання основних засобів визначаються основні показники, такі як фондовіддача, фондомісткість та рентабельність основних засобів.

Фондовіддача вказує на те, як швидко основні засоби генерують виробничу продукцію або послуги. Показник, характеризує скільки продукції у вартісному виразі вироблено на одиницю вартості виробничих основних засобів підприємства. Фондовіддача визначається як відношення вартості валової продукції за досліджуваний період, до середньої вартості основних виробничих засобів за цей період (формула 1.6):

$$Фв = \frac{ЧД}{ЗВоз} \quad (1.6)$$

де, ЧД – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.;

$ЗВ_{оз}$ – середньорічна залишкова вартість основних засобів, тис. грн

Висока фондовіддача свідчить про ефективне використання активів, а низька – може сигналізувати про неоптимізоване використання ресурсів та можливості для покращення продуктивності [31, с. 77].

Фондомісткість визначає, скільки вартість основних засобів становить від загальної вартості виробництва. Показник, обернений до фондовіддачі, характеризує середню вартість основних виробничих засобів залучено для виробництва валової продукції вартістю в одну гривню. Фондомісткість визначається як відношення середньої вартості основних виробничих засобів за досліджуваний період, до вартості валової продукції за цей період (формула 1.7):

$$Фм = \frac{ЗВоз}{ЧД} \quad (1.7)$$

Висока фондомісткість може свідчити про досить значне інвестування у активи, але може також вимагати великих витрат на обслуговування і ремонт [31, с. 77].

Рентабельність основних засобів вказує на те, наскільки прибутково використовуються основні засоби. Показник розраховується як відношення річної суми прибутку, одержаного від основної діяльності, до середньорічної вартості основних виробничих засобів, помножене на 100 (формула 1.3):

$$Rоз = \frac{ЗВоз}{ЧП(З)} \quad (1.8)$$

де ЧП(З) – чистий прибуток (збиток), тис. грн

Висока рентабельність означає, що активи приносять достатньо прибутку, щоб виправдовувати їхнє існування та інвестиції [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с.75].

Умовний термін окупності визначається відношенням середньорічної вартості основних виробничих засобів до прибутку, отриманого від основної діяльності (формула 1.9):

$$Tок = \frac{ЗВоз}{ЧП(З)з} \quad (1.9)$$

Його значення не повинно перевищувати терміну окупності капіталовкладень. Отже, позитивним є зменшення умовного терміну окупності.

Формула питомої ваги активної частини основних засобів (формула 1.10):

$$Питома\ вага\ активної\ частини\ ОЗ = \frac{ВачОЗ}{ЗВ\ оз} \times 100\% \quad (1.10)$$

де, $В_{ач}$ ОЗ – сума первісної (переоціненої) вартості тих груп основних засобів, які безпосередньо беруть участь у виробничому процесі (машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, інвентар, МНМА тощо);

$ЗВ_{оз}$ – первісна (переоцінена) вартість усіх основних засобів підприємства на кінець року.

Під час аналізу ефективності використання основних засобів порівнюють фактичні показники з аналогічними показниками минулих періодів та з плановими показниками.

В подальшому, як зазначають Павлова Г., Сірко А., Чернецька Д., вивчається їх динаміка та рівень виконання плану. Крім того доречним є проведення факторного аналіз для визначення впливу основних факторів на зміну значень цих показників. Такий аналіз допомагає виявити резерви для підвищення ефективності використання виробничих основних засобів [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Питаннями методики застосування факторного аналізу займались Завгородня Т. П., Проскурович О. В., Маланкевич В. та Чубай В., Павлова Г., Сірко А., Чернецька Д., Лопатовська О., Нікольчук Ю. та Бондарук С.., які мають спільне бачення щодо факторів впливу на фондовіддачу (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 – Фактори впливу на фондовіддачу

№ з/п	Фактор впливу	Коментар
1	2	3
1	Завантаженість обладнання	Вищий рівень використання потужностей зумовлює збільшення обсягу виробленої продукції на одиницю обладнання, що скорочує строк повернення вкладених коштів.
2	Якість обладнання та технічний стан	Регулярне технічне обслуговування й підтримання працездатності сприяють стабільній роботі і підвищують ефективність використання основних засобів.
3	Продуктивність праці	Висока кваліфікація персоналу та раціональна організація процесів підсилюють виробничий потенціал активів і поліпшують віддачу від їх використання.
4	Тривалість експлуатації основних засобів	Більш тривалий період службового використання забезпечує більшу результативність вкладень у придбання активів.

5	Витрати на технічне обслуговування та ремонт	Раціональні витрати на підтримання працездатності сприяють подовженню ресурсу обладнання та оптимізації його використання.
6	Особливості виробничого процесу та організація управління	Раціонально побудовані виробничі цикли та ефективне управління підвищують ступінь використання технічної бази підприємства.

Продовження таблиці 1.7

1	2	3
7	Частка активної частини основних засобів	Більша питома вага активної складової сприяє зростанню виробничих можливостей і, відповідно, впливає на рівень фондовіддачі.
8	Фондовіддача активної частини основних засобів	Зміна результативності використання активної частини прямо впливає на загальний показник фондовіддачі.

Для оцінки впливу на фондовіддачу, як зазначають Завгородня Т. П., Проскурович О. В., використовують мультиплікативні моделі факторного аналізу [16, с. 164].

Для вивчення впливу факторів, таких як частка активної частини основних виробничих засобів та їх фондовіддача, можна використовувати двох факторну мультиплікативну модель (формула 1.11):

$$Ф = АЧоз \times Фач \qquad (1.11)$$

де, Ф – фондовіддача,

$АЧ_{оз}$ – частка вартості активної частини виробничих основних засобів у загальній вартості,

$Ф_{ач}$ – фондовіддача активної частини виробничих основних засобів.

Павлова Г., Сірко А., Чернецька Д. зазначають, що для обґрунтування цього висновку доцільно провести факторний аналіз динаміки фондовіддачі основних фондів, виділивши вплив двох факторів:

– зміни середньої фондовіддачі активної складової основних фондів;

– специфічних змін у вазі активної складової основних засобів у

загальній вартості основних засобів [51, с. 531].

Маланкевич В. та Чубай В. зазначають, що після оцінки ефективності використання основних засобів, проводять аналіз ефективності використання виробничого обладнання, враховуючи показники, що охоплюють як обсяг використання, так і ступінь його використання.

Показники екстенсивного використання, що характеризують роботу обладнання за часом або за кількістю:

- кількість обладнання;
- відпрацьований час;
- коефіцієнт змінності роботи устаткування;
- структура парку машин і обладнання;
- показники інтенсивного використання (за потужністю) [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Окрім розглянутих вище показників ефективності використання основних засобів, важливе значення для управлінського аналізу має оцінка ефективності капітальних вкладень в основні засоби. Такий аналіз дозволяє визначити, наскільки виправданими є інвестиції в придбання нових або модернізацію існуючих основних засобів, та обрати оптимальний варіант інвестиційного проєкту [38].

Данильченко Л.М., Васильків В.В., Ткаченко І.Г., Сіправська М.Д. вказують, що ссновними показниками оцінки ефективності капітальних вкладень є:

- чистий дисконтований дохід (NPV),
- внутрішня норма прибутковості (IRR),
- індекс прибутковості (PI),
- дисконтований період окупності (DPP) [23].

Чистий дисконтований дохід визначається як різниця між дисконтованими грошовими надходженнями від експлуатації об'єкта та величиною інвестицій (формула 1.12):

$$NPV = \sum_{t=1}^{n} \frac{Ri}{(1+r)^t} - \sum_{t=1}^{n} \frac{Ii}{(1+r)^t} \quad (1.12)$$

Позитивне значення NPV свідчить про те, що проєкт є економічно доцільним та створює додаткову вартість для підприємства.

Внутрішня норма прибутковості – це така ставка дисконтування, при якій NPV дорівнює нулю. Вона показує максимальну вартість капіталу, при якій проєкт залишається беззбитковим. Якщо IRR перевищує вартість капіталу підприємства, проєкт можна вважати привабливим.

Індекс прибутковості розраховується як відношення дисконтованих грошових надходжень до величини інвестицій (формула 1.13):

$$PI = \sum_{i=0}^{n} \frac{Ri}{(1+r)^i} / \sum_{i=0}^{n} \frac{Ii}{(1+r)^i} \quad (1.13)$$

Значення PI більше одиниці свідчить про доцільність реалізації проєкту.

Дисконтований період окупності показує, через який час дисконтовані грошові надходження від проєкту компенсують початкові інвестиції. Чим коротший період окупності, тим менш ризикованим є проєкт [38].

При оцінці ефективності капітальних вкладень важливо враховувати не тільки фінансові, але й нефінансові фактори:

– стратегічна важливість проєкту для підприємства;
– вплив проєкту на конкурентні позиції;
– соціальні наслідки проєкту;
– екологічні наслідки проєкту.

Комплексний підхід до оцінки інвестиційних проєктів дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення та забезпечувати довгострокову стійкість розвитку підприємства. Водночас для досягнення високої ефективності інвестицій необхідно оцінювати і використання наявних основних засобів, адже саме їх продуктивність визначає реальний результат

капіталовкладень. Аналіз ефективності використання основних засобів має супроводжуватися розробкою заходів щодо її підвищення [38, с. 278].

Основними напрямами підвищення ефективності використання основних засобів є:

– технічне переозброєння виробництва шляхом заміни застарілого обладнання на більш продуктивне; оптимізація структури основних засобів за рахунок збільшення питомої ваги активної частини;

– підвищення змінності роботи обладнання для більш повного використання його потенціалу;

– скорочення часу простоїв обладнання через організаційні причини;

– впровадження прогресивних технологій та удосконалення виробничих процесів;

– поліпшення системи планово-попереджувального ремонту;

– підвищення кваліфікації персоналу та мотивації до ефективного використання обладнання;

– впровадження системи збалансованих показників (Balanced Scorecard) для комплексної оцінки управління основними засобами [10, 65].

Реалізація цих заходів вимагає комплексного підходу та скоординованої роботи всіх служб підприємства – від бухгалтерії, що забезпечує достовірний облік та аналітичну інформацію, до виробничих підрозділів, що безпосередньо експлуатують основні засоби. Тільки така взаємодія може забезпечити досягнення стратегічних цілей підприємства щодо ефективного управління основними засобами та підвищення його конкурентоспроможності [10, 65].

Отже, інформаційне забезпечення аналізу основних засобів формується на основі бухгалтерського обліку, фінансової звітності та первинних документів, що фіксують всі операції з активами, включно з їх надходженням, вибуттям, переміщенням і станом. Відсутність типових форм первинного обліку змушує підприємства самостійно розробляти документи та впроваджувати системи контролю, зокрема інвентаризацію та електронний

документообіг, що підвищує точність і своєчасність інформації. Методичні підходи до аналізу ефективності використання основних засобів передбачають оцінку технічного стану та продуктивності активів за допомогою показників зносу, придатності, вибуття, оновлення, фондовіддачі, фондомісткості та рентабельності, а також факторний аналіз і порівняння з плановими чи історичними даними. Системне використання цих показників дозволяє виявляти резерви підвищення ефективності, оптимізувати структуру та роботу основних засобів, планувати капітальні вкладення та забезпечувати більш повне задоволення виробничих потреб підприємства.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПрАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» (ЄДРПОУ 14281020) розташоване за адресою: м. Запоріжжя, Південне шосе, 9. Основним видом економічної діяльності підприємства є виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури (КВЕД 27.12).

Приватне акціонерне товариство «Запорізький електроапаратний завод» (ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод») є провідним підприємством електротехнічної галузі промисловості України з багатою історією та високим рівнем технологічного розвитку. Заснований у 1951 році на базі виробничих майстерень тресту «Електропривід» з метою відновлення електрообладнання на металургійних підприємствах України, зруйнованих під час Другої світової війни, завод як спеціалізоване підприємство з розробки та виробництва перетворювальних агрегатів входив до складу Міністерства електропромисловості СРСР. Першою продукцією підприємства стали безнасосні металеві ртутні випрямлячі РМ-300, які не мали вітчизняних аналогів на той час.

Від 1953 року визначальним видом продукції стали силові перетворювачі електричної енергії для потреб гірничо-металургійного комплексу, хімічної промисловості, агропромислового комплексу тощо. У 1971 році на базі електроапаратного заводу було створено виробниче об'єднання «Перетворювач», а з 1996 року підприємство функціонує як відкрите акціонерне товариство із сучасною назвою.

Спеціалізацією заводу є розробка та постачання на промислові об'єкти

спочатку ртутних, а потім тиристорних силових агрегатів для електроприводів гірничодобувної, металургійної, хімічної, текстильної промисловості, міського електротранспорту, агропереробної промисловості та інших галузей.

Підприємство успішно поставляло перетворювальні агрегати для великих металургійних комбінатів, зокрема для меткомбінатів у містах Бхілан та Бокаро (Індія), «Запоріжсталь», «Криворіжсталь» та інших металургійних підприємств. Значною спеціалізацією заводу також є розробка та постачання електрообладнання для міського тролейбуса до обласних центрів, Греції, Аргентини, електрообладнання метрополітенів Києва, Ташкента, Тбілісі, Будапешта (Угорщина), Праги (Чехія) та інших країн. Електроприводи бурових верстатів, електроприводи кранів та крокуючих екскаваторів з важкими кліматичними умовами (від -50°С до +50°С) працюють на численних гірничо-збагачувальних та металургійних комбінатах і кар'єрах в Усть-Каменогорську, Темир-Тау.

Станом на сьогодні ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» (ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 14281020) є сучасним технологічно розвиненим підприємством, що має всі засоби та технології машинобудівної переробки і продовжує займати провідні позиції у виробництві високотехнологічного електротехнічного обладнання для різних галузей промисловості [68].

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» має розгалужену організаційну структуру (рис. 2.1).

У структурі підприємства функціонують виробничий цех із виробничо-диспетчерською групою, цех транспортного обслуговування і складського господарства, дослідна станція, відділ технічного контролю, енергетична, ремонтно-механічна та інструментальна дільниці, а також низка допоміжних підрозділів.

Основним напрямом діяльності підприємства є розробка та виготовлення енергоощадних силових перетворювачів з високоефективними

мікропроцесорними системами керування. Найбільші обсяги виробництва у продукції заводу займають перетворювачі частоти різних типів і частотні електроприводи на їх основі.

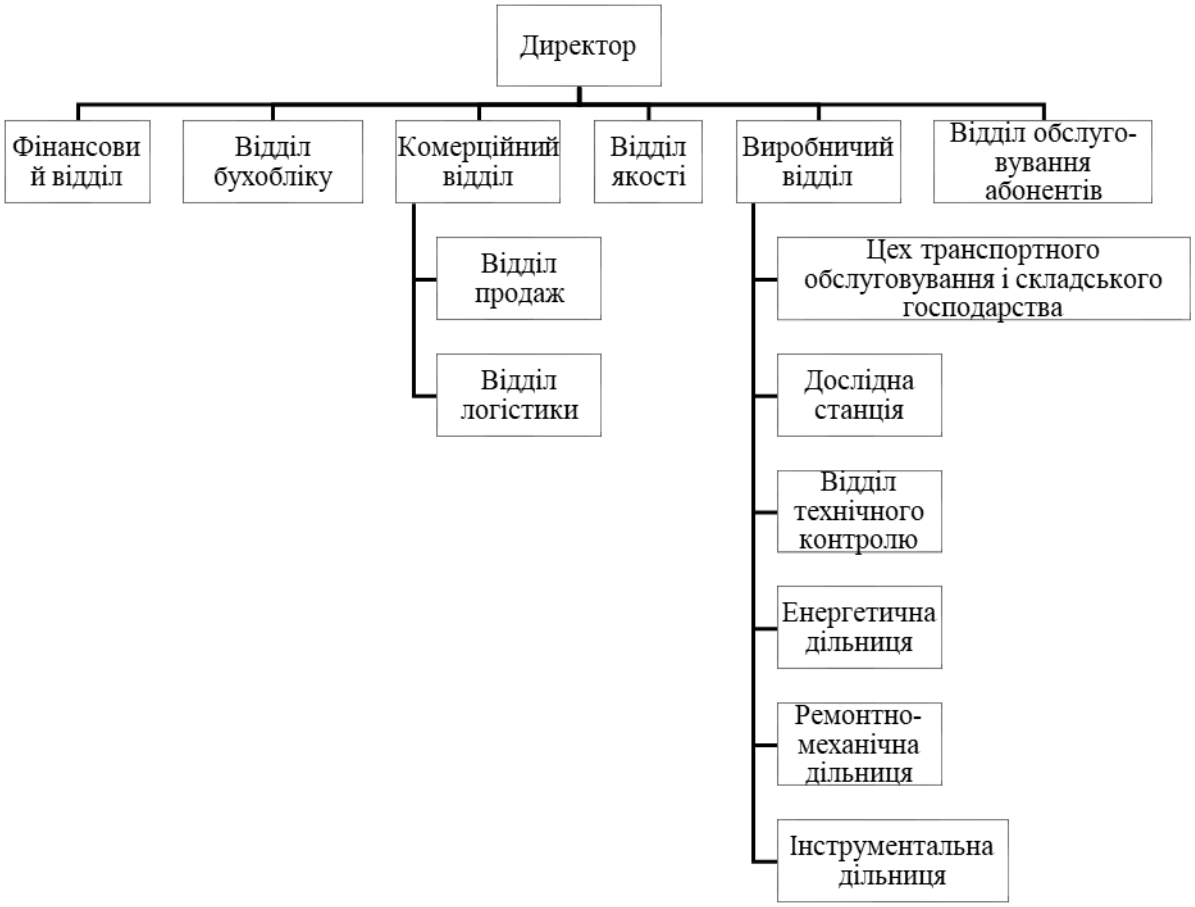

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Джерело: складено автором за даними з сайту ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»[69]

Частотні електроприводи типу ЕКТ побудовані з урахуванням останніх досягнень силової електроніки на IGBT-модулях виробництва ФРН та Японії, мікропроцесорних контролерах, сучасній захисній та комутаційній апаратурі. Ці електроприводи охоплюють шкалу потужностей від 0,375 кВт до 800 кВт (за деякими даними до 1000 кВт) і призначені для регулювання частоти обертання асинхронних двигателів. Вони забезпечують регулювання швидкості, реверс, керовене гальмування з рекуперацією енергії або без неї,

векторне або програмоване управління з токообмеженням та всіма видами захисту.

Електроприводи постійного струму типу ТЕП охоплюють шкалу потужностей від 1,1 кВт до 2500 кВт, побудовані на основі силових приладів 5-го покоління та мікропроцесорної техніки останньої генерації. Вони призначені для управління електродвигателями постійного струму і мають вбудовані керовані системи збудження двигуна, системи захисту та сигналізації, системи регулювання координат руху.

Статичні джерела живлення ЕКТ4С призначені для автономного живлення споживачів електроенергії, де потрібна стабільна частота або відсутня мережа з необхідними параметрами. Вони забезпечують стабілізацію частоти та напруги з широким діапазоном вихідних параметрів.

Пускачі безконтактні тиристорні типу ПБТ представляють собою керовані тиристорні регулятори змінної напруги, що забезпечують плавний пуск, параметричне регулювання швидкості та захист електродвигуна від перевантажень.

Тиристорні електроприводи типа ТПЕ розроблені для важких кліматичних умов і застосовуються для механізмів бурових верстатів та кранів з можливістю роботи при температурі від -50°С до +50°С.

Окремим напрямом діяльності є виробництво устаткування катодного захисту підземних споруд та трубопроводів типу В-ОПЕК, УКЗВ, УКЗН з дистанційним керуванням та контролем, включаючи принципово нову серію блоків катодного захисту типу БКЗ з мікропроцесорною системою управління.

Значну частку в продукції підприємства займає електрообладнання для міського електротранспорту, включаючи бортове та станційне обладнання для трамваїв, тролейбусів, метрополітену. Завод випускає випрямлячі В-ТПЕД для тягових підстанцій, комплектне бортове електрообладнання типу КПТТ та пристрої для керування гальмуванням вагонів метрополітену.

Окрім промислового електрообладнання, завод успішно випускає

товари народного споживання: електричні 4-х та 3-х конфорні плити з духовкою і без неї, електричні конфорки різних виконань, електрокаміни, настільні світильники та інші енергоощадні побутові електроприлади.

Всі товари виготовляються на конвеєрах з використанням останніх досягнень техніки та технології, що забезпечує високу якість продукції та її конкурентоспроможність на вітчизняному та міжнародному ринках. Електроприводи заводу успішно працюють на підприємствах ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг», ПрАТ «Дніпровський металургійний завод», численних гірничо-збагачувальних комбінатах, а також експортуються до Куби, Ірану та інших країн [68].

Основні фінансово-економічні показники діяльності ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках в табл.2.1.

Аналіз даних, наведених в табл. 2.1 свідчить, про зниження доходів в 2022 році на 24,94%, через початок повномасштабної війни в країні. В 2022 році підприємство не працювало повний рік, а березні певний час не працювало.

В 2023 році доходи підприємства скоротились на 3,98% через те, що було зменшено обсяги виробництва продукції внаслідок виникнення проблем з електропостачанням (вводились графіки подачи електропостачання через пошкодження електростанцій в Україні) та проблемами в організації робочого процесу під час масованих обстрілів.

В 2024 році підприємство адаптувалось до роботи в умовах воєнного стану та збільшила свої доходи на 51%. Отже, в 2021-2024 роках, не зважаючи на введення воєнного стану в країні, підприємство змогло збільшити чистий прибуток на 8,83%.

Щодо собівартості продукції, то в 2022 році вона знизилась на 7,74% через зменшення масштабів виробництва, в 2023 році вона зменшувалась на 16,08% як через зменшення обсягів виробництва продукції, так і за рахунок зменшення витратна персонал, так як штат персоналу скорочувався. В 2024 році собівартість продукції підприємства виросла на 46,32%, так як зростав

обсяг виробництва продукції. За 4 роки собівартість продукції виросла на 13,29%. Чистий прибуток підприємства за 4 роки виріс на 697 тис.грн. (540,31%) завдяки збільшенню доходів від реалізації продукції.

Таблиця 2.1 – Динаміка основних фінансово-економічних показників ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках

№	Показники	2021	2022	2023	2024	Відхилення 2022/2021		Відхилення 2023/2022		Відхилення 2024/2023		Відхилення 2024/2021	
						абс.	відн.	абс.	відн.	абс.	відн.	абс.	відн.
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	29648	22254	21368	32266	-7394	-24,94	-886	-3,98	10 898	51,00	2618	8,83
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	22398	20665	17342	25375	-1733	-7,74	-3323	16,08	8033	46,32	2977	13,29
3	Чистий прибуток, тис. грн.	129	401	801	826	272	210,85	400	99,75	25	3,12	697	540,31
4	Витрати на 1 грн реалізованої продукції, тис. грн	0,76	0,93	0,81	0,79	0	22,92	0	12,60	0	-0,03	0,03	4,10
5	Чисельність персоналу, осіб	111	108	96	70	-3	-2,70	-12	11,11	-26	-0,27	-41	36,94
6	Фонд оплати праці, тис.грн.	20333	22317	22326	17179	1984	9,76	9	0,04	-5147	-0,23	-3154	15,51
7	Середньомісячна заробітна плата на підприємстві, грн	15265	17220	19380	20451	1955	12,81	2160	12,54	1071	0,06	5186	33,97
8	Продуктивність праці, тис.грн/особа	267	206	223	461	-61	-22,85	17	8,02	238	1,07	194	72,57
9	Рентабельність продукції, %	0,58	1,94	4,62	3,26	1,36		2,68		-1,36		2,68	
10	Рентабельність продаж, %	0,44	1,80	3,75	2,56	1,37		1,95		-1,19		2,12	

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Витрати на 1 грн реалізованої продукції за 4 роки виросли на 0,03 грн. та склали 0,79 грн., зростання відбулось за рахунок підвищення комунальних

тарифів на електроенергію та водопостачання, підвищення середної заробітної плати прерсоналу та зростання закупівельної вартості деталей та комплектуючих для виготовлення продукції заводу, а також зростання логістичних витрат. Навишим показник був в 2022 році, коли витрати на 1 грн реалізованої продукції склали 0,93 грн., так як протягом року були простої та різко зростали всі складові операційних витрат підприємства.

Чисельність персоналу за 4 роки скоротилась на 41 працівника через те, що підприємство знаходиться в прифронтовому місті і персонал сам звільнється, а також через оптимізацію витрат на оплату праці.

Фонд оплати праці на 4 роки зменшився на 15,51%, так як зменшилась кількість персоналу, хоча середня заробтіна персоналу і виросла за 4 роки на 33,97% і склала 20451 грн. в 2024 році.

Продуктивність праці персоналу підприємства за 4 роки висрола на 72,57% та склала 461 тис.грн. за рік на 1 працівника, однак, значне скорочення персоналу може в подальшому привести до зниження якості виробів та збільшення кількості браку.

Рентабельність продукції за 4 роки виросла на 2,68% та склала 3,26% за рахунок зростання чистого прибутку, що свідчить про підвищення ефективності виробничої діяльності та кращу здатність підприємства формувати прибуток від реалізації продукції попри складні економічні умови. Рентабельність продаж зросла з 0,44% у 2021 році до 2,56% у 2024 році, що відображає підвищення фінансової стійкості підприємства та здатність більш ефективно контролювати витрати при забезпеченні продажів.

Отже, не зважаючи на вплив несприятливих зовнішніх умов, підприємство змогло забезпечити зростання ключових фінансово-економічних параметрів у 2021–2024 роках.

Така динаміка створює підґрунтя для подальшої оцінки ресурсного потенціалу, адже ефективність роботи значною мірою залежить від раціональної побудови та оновлення виробничої бази. У цьому контексті наступним етапом аналізу є вивчення структури основних засобів ПрАТ

«Запорізький електроапаратний завод» у 2021–2024 роках (рис. 2.2).

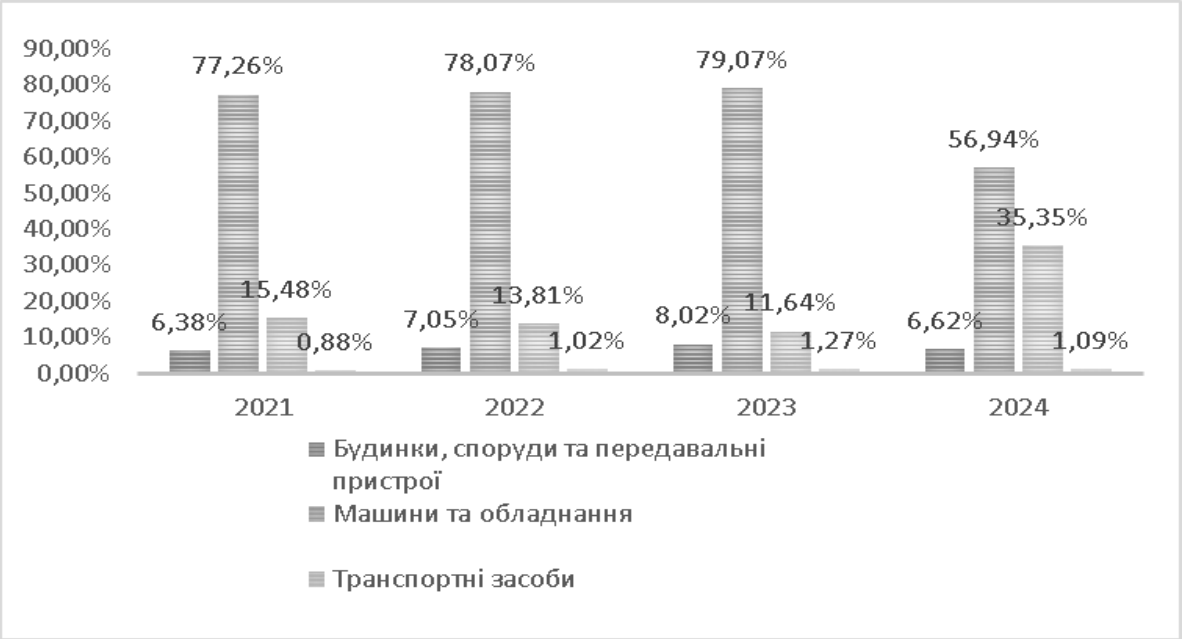

Рисунок 2.2 – Структура основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках, %

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Проведений аналіз показав, що найбільшу частку в структурі займають машини та обладнання, однак за 4 роки їх частка знизилась з 77,26% до 56,94%, також, значною є частка транспортних засобів, яка збільшилась за 4 роки з 15,48% в 2021 році до 35,35% в 2024 році за рахунок придбання транспортних засобів на 605 тис.грн. в 2024 році. Частка будинків, споруд та передавальних пристроїв за 4 роки знизилась з 6,38% до 6,62%, а частка малоцінних необротних матеріальних засобів найменша та склала 1,09% в 2024 році.

Аналіз структури основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 2021–2024 роки свідчить про значні зміни у складі виробничих активів. Спостерігається зниження питомої ваги машин та обладнання, що є основним елементом виробничого процесу, що може свідчити про недостатнє оновлення технологічного парку або його поступове

старіння. Одночасно збільшилась частка транспортних засобів, що відображає потребу підприємства у мобільності та логістичному забезпеченні діяльності, зокрема завдяки придбанню нового транспорту у 2024 році. Частка будинків, споруд та передавальних пристроїв залишилася відносно стабільною, що свідчить про підтримку існуючих виробничих потужностей, а мінімальна частка малоцінних необоротних матеріальних активів підкреслює їх другорядне значення у загальній структурі активів.

Загалом така структура вказує на необхідність пріоритетного інвестування у модернізацію основного виробничого обладнання для забезпечення стійкого зростання продуктивності та ефективності підприємства.

В таблиці 2.2 проаналізуємо основні податки, які сплачує ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод».

Таблиця 2.2 – Основні податки, які сплачує ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Податок	Суть та ставка
Податок на прибуток підприємств	18 % від фінансового результату до оподаткування, скоригованого на податкові різниці
Податок на додану вартість (ПДВ)	20 % від вартості реалізованих товарів та послуг
Єдиний соціальний внесок (ЄСВ)	22 % від фонду оплати праці
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військовий збір	ПДФО – 18 %, військовий збір – 1,5 %

Джерело: складено автором за даними з сайту ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»[69]

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємствах та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, регістрах і звітності протягом встановленого терміну несе керівник підприємства. Дотримання законодавства при виконанні господарських операцій покладається на їх власників.

Бухгалтерський облік здійснюється бухгалтерією підприємства, яку очолює головний бухгалтер, організовуючи роботу та контролюючи

відображення всіх господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку.

Структура бухгалтерського апарату ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» є лінійною (рис. 2.3) і будується за предметною ознакою, що передбачає виділення окремих відділів або облікових груп відповідно до основних ділянок облікового процесу.

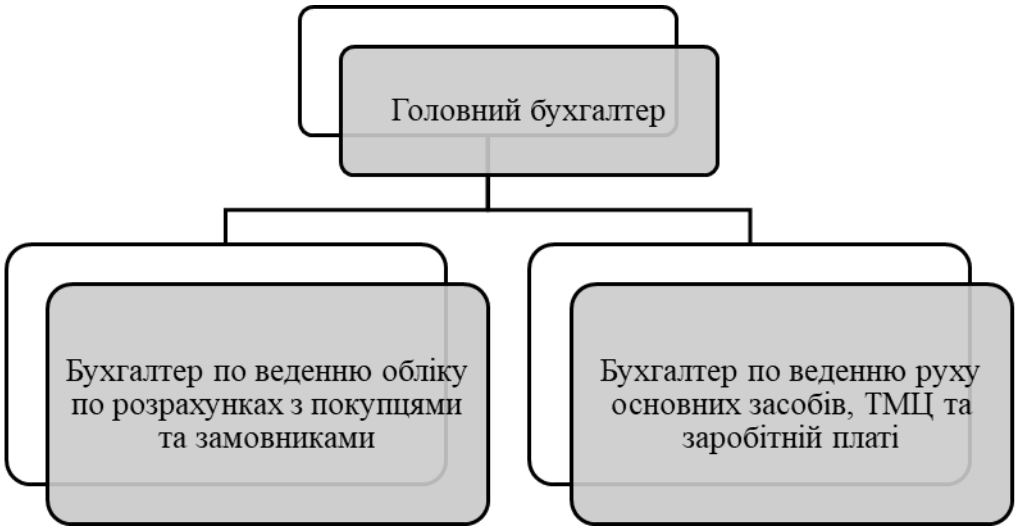

Рисунок 2.1 – Організаційна структура відділу бухгалтерії ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Джерело: складено автором за даними з сайту ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»[69]

Таким чином, на підприємстві виділено окремі ділянки обліку та призначено відповідальних за їх ведення: облік розрахунків з покупцями і замовниками, облік основних засобів, ТМЦ та облік заробітної плати. Водночас значним недоліком є відсутність Положення про бухгалтерську службу на підприємстві, у якому було б зазначено внутрішню організацію роботи відділу та конкретні обов’язки кожного працівника.

Розподіл обов’язків між конкретними виконавцями є прерогативою головного бухгалтера, якого призначає та звільняє з посади генеральний директор ПрАТ «Запоріжавтоматика». За функціональними обов’язками працівники, зайняті обліком і звітністю, підпорядковуються головному

бухгалтеру та призначаються керівником підприємства за погодженням з головним бухгалтером. Він встановлює для кожного облікового працівника службові обов'язки та контролює їх виконання. Суттєвим недоліком є те, що функції кожного облікового працівника, його обов'язки, відповідальність і права не визначаються службовими характеристиками та посадовими інструкціями.

Для удосконалення роботи відділу бухгалтерії ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» рекомендується розробити Положення про бухгалтерську службу на підприємстві, яке визначатиме внутрішню організацію роботи відділу, посадові обов'язки, права та відповідальність кожного працівника, а також порядок контролю за виконанням бухгалтерських функцій. Проєкт Положення «Про бухгалтерську службу» ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» наведено в дод. З.

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» не веде облік за МСФЗ через малий штат персоналу відділу бухгалтерії. Оскільки підприємство не належить до категорії великих або публічних емітентів цінних паперів, а також не відноситься до підприємств суспільного інтересу, застосування МСФЗ для нього не є обов'язковим. Фінансова звітність, опублікована на сайті заводу, відображає діяльність підприємства у форматі національної бухгалтерської звітності та використовується для внутрішнього контролю, складання податкових декларацій і підготовки документів для зовнішнього аудиту за потреби.

Користувачами даних бухгалтерського обліку ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» є як внутрішні користувачі – керівництво, відділи підприємства та бухгалтерія, що використовують інформацію для управління, планування та контролю, так і зовнішні – власники, акціонери, податкові та контролюючі органи, аудитори, контрагенти та кредитори, які оцінюють фінансовий стан, ефективність діяльності та дотримання законодавчих вимог.

Отже, організаційно-економічна характеристика ПрАТ «Запорізький

електроапаратний завод» засвідчує його стабільну роль у вітчизняній електротехнічній промисловості, що ґрунтується на поєднанні багаторічного виробничого досвіду, спеціалізації на високотехнологічних силових перетворювачах і здатності адаптуватися до зовнішніх викликів. Підприємство зберігає виробничий потенціал завдяки розгалуженій структурі, яка включає основні та допоміжні підрозділи, і забезпечує широкий спектр продукції для промисловості та міського електротранспорту. Попри суттєвий тиск воєнних ризиків та коливання обсягів виробництва, ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» утримує позиції на ринку, підтримує технологічний рівень продукції та забезпечує конкурентоспроможність, що свідчить про результативність управлінських і технічних рішень у довгостроковій перспективі.

2.2 Організація облікового процесу основних засобів на підприємстві

Раціональна система управління активами вимагає від підприємства чітко вибудованої облікової політики, яка забезпечує достовірність даних про майновий стан і створює підґрунтя для обґрунтованих управлінських рішень. У контексті основних засобів особливої ваги набуває якість організації первинного обліку та документообігу, адже саме вони формують базу для подальшого відображення операцій у фінансовій звітності. Тому оцінювання підходів підприємства до регламентації цих процесів є необхідною умовою для розуміння ефективності його облікової моделі.

Облікова політика ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» закріплена в Наказі про облікову політику, який наведений в дод. Д. На підприємстві встановлено чітко регламентований порядок обліку основних засобів, що ґрунтується на вимогах Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [56] та НП(С)БО 7 [50].

До складу малоцінних необоротних матеріальних активів віднесено матеріальні об’єкти вартістю до 20 000 грн без ПДВ, якщо строк їх використання перевищує один рік, що забезпечує коректне розмежування між основними засобами та маловартісними активами.

Амортизація основних засобів здійснюється за прямолінійним методом, що дає змогу рівномірно розподіляти їхню вартість протягом строку корисного використання.

Для малоцінних необоротних активів застосовується прискорений підхід: їх вартість списується у повному обсязі в перший місяць експлуатації. Підприємство використовує механізм переоцінки, який активується у разі, якщо залишкова вартість на дату балансу відхиляється від справедливої більш ніж на 10%.

При вибутті об’єкта сума дооцінки, що перевищує попередні уцінки, переноситься до нерозподіленого прибутку. Такий порядок забезпечує оперативне відображення змін у вартості активів і підтримує відповідність даних обліку фактичному стану основних засобів.

Облікова політика ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в частині обліку основних засобів ґрунтується на відповідних правилах вимірювання, оцінки та обліку, що прямо впливає на фінансовий результат. Вона базується на фундаментальних принципах бухгалтерського обліку, таких як автономність підприємства, безперервність діяльності, історична (фактична) собівартість, нарахування та відповідність доходів і витрат, обачність та превалювання сутності над формою [25].

Узагальнимо ключові елементи облікової політики ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» щодо обліку основних засобів в табл.2.2.

На ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» чітко дотримуються класифікації активів відповідно до НП(С)БО 7. На заводі застосовується метод зменшення залишкової вартості та прямолінійний метод. Визначення строків корисного використання на підприємстві здійснюється з урахуванням специфіки використання активів, технічних характеристик обладнання та

виробничих умов.

Таблиця 2.2 – Ключові елементи облікової політики ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» щодо обліку основних засобів

Складовий елемент	Особливості обліку на підприємстві
Одиниця обліку	Одиницею обліку є окремий інвентарний об'єкт. Кожен об'єкт основних засобів та малоцінні необоротні матеріальні активи обліковується індивідуально з присвоєнням інвентарного номера
Класифікація	Здійснюється на підставі п. 5 НП(С)БО 7 [50] та Інструкції № 291 [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. При класифікації об'єкти поділяються відповідно до критеріїв визнання та групуються за встановленими класами
Вартісна межа ОЗ / (МНМА)	Матеріальні об’єкти вартістю до 20 000 грн (без ПДВ) та строком експлуатації понад один рік відносять до малоцінних необоротних матеріальних активів [53]
Ліквідаційна вартість	У наказі відсутні окремі положення про встановлення ліквідаційної вартості. За загальним правилом НП(С)БО 7 підприємство має право встановлювати її на рівні 0 грн, що логічно випливає з використання прямолінійного методу амортизації та політики швидкого списання МНМА (100% у перший місяць)
Методи амортизації	Для основних засобів застосовується прямолінійний метод амортизації. Для малоцінних необоротних активів та бібліотечного фонду амортизація нараховується у 100% вартості в перший місяць експлуатації. Вибір закріплений у п. 3 наказу
Строк корисного використання	Для МНМА строк фактично дорівнює одному місяцю, оскільки вся їхня вартість списується одразу. Для будівель і споруд – 20 років; для машин та обладнання – 10-12 років; для транспортних засобів – 7 років; для офісних меблів та обчислювальної техніки – 4–5 років. Визначається на підставі технічних характеристик, виробничих умов та мінімальних строків ПКУ [53]

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Для будівель та споруд встановлено строк 20 років, що є типовим для промислових об'єктів, як мінімально допустимий відповідно до ПКУ [53].

Для машин та обладнання підприємство встановило строк корисного використання 10–12 років. Таке рішення обґрунтоване технічними характеристиками обладнання, інтенсивністю його використання та практичним досвідом експлуатації на підприємстві. При цьому строк не є меншим за мінімально допустимий, визначений ПКУ [53]. В разі значної зміни умов експлуатації чи технічного стану – строк може переглядатися.

Транспортні засоби амортизуються протягом 7 років, що узгоджується з мінімальними строками, встановленими ПКУ для четвертої групи основних засобів [53]. Офісні меблі та обчислювальна техніка мають строк корисного використання 4-5 років.

На підприємстві відсутня затверджена чітка методика класифікації активів, яка б дозволяла однозначно визначати, чи належить об’єкт до основних засобів (ОЗ) або малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА). Внаслідок цього виникають складнощі у систематизації активів та правильному відображенні їх у бухгалтерському обліку.

З метою упорядкування обліку та забезпечення єдиних підходів до класифікації активів було розроблено спеціальний алгоритм (методику), що дозволяє послідовно визначати належність об’єкта до ОЗ або МНМА на основі критеріїв матеріальності, строку корисного використання, вартості, контрольованості та призначення активу.

Мета методики класифікації активів для визначення їх належності до основних засобів або МНМА – забезпечити уніфікований, прозорий та формалізований підхід до класифікації активів як основних засобів або МНМА на виробничому підприємстві з мінімізацією помилок, суб’єктивності та ризиків викривлення фінансової звітності.

Далі наведемо завдання методики:

1. Визначити чіткі критерії класифікації активів.

2. Сформувати покроковий алгоритм прийняття рішення.

3. Надати узагальнюючу таблицю для оперативної роботи бухгалтерів.

4. Навести типові приклади з бухгалтерськими проведеннями.

5. Запропонувати типову форму «Листа класифікації активу».

6. Вбудувати методику в Наказ про облікову політику підприємства.

Методика застосовується у момент первісного визнання активу (надходження, придбання, отримання внеском до статутного капіталу, безоплатно тощо).

Покроковий алгоритм класифікації активів наведемо в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Покроковий алгоритм класифікації активів для визначення їх належності до основних засобів або МНМА

Крок	Питання/умова	Можливий результат / наступний крок
1	2	3
1	Чи є об’єкт матеріальним ресурсом, який підприємство планує використовувати у діяльності?	Так → Крок 2
		Ні → класифікується як нематеріальний актив, фінансовий інструмент, послуга тощо
2	Чи передбачається використання активу більше одного року або операційного циклу (якщо він довший за рік)?	Так → Крок 3
		Ні → об’єкт класифікується як запаси, МНМА не визнається
3	Чи перевищує (або дорівнює) первісна вартість активу порогове значення (наприклад, 10 000 грн)?	Так → потенційно ОЗ → Крок 4
		Ні → класифікується як МНМА (за умови строку >1 року)
4	Чи має підприємство контроль над активом (право власності/користування, отримання вигід, ризики утримання)?	Так → Крок 5
		Ні → актив не визнається об’єктом обліку як ОЗ/МНМА, може обліковуватись як орендований актив або актив користування
5	Чи можна достовірно оцінити первісну вартість активу (договірна ціна, мита, доставка, монтаж, інші витрати)?	Так → Крок 6
		Ні → актив не може бути відображений у складі ОЗ/МНМА до отримання достатньої інформації
6	Чи не належить актив до інших категорій: запаси, інвестиційна нерухомість, біологічні активи, активи для продажу?	Так → класифікується згідно з відповідним стандартом (НП(С)БО 9, МСБО 40 тощо)
		Ні → Крок 7
7	На основі зібраної інформації	ВСІ критерії виконані → Об’єкт визнається ОСНОВНИМ ЗАСОБОМ
		Матеріальний, строк >1 рік, але вартість < порогу → Об’єкт визнається МНМА

Джерело: розроблено автором на основі [5; 21; **Ошибка! Источник ссылки не найден.**; 31; 35; 44; 49; 50; 73]

Також складемо узагальнюючу таблицю критеріїв для проведення класифікації активів для визначення їх належності до основних засобів або МНМА та відобразимо її в табл. 2.4.

Також складемо схему дерева рішень щодо класифікації активів для визначення їх належності до основних засобів або МНМА на відобразимо в Додатку А.

Приклади класифікації активів та відображення в бухгалтерському

обліку операцій з основними засобами наведені в Додатку Б.

Також розроблена Типова форма «Лист класифікації активу» (Додаток В).

Таблиця 2.4 – Узагальнююча таблиця критеріїв для проведення класифікації активів для визначення їх належності до основних засобів або МНМА

Критерій	Основні засоби (ОЗ)	МНМА	Інший актив
1	2	3	4
Матеріальний характер	так	так	–
Строк використання > 1 року	так	так	–
Вартість ≥ порогу	так	ні	–
Контроль підприємства	так	так	–
Достовірна оцінка вартості	так	так	–
Використання у діяльності	так	так	–
Призначення для продажу	ні	ні	так (запаси)
Спеціальна категорія (інвестційна нерухомість, біоактиви)	ні	ні	так

Джерело: розроблено автором на основі [5;21;**Ошибка! Источник ссылки не найден.**; 31; 35;44;49;50;73]

Для впровадження розробленої методики класифікації активів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» доцільно формально затвердити її разом із формою листа класифікації наказом керівника, визначити поріг визнання основних засобів з урахуванням суттєвості для фінансової звітності, забезпечити обов’язкове заповнення листа класифікації для кожного нового активу, регулярно проводити внутрішній контроль правильності класифікації (наприклад, раз на рік), а також використовувати методику як навчальний матеріал для підготовки та адаптації нових бухгалтерів, що дозволить уніфікувати підходи до обліку активів та підвищити достовірність фінансової звітності.

Також, пропонуємо внести пункт про класифікацію активів на основні засоби або малоцінні необоротні матеріальні активи в наказ «Про облікову політику».

Умови амортизації основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Умови амортизації основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Група ОЗ	Термін корисного використання, років	Методи амортизації
Будинки, споруди та передавальні пристрої	20	зменшення залишкової вартості
Машини та обладнання	10–12 (залежно від техніки)	зменшення залишкової вартості, прямолінійний метод
Транспортні засоби	5	зменшення залишкової вартості
Інші основні засоби (меблі, прилади)	4–5	зменшення залишкової вартості
Малоцінні необоротні матеріальні активи	1 (повністю амортизуються в перший рік)	100 % амортизації у першому місяці

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

На ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» для нарахування амортизації основних засобів застосовуються кілька методів нарахування амортизації:

– для будівель, споруд та передавальних пристроїв – використовується метод зменшення залишкової вартості, що дозволяє більш швидко списувати вартість об’єкта у перші роки експлуатації;

– машини та обладнання амортизуються – як метод зменшення залишкової вартості, так і прямолінійним методом, що дає змогу рівномірно списувати вартість протягом терміну корисного використання;

– транспортні засоби та інші основні засоби, такі як меблі та прилади, – метод зменшення залишкової вартості, що прискорює відображення зносу у фінансовій звітності;

– малоцінні необоротні матеріальні активи – нарахування 100% амортизації у перший рік експлуатації.

Отже, підприємство використовує кілька методів нарахування амортизації. ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» не застосовує модель переоцінки основних засобів, використовуючи виключно модель

первісної вартості. Це рішення обґрунтовується декількома факторами:

– переоцінка вимагає залучення професійних оцінювачів, що пов'язано з додатковими витратами;

– в умовах високої інфляції регулярна переоцінка призводила б до значних коливань показників звітності;

– податкові наслідки переоцінки є неоднозначними і можуть створювати додаткові ризики.

Наведемо аналіз залишкової вартості та зносу основних засобів за даними підприємства за 2024 рік (примітки до фінансової звітності) в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз залишкової вартості та зносу основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» на 31.12.2024 року

Група ОЗ	Первісна/ переоцінена вартість на кінець року, тис. грн	Знос на кінець року, тис. грн	Частка зносу, %	Коментар
Будинки, споруди та передавальні пристрої	24 541	17 795	72,50%	Високий знос, частина будівель потребує оновлення чи ремонту. Проте об’єкти продовжують функціонувати
Машини та обладнання	12 451	11 093	89,10%	Значна зношеність, майже повна амортизація; можлива потреба в модернізації або заміні частини обладнання для безперервного виробництва
Транспортні засоби	2 210	1 367	61,80%	Помірний знос; транспорт активно використовується, але деякі одиниці можуть потребувати заміни найближчим часом
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	262	262	100%	Повністю зношені, амортизація нарахована в повному обсязі. Застосовуються для допоміжних потреб, потребують оновлення
Інші основні засоби	97	97	100%	Повний знос; об’єкти практично вичерпали свій строк використання
Малоцінні необоротні матеріальні активи	793	767	96,70%	Активи амортизуються повністю в перший рік; використовуються у виробництві, заміна залежить від операційних потреб
Разом	40 354	31 381	86,68%	

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Аналіз залишкової вартості та зносу основних засобів за даними на 31.12.2024 року показує різний рівень використання активів у виробничому процесі. Будівлі, споруди та передавальні пристрої мають високий знос (72,5%), проте продовжують виконувати призначені функції. Це вказує на потребу у планових ремонтних роботах або модернізації для підтримання виробничих потужностей.

Машини та обладнання досягли значного рівня зношеності – 89,1% залишкової вартості, що наближається до межі корисного використання. Використання таких активів може підвищити ризик поломок, зниження продуктивності та простоїв. Для безперервності виробничих процесів доцільно планувати часткову модернізацію або поступову заміну обладнання.

Транспортні засоби мають помірний знос (61,8%), що дозволяє виконувати логістичні завдання підприємства, хоча деякі одиниці потребують заміни найближчим часом. Інструменти, прилади та меблі повністю зношені, тому їх потрібно оновлювати для забезпечення безперервності допоміжних операцій. Малоцінні необоротні матеріальні активи амортизуються повністю протягом першого року і використовуються у виробництві відповідно до поточних потреб.

В цілому, частка зношених активів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» залишається помірною для критичних виробничих груп і очікувано високою для допоміжних та малоцінних активів. Прямолінійний метод амортизації забезпечує рівномірне списання вартості та простоту розрахунків. Для машин, обладнання та транспортних засобів можна розглянути застосування альтернативних методів амортизації, наприклад зменшення залишкової вартості, для більш точного відображення фактичного зносу та планування оновлення виробничих потужностей.

Прийняте на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» рішення про встановлення ліквідаційної вартості основних засобів на рівні нуля є практичним підходом, який застосовується окремими українськими

промисловими підприємствами. Такий підхід обґрунтовується тим, що більшість активів після завершення строку корисного використання не приносить підприємству економічної вигоди від реалізації або утилізації, а витрати на ліквідацію можуть перевищувати потенційний дохід.

Встановлення нульової ліквідаційної вартості спрощує нарахування амортизації та зменшує потребу в регулярних переоцінках, що знижує адміністративне навантаження на бухгалтерію. При цьому управлінський персонал підприємства отримує стабільну базу для планування витрат та оцінки залишкової вартості активів.

Аналіз залишкової вартості та зносу основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 2024 рік свідчить про значну амортизацію активів, загальна частка зносу становить 86,68 %. Практично всі інструменти, прилади, інвентар та інші основні засоби повністю зношені, а машини й обладнання перебувають на межі повної амортизації, що потребує переоцінки та планування їх заміни чи модернізації. Будівлі та споруди, незважаючи на високий знос, продовжують використовуватися, що підкреслює необхідність контролю за їх технічним станом і обліку витрат на ремонт. Транспортні засоби та малоцінні необоротні матеріали мають залишковий ресурс, але їх подальше використання слід відображати в обліку з урахуванням амортизаційної політики та операційних потреб підприємства.

Окрім того, аналіз залишкової вартості та зносу основних засобів показує, що більшість активів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» продовжують використовуватися у виробничому процесі навіть за високого рівня зношеності. Це підтверджує доцільність підтримання моделі первісної вартості і нульової ліквідаційної вартості для забезпечення безперервності виробництва.

Важливим елементом облікового процесу основних засобів на підприємстві є підходи до обліку подальших витрат на основні засоби. На підприємстві чітко розмежовуються витрати на поточний ремонт, які відносяться на витрати періоду, та витрати на модернізацію і реконструкцію,

які капіталізуються і збільшують первісну вартість об'єкта. Критерієм для такого розмежування є те, чи призводять ці витрати до збільшення майбутніх економічних вигод від використання об'єкта (підвищення продуктивності, подовження строку служби, поліпшення якості продукції). Якщо витрати лише підтримують об'єкт у робочому стані, вони визнаються витратами періоду.

Розмежування витрат на поточний ремонт та витрат на модернізацію і реконструкцію на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» здійснюється управлінським персоналом і бухгалтерією підприємства. Основну відповідальність за оцінку та кваліфікацію витрат несе головний бухгалтер та керівники відповідних виробничих підрозділів, які надають інформацію про технічний стан основних засобів і характер виконаних робіт.

Розглянемо приклади розмежування витрат на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в табл.2.7.

Таблиця 2.7 – Приклади розмежування витрат на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Вид витрат	Приклади робіт	Віднесення в обліку
Поточний ремонт	Заміну зношених деталей станка, фарбування будівлі, очищення та змащення механізмів	Витрати періоду
Модернізація / реконструкція	Встановлення нового обладнання на виробничій лінії для підвищення продуктивності, заміна технологічних вузлів на більш сучасні, капітальний ремонт покрівлі з підсиленням конструкції	Капіталізація, збільшення первісної вартості ОЗ

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Також важливою складовою облікової політики ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» є організація документообігу. Ефективна організація документообігу є складовою облікового процесу та невід'ємною умовою для забезпечення контролю за наявністю та станом активів, а також сприяє прозорості фінансової звітності. Крім того, методичне забезпечення обліку обов'язково супроводжується належним документуванням, яке засвідчує факти здійснення господарських операцій.

Всі первинні документи мають бути оформлені відповідно до вимог Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [59] та ст. 9 Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [56].

На ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» система документування операцій з основними засобами є впорядкованою та відповідає чинним нормам. Для відображення операцій застосовуються затверджені типові форми первинної документації (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Основні первинні документи з обліку ОЗ на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Документ	Призначення документу та особливості оформлення
Акт приймання-передачі основних засобів (ОЗ-1)	Застосовується при введенні об’єктів в експлуатацію. Містить дані про найменування, інвентарний номер, місце експлуатації, технічні характеристики. Затверджується керівником.
Інвентарна картка (ОЗ-6)	Складається на кожен інвентарний об’єкт окремо. Містить дані про первісну вартість, нараховану амортизацію, залишкову вартість. Ведеться у бухгалтерії.
Накладна на внутрішнє переміщення (М-11)	Використовується при передачі основних засобів між структурними підрозділами (цехами, дільницями).
Акт на списання основних засобів (ОЗ-3)	Оформлюється при вибутті об’єктів у зв’язку зі зносом або непридатністю. Складається постійно діючою комісією, затверджується директором.
Акт на списання автотранспорту (ОЗ-4)	Спеціалізована форма для списання транспортних засобів, містить їхню технічну характеристику та причину вибуття.
Відомість нарахування амортизації (ОЗ-15)	Містить щомісячний розрахунок суми амортизаційних відрахувань за кожним об’єктом.

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» [69]

Організація документообігу передбачає, що первинні документи оформлюються відповідальними особами безпосередньо в момент здійснення операції, після чого передаються до бухгалтерії для перевірки та відображення в облікових регістрах.

Окрім типових форм (форми первинного обліку, зведені документи, ордерні, аналітичні та розпорядчі) на підприємстві для введення в експлуатацію також оформлюються внутрішні розпорядчі документи, зокрема Наказ про створення комісії, яка займається введенням основних засобів, та безпосередньо Наказ про введення основних засобів в

експлуатацію.

На ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» для ведення обліку, в тому числі операцій з основними засобами, наразі використовується програмний комплекс, який дозволяє акумулювати необхідні первинні та зведені дані для аналізу: інвентарні картки, акти, відомості нарахування амортизації, оборотно-сальдові відомості по рахунках 10, 11, 13 та 15, а також формувати стандартну фінансову звітність.

Отже, облік на підприємстві ведеться з використанням інформаційної системи. Це дозволяє автоматизувати значну частину процесів: від формування первинних документів та автоматичного нарахування амортизації до ведення електронного інвентарного реєстру та інтеграції даних з іншими модулями обліку. Це відповідає сучасним тенденціям, оскільки впровадження нових цифрових технологій є важливим напрямом для автоматизації процесів управління активами, зокрема амортизації, переоцінки та інвентаризації, що значно підвищує ефективність облікової роботи та якість внутрішнього контролю.

Для організації контролю та відображення операцій з основними засобами на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» використовується система документообігу, що включає всі етапи руху активів: надходження, введення в експлуатацію, внутрішнє переміщення, списання, капітальний ремонт та модернізацію. Для оформлення застосовують типові первинні документи (акти приймання-передачі, інвентарні картки, накладні, акти списання, кошториси робіт), внутрішні розпорядчі та зведені документи (накази про створення комісії, службові записки, оборотно-сальдові відомості), а також програмні комплекси для цифрового обліку. Аналіз порядку документообігу показує, що деякі етапи потребують уточнення строків виконання та кращої інтеграції цифрових рішень для підвищення оперативності та достовірності обліку.

Для підвищення ефективності документообігу основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» пропнуємо розробити та

затвердити керівником графіком документообігу, який визначатиме строки та маршрути руху кожного типу документів (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 – Графік документообігу первинних документів з обліку основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Етап операції	Документи	Відповідальні	Строки виконання	Коментарі / особливості
Надходження основних засобів	Акт приймання-передачі (ОЗ-1)	Матеріально відповідальна особа	У день надходження	Складається у двох примірниках; один передається в бухгалтерію з супровідними документами постачальника
	Інвентарна картка (ОЗ-6)	Бухгалтерія	До 3 робочих днів	Вноситься первісна вартість, дані амортизації та залишкова вартість; контроль правильності оформлення документів
Внутрішнє переміщення між підрозділами	Накладна М-11	Матеріально відповідальна особа (відправник)	У день переміщення	Один примірник залишається у відправника, другий передається отримувачу; копія надходить до бухгалтерії для коригування аналітичного обліку
Вибуття основних засобів (списання)	Службова записка на списання	Керівник підрозділу / матеріально відповідальна особа	До початку процедури списання	Обґрунтування необхідності вибуття
	Наказ про створення комісії	Директор	Після службової записки	Комісія: головний інженер (голова), головний бухгалтер, начальник МТЗ, представник охорони праці, матеріально відповідальна особа
	Акт списання (ОЗ-3 / ОЗ-4)	Комісія	5–10 робочих днів	Оцінка стану активу, можливість вилучення матеріальних цінностей; затверджується директором
Капітальний ремонт / модернізація	Кошторис робіт	Відділ виробництва / матеріально відповідальна особа	Перед початком робіт	Розмежування витрат на поточний ремонт та модернізацію
	Акт приймання-передачі відремонтованих / модернізованих об’єктів (ОЗ-2)	Комісія / бухгалтерія	Після завершення робіт	Вказується характер робіт, вплив на технічні характеристики; рішення про капіталізацію витрат
Щомісячна звірка обліку	Оборотно-сальдові відомості по рахунках 10, 11, 13	Бухгалтерія / головний бухгалтер	Кінець місяця	Зіставлення даних інвентарних карток та синтетичного обліку; усунення розбіжностей до закриття місяця

Автоматизація та цифровий облік	Програмний комплекс (поточний), MASTER: Бухгалтерія / Дебет Плюс / SAP (альтернатива)	Бухгалтерія / ІТ-відділ	Постійно	Ведення обліку, автоматичне нарахування амортизації, інтеграція з іншими модулями; рекомендується поступовий перехід на сучасне українське ПЗ

Джерело: розроблено автором

Для операцій з основними засобами на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» встановлено наступний порядок документообігу та обліку основних засобів.:

– при надходженні об'єкта матеріально відповідальна особа в день отримання складає акт приймання-передачі (ф. № ОЗ-1) у двох примірниках, один з яких протягом наступного робочого дня передається до бухгалтерії разом з супровідними документами постачальника;

– бухгалтер протягом трьох робочих днів перевіряє правильність оформлення документів, відповідність даних, розраховує первісну вартість і оформляє інвентарну картку (ф. № ОЗ-6).

При внутрішньому переміщенні основних засобів між структурними підрозділами ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» матеріально відповідальна особа, яка передає об'єкт, складає накладну на внутрішнє переміщення (М-11) у двох примірниках. Один примірник залишається у особи, що передає актив, другий передається отримувачу. Копія накладної в день здійснення операції надходить до бухгалтерії для внесення змін до аналітичного обліку. Такий оперативний облік дозволяє завжди мати актуальну інформацію про місцезнаходження кожного інвентарного об'єкта.

При вибутті основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» процедура є більш складною і включає кілька етапів:

– матеріально відповідальна особа або керівник підрозділу подає службову записку на ім'я директора з обґрунтуванням необхідності списання об'єкта;

– директор видає наказ про створення комісії зі списання основних засобів, до складу якої зазвичай входять головний інженер (голова комісії),

головний бухгалтер, начальник відділу матеріально-технічного забезпечення, представник охорони праці та матеріально відповідальна особа;

– комісія протягом встановленого строку (зазвичай 5-10 робочих днів) проводить огляд об'єкта, визначає причини вибуття, оцінює можливість отримання матеріальних цінностей від його демонтажу та складає акт на списання (ф. № ОЗ-3 або ф. № ОЗ-4);

– акт затверджується директором, після чого об'єкт знімається з обліку.

Особливості документообігу при капітальному ремонті та модернізації на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» полягають у необхідності чіткого розмежування характеру витрат. При плануванні робіт складається кошторис, в якому окремо виділяються витрати на підтримуючий ремонт та витрати на поліпшення. Після завершення робіт складається акт приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів (ф. № ОЗ-2), де обов'язково зазначається характер проведених робіт та їх вплив на технічні характеристики об'єкта. На основі цього документа бухгалтерія приймає рішення про капіталізацію витрат або віднесення їх на витрати періоду.Контроль за правильністю та своєчасністю оформлення первинних документів здійснює головний бухгалтер підприємства. Щомісячно проводиться звірка даних аналітичного обліку в інвентарних картках з даними синтетичного обліку на рахунках 10 «Основні засоби», 11 «Малоцінні необоротні матеріальні активи», 13 «Будівельні та монтажні витрати».

Будь-які розбіжності мають бути з'ясовані та усунуті до закриття звітного місяця. Такий ретельний контроль забезпечує достовірність даних про основні засоби у фінансовій звітності.

Використання інформаційної системи для обліку основних засобів на підприємстві дозволило автоматизувати багато процесів. Система забезпечує:

– автоматичне формування первинних документів на основі шаблонів з заповненням реквізитів з довідників;

– автоматичне присвоєння інвентарних номерів новим об'єктам за встановленою системою кодування;

– автоматичний розрахунок та нарахування амортизації на кожний об'єкт щомісяця;

– формування відомостей нарахування амортизації за групами, підрозділами, статтями витрат;

– ведення електронних інвентарних карток з повною історією руху об'єкта;

– автоматичне формування проведень в журналі операцій;

– формування різноманітних аналітичних звітів (за групами, за місцями експлуатації, за ступенем зносу, за матеріально відповідальними особами).

Отже, організація обліку операцій з основними засобами на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» ґрунтується на вимогах НП(С)БО 7 та закріплена у внутрішній обліковій політиці, що забезпечує систематичний облік надходження, вибуття, амортизації та модернізації активів, контроль за їх станом і достовірне відображення у фінансовій звітності, що дозволяє ефективно планувати оновлення виробничих потужностей та підтримувати безперервність виробничих процесів. Зметою удосконалення облікового процесу основних засобів на підприємстві було розроблено методику класифікації активів для визначення їх належності до основних засобів або МНМА та складено типову форму «Лист класифікації активу».

2.3 Методика обліку надходження, амортизації, ремонту та вибуття основних засобів на підприємстві

Процеси надходження, амортизації та ремонту є ключовими для формування достовірної інформації про стан матеріально-технічної бази

підприємства, її зношеність та ефективність відтворення.

Облік надходження основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» організований відповідно до вимог НП(С)БО 7 та внутрішньої облікової політики підприємства. Аналіз первинних документів за 2024 рік показує, що основні засоби надходять переважно шляхом придбання за плату та в незначних обсягах безоплатно.

Протягом 2024 року підприємство здійснило капітальні інвестиції в основні засоби на суму 753 тис. грн, що свідчить про активну інвестиційну політику щодо оновлення виробничої бази. Найбільшу питому вагу в структурі надходжень займають транспортні засоби – 732 тис. грн, що пов'язано з необхідністю оновлення автопарку підприємства. Також було придбано машини та обладнання на суму 21 тис. грн та малоцінні необоротні матеріальні активи на 32 тис. грн

Документальне оформлення надходження основних засобів здійснюється з використанням типових форм первинних документів. До них належать:

- Акт приймання-передачі основних засобів (ОЗ-1),
- Інвентарна картка обліку ОЗ (ОЗ-6).

При придбанні основних засобів за плату до їх первісної вартості включаються всі витрати, пов'язані з придбанням, доставкою, установкою та доведенням до стана, придатного для використання. Синтетичний облік надходження основних засобів ведеться з використанням рахунків 15 «Капітальні інвестиції» та 10 «Основні засоби», що забезпечує чіткий контроль за рухом капітальних вкладень.

Приклади бухгалтерських проведень бухгалтерських проведень щодо обліку основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» наведемо в табл. 2.10.

Методика формування первісної вартості основних засобів при різних способах надходження на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» відповідає вимогам НП(С)БО 7 [50], але має деякі практичні особливості.

При придбанні основних засобів за плату до первісної вартості включаються обєкту основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» включається :

– суми, що сплачуються постачальникам за вирахуванням непрямих податків, що відшкодовуються;

– витрати на транспортування, включаючи страхування ризиків транспортування; витрати на монтаж та налагодження (якщо вони не включені в ціну постачальника);

– мито, збори, непрямі податки, які не відшкодовуються підприємству;

– інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стана, придатного для використання.

Таблиця 2.10 – Відображення в бухгалтерському обліку операцій з придбання та введення в експлуатацію основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 15.02.2024-10.04.2024 р.

Дата операції	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
15.02.2024	Перераховано аванс постачальнику за транспортний засіб (ТОВ «АВТОПРОДАЖ», накладна № 145 від 15.02.2024)	371 «Розрахунки за авансами виданими»	311 «Поточні рахунки»	621 000
20.03.2024	Отримано обладнання від постачальника (ТОВ «АВТОПРОДАЖ», накладна № 145 від 15.02.2024, акт приймання-передачі № 27 від 20.03.2024)	15 «Капітальні інвестиції»	631 «Розрахунки з постачальниками»	621 000
25.03.2024	Введено в експлуатацію отриманий транспортний засіб (акт приймання-передачі № 27 від 20.11.2025)	10 «Основні засоби»	15 «Капітальні інвестиції»	621 000
10.04.2024	Оприбутковано безоплатно отриманий верстат (ТОВ «ДЛМЗ», акт приймання № 11 від 10.12.2025)	10 «Основні засоби»	424 «Безоплатно одержані необоротні активи»	115 000

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»[69]

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» часто стикається з ситуацією, коли до момента введення об'єкта в експлуатацію проходить

певний час, протягом якого здійснюються додаткові витрати. До таких додаткових витрат відносяться: витрати на доставку та монтаж обладнання, підготовку виробничого приміщення, проведення наладочних і пусконалагоджувальних робіт, страхування під час транспортування, а також витрати на оплату робіт і послуг, безпосередньо пов'язаних із приведенням активу в стан, придатний до використання. Наприклад, формування первісної вартості верстата токарного ТВ16М, придбаного підприємством у березні 2023 року. Акт введення в експлуатацію підтверджує готовність верстата до роботи та служить юридичною підставою для початку амортизації, навіть якщо не супроводжується додатковими витратами (табл.2.11).

Таблиця 2.11 – Формування первісної вартості токарного верстата ТВ16М

Стаття витрат	Сума, грн
Вартість обладнання за договором поставки № 12/03-23 від 12.03.2023 (без ПДВ)	1 180 000
Транспортування (ТОВ «Нова Пошта»), рахунок від 14.03.2023	22 500
Страхування вантажу (той самий постачальник)	8 200
Монтаж і пусконалагодження (акт ТОВ «ТУЛ» № 45 від 20.03.20234)	51 000
Ввізне мито (обладнання походженням з Чехії)	59 000
Послуги сертифікації відповідності (акт ТОВ «УкрПромСтандарт» від 21.03.2023)	7 800
Первісна вартість об'єкта	1 328 500

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» [69]

До моменту введення токарного верстата ТВ16М в експлуатацію на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» накопичуються додаткові витрати, які входять у його первісну вартість. Такі витрати включають транспортування, страхування, монтаж і пусконалагодження (акт ТОВ «ТУЛ» № 45 від 20.03.2023), ввізне мито, послуги сертифікації (акт ТОВ «УкрПромСтандарт» від 21.03.2023) та оформлення акту введення в експлуатацію, що підтверджує готовність верстата до використання. До моменту оформлення акту введення в експлуатацію виникає необхідність правильно врахувати всі додаткові витрати, пов'язані з придбанням і

введенням в дію об’єкта, щоб коректно визначити його первісну вартість та забезпечити достовірність фінансової звітності. Якщо це не зроблено, то балансова вартість основного засобу буде занижена, а фінансова звітність – недостовірною, оскільки частина витрат не потрапить до первісної вартості об’єкта. Це може призвести до неправильного нарахування амортизації, спотворення показників рентабельності та активів підприємства.

Виходячи з аналізу практики формування первісної вартості основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод», можна виділити кілька проблемних моментів, які обумовлюють необхідність запровадження спеціального контрольного механізму.

По-перше, до моменту введення об’єкта в експлуатацію виникають додаткові витрати, пов’язані з транспортуванням, монтажем, пусконалагодженням, сертифікацією та іншими підготовчими роботами, і без чіткого контролю їх включення до первісної вартості існує ризик неповного або неправильного відображення вартості активу.

По-друге, на підприємстві відсутній формалізований документ, який би систематизував процедуру перевірки та класифікації витрат перед капіталізацією, що може призводити до помилок у бухгалтерському обліку та спотворення фінансової звітності.

По-третє, різні підрозділи (бухгалтерія, інженерна служба) залучені до процесу підготовки активу до введення в експлуатацію, але взаємодія між ними не завжди стандартизована, що створює ризики пропусків або дублювання витрат. У зв’язку з цим доцільно розробити та впровадити чек-ліст перевірки витрат перед капіталізацією, який формалізував би контроль за всіма етапами підготовки активу, забезпечував би відповідність витрат критеріям первісної вартості та гарантував би достовірність фінансової звітності, одночасно виступаючи інструментом навчання для нових фахівців.

Бухгалтерські проведення щодо оприбуткування та введення в експлуатацію основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

наведено в табл. 2.12.

Тобто, підприємство формує первісну вартість відповідно до актуальних вимог НП(С)БО 7, включаючи всі витрати, які мають прямий зв’язок із підготовкою обладнання до використання, що забезпечує достовірне відображення вартості активу у звітності та дозволяє коректно визначати подальшу амортизацію.

Таблиця 2.12 – Відображення в бухгалтерському обліку операцій з оприбуткування та введення в експлуатацію основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 12.03-25.03.2024 р.

Дата операції	Зміст операції	Корепонденція рахунків		Сума, грн.
		Кт	Дт	
12.03.2024	Перераховано аванс ТОВ «ТУЛ»	371	311	500 000
14.03.2024	Отримано обладнання за договором №12/03-24	15	631	1 180 000
15.03.2024	Транспортування (ТОВ «Нова Пошта Глобал»)	15	631	22 500
15.03.2024	Страхування вантажу	15	631	8 200
16.03.2024	Ввізне мито	15	641	59 000
20.03.2024	Монтаж і налагодження обладнання	15	631	51 000
21.03.2024	Послуги сертифікації	15	631	7 800
25.03.2024	Введено верстат в експлуатацію	10	15	1 328 500

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» [69]

Система обліку амортизації основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» побудована на принципах систематичного розподілу вартості основних засобів протягом строку їх корисного використання. За даними підприємства за 2024 рік загальна сума нарахованої амортизації склала 446 тис. грн, що свідчить про активне використання основних засобів у виробничому процесі.

Структура нарахованої амортизації за групами основних засобів характеризується значною часткою машин та обладнання – 280 тис. грн, що становить 62,8% від загальної суми амортизаційних відрахувань. Це відповідає специфіці діяльності електроапаратного заводу, де основну роль у виробничому процесі відіграє технологічне обладнання. Амортизація транспортних засобів склала 126 тис. грн, що пов'язано з інтенсивним

використанням автотранспорту для забезпечення логістичних потреб підприємства.

Особливістю амортизаційної політики підприємства є високий ступінь зносу основних засобів, який на кінець 2024 року досягнув 93,38%. При первісній вартості основних засобів 40 378 тис. грн накопичений знос становить 37 993 тис. грн, що залишає залишкову вартість лише 2 385 тис. грн. Особливо критичною є ситуація з повністю амортизованими основними засобами, вартість яких складає 35 573 тис. грн, що свідчить про необхідність масштабного оновлення виробничої бази, що вже зазначалось в пункті 2.13.

Таблиця 2.13 – Відображення в бухгалтерському обліку операцій з амортизації основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 31.12.2024 р.

Дата операції	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.	Примітка / розрахунок
		Дт	Кт		
1	2	3	4	5	6
31.12.2024	Нарахована амортизація будівель та споруд	92	131	6	Первісна вартість на початок року – 24 541 тис. грн, накопичений знос – 24 377 тис. грн. Ліквідаційна вартість 44 тис. грн. Річне нарахування амортизації – 6 тис. грн. Розраховано пропорційно терміну корисного використання будівель 20 років за методом зменшення залишкової вартості
31.12.2024	Нарахована амортизація машин та обладнання	23	131	280	Первісна вартість на початок року – 12 465 тис. грн, накопичений знос – 10 848 тис. грн., Ліквідаційна вартість 238 тис.грн. Протягом року надійшло обладнання на 21 тис. грн. Річне нарахування амортизації – 280 тис. грн., Термін корисного використання 5 років.
31.12.2024	Нарахована амортизація транспортних засобів	26	131	126	Первісна вартість на початок року – 1 589 тис. грн. Знос – 1 351 тис. грн. Ліквідаційна вартість 340 тис. грн. Надходження нових ТЗ – 732 тис. грн.

					Річна амортизація – 126 тис. грн. Корисний термін використання 5 років
31.12.2024	Нарахована амортизація інструментів, приладів, інвентарю (меблі)	27	131	0	Первісна вартість – 267 тис. грн. Знос – 267 тис. грн. Річне нарахування амортизації – 0 тис. грн., так як вся сума вже амортизована

Продовження таблиці 2.13

1	2	3	4	5	6
31.12.2024	Нарахована амортизація малоцінних необоротних матеріальних активів	28	131	32	Первісна вартість – 762 тис. грн. Знос – 736 тис. грн. Надходження за рік – 32 тис. грн. Річна амортизація – 32 тис. грн.
31.12.2024	Нарахована амортизація інших необоротних матеріальних активів	29	131	2	Первісна вартість – 11 тис. грн. Знос – 11 тис. грн. Надходження за рік – 2 тис. грн. Річна амортизація – 2 тис. грн.
Разом				446	Сумарна амортизація за всіма групами основних засобів підприємства за 2024 рік.

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» [69]

На підприємстві амортизаційні відрахування використовуються для відновлення та розширення основних засобів. У 2024 році нарахована амортизація становила 446 тис. грн, і вся ця сума була спрямована на придбання та поліпшення основних засобів, зокрема на придбання машин та обладнання. Використання амортизаційних відрахувань у такий спосіб забезпечує безперервність відтворювального процесу та підтримання належного технічного рівня виробництва.

Система обліку ремонту і поліпшення основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» організована з урахуванням високого ступеня зносу основних засобів та необхідності підтримання їх у робочому стані. З огляду на те, що ступінь зносу основних засобів підприємства становить 93,38%, питання організації якісного обліку ремонтних робіт набуває особливої актуальності. Із врахуванням високого

рівня зносу основних засобів особливого значення набуває точний облік ремонтних і відновлювальних робіт, а також інвестицій у поліпшення обладнання. Це дозволяє не лише забезпечити безперебійну експлуатацію виробничих потужностей, а й правильно відображати витрати в бухгалтерському обліку та планувати капітальні вкладення.

У 2024 році на підприємстві проведено поточний ремонт одного з виробничих приміщень для забезпечення належного стану робочих площ та безперебійної експлуатації обладнання. Роботи включали заміну пошкоджених підлогових покриттів, фарбування стін і стелі, заміну освітлювальних приладів та невеликий ремонт інженерних комунікацій. Для виконання ремонту були закуплені необхідні матеріали (фарба, шпаклівка, лампи, дрібні будівельні матеріали) у постачальника ТОВ «БудМатеріали». Основні ремонтні роботи виконувалися власними силами ремонтної бригади підприємства. Витрати на матеріали і оплату праці списані на рахунок адміністративних витрат, що відповідає стандартній практиці обліку поточного ремонту. Бухгалтерський оюблік відображення операцій з поточного ремонту приміщення будівлі на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в наводимо в табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – Відображення в бухгалтерському обліку операцій з ремонту основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 05.09.2024-16.09.2024 р.

Дата операції	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
05.09.2024	Придбано матеріали для поточного ремонту складського приміщення (ТОВ «БудМатеріали», накладна № 12 від 05.03.2025)	23 «Виробничі запаси»	631 «Розрахунки з постачальниками»	40 000
06.09.2024	Оплата постачальнику за матеріали (банківський платіж)	631 «Розрахунки з постачальниками »	311 «Поточні рахунки»	40 000

13.09.2024	Виконано поточний ремонт приміщення власними силами (нараховано зарплату ремонтній бригаді)	92 «Адміністративні витрати»	66 «Розрахунки з персоналом за оплатою праці»	15 000
13.09.2024	Списано матеріали на поточний ремонт приміщення	92 «Адміністративні витрати»	23 «Виробничі запаси»	40 000
16.09.2024	Оплата праці ремонтної бригади (банківський платіж)	66 «Розрахунки з персоналом за оплатою праці»	311 «Поточні рахунки»	15 000

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» [69]

Отже, облік витрат на поточний ремонт ведеться відповідно до стандартної практики: витрати на матеріали і оплату праці списуються на рахунок адміністративних витрат, що дозволяє коректно відображати фінансовий результат діяльності підприємства без зміни балансової вартості основних засобів.

Однак, на підприємстві відсутній нормативний документ, який рекламентує облік операцій з ремонту / поліпшення основних засобів. Тому на підприємстві доцільно розробити внутрішній нормативний документ, який встановлював би чіткі правила обліку операцій з ремонту та поліпшення основних засобів, включаючи порядок віднесення витрат на матеріали та оплату праці до відповідних рахунків, критерії віднесення витрат до капітальних або поточних, а також процедури документального оформлення і контролю таких операцій, що забезпечить уніфікацію облікових підходів та підвищить достовірність фінансової звітності підприємства.

Проєкт такого документу розроблено та наведено в Додатку И.

Організація обліку вибуття основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» здійснюється відповідно до вимог та внутрішніх документів підприємства. Процес вибуття основних засобів на підприємстві характеризується помірною активністю та потребує детального розгляду методичних аспектів.

В 2024 році підприємство здійснило вибуття основних засобів на загальну суму 152 тис. грн за первісною вартістю та 151 тис. грн за накопиченим зносом.

Найбільше вибуття відбулося за групою «Транспортні засоби» – 111 тис. грн за первісною вартістю та 110 тис. грн за зносом, що може свідчити про планомірне оновлення автопарку підприємства або реалізацію морально та фізично застарілого транспорту (табл. 2.15).

Методика обліку вибуття основних засобів на підприємстві передбачає обов'язкове документальне оформлення операцій з використанням типових форм первинної документації.

Таблиця 2.15 – Структура вибуття основних засобів у 2024 році

Група основних засобів	Первісна вартість, тис. грн	Знос, тис. грн	Залишкова вартість, тис. грн
Машини та обладнання	35	35	0
Транспортні засоби	111	110	1
Інструменти, прилади	5	5	0
Малоцінні необоротні активи	1	1	0
Разом	152	151	1

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Визнання основного засобу об'єктом для списання здійснюється на підставі двох основних критеріїв:

1. Фізичний знос – основний засіб вичерпав свій строк корисного використання, відновлення або ремонт економічно недоцільні, об'єкт втратив технічну придатність і не може виконувати покладені на нього функції;

2. Моральний знос – об'єкт морально застарів, технологічно не відповідає сучасним вимогам виробництва, його експлуатація призводить до зниження ефективності виробничих процесів або підвищення витрат.

Процес списання основних засобів включає кілька етапів:

1. Створення комісії з оцінки та списання основних засобів, до складу якої входять представники бухгалтерії, технічного та виробничого підрозділів.

2. Огляд об'єкта – комісія оцінює фізичний стан, функціональні характеристики та доцільність подальшої експлуатації.

3. Складання акту списання – у документі фіксуються характеристики основного засобу, причина списання, результати оцінки та пропозиції щодо

його утилізації або передачі на інші потреби.

4. Затвердження акту керівником підприємства – документ набирає юридичної сили лише після підпису керівника.

5. Бухгалтерське оформлення списання – в обліку здійснюється списання балансової вартості об’єкта на відповідні рахунки витрат або інших операцій, що визначені внутрішньою обліковою політикою підприємства.

Таким чином, методика забезпечує прозорість процесу списання, контроль за залишковою вартістю та обґрунтоване відображення втрат основних засобів у бухгалтерському обліку. Особливо важливим є той факт, що переважна більшість вибутих активів мала залишкову вартість близьку до нуля, що свідчить про ефективну амортизаційну політику підприємства.

Бухгалтерський облік списання основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» наведемо в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 – Відображення в бухгалтерському обюліку операцій зі списання основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 31.12.2024 р.

Дата операції	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	2	3	4	5
31.12.2024	Списано машини та обладнання	131 «Накопичена амортизація основних засобів»	10 «Основні засоби»	35
31.12.2024	Списано транспортні засоби	131 «Накопичена амортизація основних засобів»	10 «Основні засоби»	110
31.12.2024	Визнано витрати по залишковій вартості транспортних засобів	91 «Інші витрати операційної діяльності»	10 «Основні засоби»	1
31.12.2024	Списано інструменти, прилади, інвентар (меблі)	131 «Накопичена амортизація основних засобів»	10 «Основні засоби»	5
31.12.2024	Списано малоцінні необоротні матеріальні активи	131 «Накопичена амортизація основних засобів»	10 «Основні засоби»	1
Разом				152

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» [69]

Облік операцій з вибуття основних засобів здійснюється з використанням рахунку 10 «Основні засоби» для списання первісної вартості та рахунку 131 «Накопичена амортизація основних засобів» для списання накопиченої амортизації. При цьому залишкова вартість списаних об'єктів відображається на рахунку 91 «Інші витрати операційної діяльності» як операційні витрати підприємства, що безпосередньо впливає на фінансовий результат. У 2024 році загальна сума інших операційних витрат ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» становила 3 783 тис. грн, частина якої включає витрати, пов’язані з вибуттям основних засобів.

Контроль за правильністю оформлення документів з вибуття основних засобів здійснюється головним бухгалтером підприємства та спеціально призначеними особами.

При продажі основних засобів обов'язковим є проведення незалежної оцінки їх справедливої вартості, особливо для об'єктів нерухомості та дорогого обладнання. Документообіг з вибуття основних засобів включає накази керівництва, акти приймання-передачі, довідки про демонтаж обладнання та інші супровідні документи.

Отже, облік надходження, амортизації, ремонту та вибуття основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО та закріплений у внутрішній обліковій політиці, яку пропонується вдосконалити шляхом впровадження детального аналітичного обліку ремонтних робіт за видами та об’єктами для чого було розроблено чек-лист перевірки витрат перед капіталізацією.

РОЗДІЛ 3
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ НА ПрАТ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД»

3.1 Аналіз наявності, руху та технічного стану основних засобів підприємства

Основні засоби мають бути у відповідному технічному стані для забезпечення нормальних умов процесу виробництва продукції та підвищення його ефективності. Аналіз стану основних засобів підприємства здійснюють за двома напрямами: аналіз технічного стану та аналіз оновлення.

Технічний стан основних засобів як загалом, так і певних їх видів оцінюють за відносними показниками спрацювання (зносу) та придатності. Оновлення основних засобів аналізують за абсолютними показниками надходження і вибуття, а також коефіцієнтами оновлення, вибуття, й приросту основних засобів. Крім того доцільно розрахувати частку основних засобів в активах.

Для аналізу наявності, руху та технічного стану основних засобів використовуються Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5) за 2024 р. та відповідні дані за 2023 рік. Склад і структура основних виробничих засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» наведені в табл.3.1.

Загальне оцінювання структури основних засобів дозволяє зробити висновок, що за досліджувані періоди структурних зрушень практично не відбулося. Найбільшу частку в структурі основних засобів займають будівлі, споруди та передавальні пристрої – 60,77% у 2024 році проти 61,73% у 2023 році. На другому місці знаходяться машини та обладнання – 30,83% у 2024 році проти 31,37% у 2023 році. Транспортні засоби становлять 5,47% у 2024

році проти 4,00% у 2023 році, що свідчить про збільшення інвестицій у транспорт.

Таблиця 3.1 – Склад і структура основних виробничих засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 2023-2024 рр.

Назва показника	Вартість на 31.12.2023	Частка %	Вартість на 31.12.2024	Частка %
	Сума тис. грн.		Сума тис. грн.	
Будівлі, споруди	24541	61,73	24541	60,77
Машини та обладнання	12465	31,37	12451	30,83
Транспортні засоби	1589	4,00	2210	5,47
Інструменти	267	0,67	262	0,65
Інші основні засоби	87	0,22	97	0,24
Малоцінні необоротні	762	1,92	793	1,96
Інші необоротні матеріальні активи	11	0,03	13	0,03
Всього (первісна вартість)	39743	100	40378	100

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Загалом, склад та структура основних засобів підприємства є збалансованою. Це свідчить про те, що підприємство має достатні виробничі потужності, сучасне обладнання та транспортні засоби, які забезпечують ефективну господарську діяльність.

Однак, слід зазначити, що частка будівель та споруд у загальній вартості основних засобів є досить високою (60,77%). Це свідчить про те, що підприємство потребує значних капітальних вкладень для модернізації та оновлення виробничих потужностей.

Показники зносу за групами основних засобів на 31.12.2024 р. наведені в табл. 3.2. Коефіцієнти зносу та придатності розрахуємо за формулами 1.1. та 1.2.

На підставі інформації можна зробити висновки щодо показників зносу та придатності основних засобів підприємства, отже, коефіцієнт зносу будівель, споруд та передавальних пристроїв становить 99,36% у 2024 році проти 99,33% у 2023 році, що свідчить про їх критично високий ступінь зносу.

Таблиця 3.2 – Показники зносу за групами основних засобів на 31.12.2024 р.

Показник	Первісна вартість, тис. грн.	Знос, тис. грн.	Залишк. варт., тис. грн.	Коефіцієнт зносу, %	Коефіцієнт придатн., %
на 31.12.2023 р.:					
Будівлі, споруди	24541	24377	164	99,33	0,67
Машини та обладнання	12465	10845	1620	87,00	13,00
Транспортні засоби	1589	1351	238	85,03	14,97
Інструменти	267	267	0	100,00	0,00
Інші основні засоби	87	97	-10	111,49	-11,49
Малоцінні необоротні	762	736	26	96,59	3,41
Інші необоротні матер. активи	11	11	0	100,00	0,00
Всього	39743	37698	2045	94,85	5,15
на 31.12.2024 р.:					
Будівлі, споруди	24541	24383	158	99,36	0,64
Машини та обладнання	12451	11093	1358	89,09	10,91
Транспортні засоби	2210	1367	843	61,86	38,14
Інструменти,	262	262	0	100,00	0,00
Інші основні засоби	97	97	0	100,00	0,00
Малоцінні необоротні	793	767	26	96,72	3,28
Інші необоротні матер. активи	13	13	0	100,00	0,00
Всього	40378	37993	2385	94,09	5,91

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Це може негативно позначитися на ефективності виробництва, оскільки зношене обладнання потребує більших витрат на його обслуговування та ремонт.

Коефіцієнт зносу машин та обладнання становить 89,09% у 2024 році проти 87,00% у 2023 році, що також є досить високим показником. Це свідчить про те, що значна частина машин та обладнання підприємства потребує модернізації або заміни. Коефіцієнт зносу транспортних засобів значно покращився – з 85,03% у 2023 році до 61,86% у 2024 році. Це свідчить про суттєві інвестиції в оновлення транспортного парку підприємства, що позитивно позначається на логістичних можливостях. Коефіцієнт зносу інструментів, приладів та інвентарю становить 100%, що свідчить про їх повний знос та необхідність термінової заміни. Коефіцієнт зносу малоцінних необоротних матеріальних активів становить 96,72% у 2024 році проти 96,59% у 2023 році, що є стабільно високим показником. Загальний

коефіцієнт зносу основних засобів незначно покращився з 94,85% до 94,09%, що все ж таки свідчить про критично високий рівень зносу матеріально-технічної бази підприємства.

Приріст первісної вартості основних засобів за рік становить 635 тис. грн. або 1,6%. Амортизація за 2024 рік, згідно зі Звітом про фінансові результати (ф., № 2) 449 тис. грн. Цей показник є позитивним, оскільки свідчить про інвестування в оновлення матеріально-технічної бази підприємства, хоча темпи оновлення є недостатніми для кардинального покращення технічного стану.

Поглиблений аналіз технічного стану основних засобів за окремими групами дозволяє виявити специфічні проблеми та пріоритети для кожної категорії активів. Група «Будівлі, споруди та передавальні пристрої» становить найбільшу частку в структурі основних засобів підприємства – 60,77% за первісною вартістю. Коефіцієнт зносу цієї групи на рівні 99,36% свідчить про те, що виробничі корпуси, адміністративні будівлі та допоміжні споруди практично повністю вичерпали свій нормативний строк експлуатації.

Аналіз технічної документації показує, що основні виробничі корпуси підприємства були введені в експлуатацію в період 1951-1975 років, тобто їх вік становить від 49 до 73 років. Нормативний строк служби для промислових будівель відповідно до державних будівельних норм становить 50-100 років залежно від типу конструкцій, проте фактичний технічний стан будівель значно погіршується при відсутності своєчасних капітальних ремонтів та реконструкцій.

На підприємстві спостерігаються наступні проблеми інфраструктурного характеру:

– часткове руйнування покрівлі виробничих корпусів, що призводить до протікання дощової води та ушкодження обладнання;

– зношеність інженерних комунікацій (електропостачання, водопостачання, опалення), що створює ризики аварійних ситуацій;

– недостатня теплоізоляція будівель, що призводить до перевитрати енергоресурсів на опалення в зимовий період;

– застаріла система вентиляції, яка не забезпечує необхідного повітрообміну у виробничих приміщеннях.

Ці проблеми не лише погіршують умови праці персоналу, але й негативно впливають на якість продукції, оскільки виробництво високоточного електротехнічного обладнання вимагає дотримання певних температурно-вологісних режимів. Крім того, незадовільний стан будівель створює ризики для безпеки працівників, оскільки можливі обвалення конструкцій або виникнення надзвичайних ситуацій. Для вирішення цих проблем підприємству необхідно розробити комплексну програму капітального ремонту та реконструкції виробничих об'єктів з пріоритизацією найбільш критичних ділянок.

Проект програми капітального ремонту та реконструкції виробничих об’єктів на 2025–2030 рр. для ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» складемо в дод.І.

Група «Машини та обладнання» має коефіцієнт зносу 89,09% станом на кінець 2024 року, що є дещо кращим показником порівняно з будівлями, але все одно критично високим. До цієї групи належить технологічне обладнання, яке безпосередньо використовується у виробничому процесі:

– металорізальні верстати для обробки деталей корпусів електроапаратів; обмотувальне обладнання для виготовлення трансформаторів та електродвигунів;

– пресове обладнання для штампування металевих деталей;

– зварювальне обладнання для складання вузлів;

– контрольно-випробувальні стенди для перевірки якості готової продукції;

– допоміжне технологічне обладнання.

Розглянемо перелік машин та обладнання ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» станом на 31.12.2024 р. в табл.3.3. Коефіцієнти

зносу та придатності розрахуємо за формулами 1.1. та 1.2.

Таблиця 3.3 – Перелік машин та обладнання ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» станом на 31.12.2024 р.

№	Найменування обладнання	Кіль-ть, шт.	Характеристика	Пер-вісна вартість	Знос	Залиш-кова вартість	Коеф. зносу, %	Коеф. придатн., %
1	Верстат токарно-гвинторізний мод. 16К20	8	універсальний металообробний	1 280	1 114	166	87,03	12,97
2	Верстат фрезерний вертикальний 6Р12	5	універсальний	875	761	114	86,97	13,03
3	Верстат свердлильний радіальний 2М55	4	універсальний	520	452	68	86,92	13,08
4	Прес гідравлічний 100 т	2	для формування деталей	460	400	60	86,96	13,04
5	Лінія намотування котушок трансформаторів	3	вузькопрофільне, без дублювання	1 950	1 696	254	86,97	13,03
6	Установка вакуумно-імпрегнаційна	1	вузькопрофільна, критично важлива	2 300	2 001	299	87,00	13,00
7	Станція для випробування високовольтного обладнання	1	вузькопрофільна, без аналогів	1 600	1 392	208	87,00	13,00
8	Паяльна станція промислова термостабілізована	10	Вузькоспеціа-лізована	300	261	39	87,00	13,00
9	Піч термічної обробки деталей	2	для гарту та відпуску	740	644	96	87,03	12,97
10	Монтажно-збіркові стенди для електро-щитового обладнання	6	вузькопрофільні, без дублювання	1 020	887	133	86,96	13,04
11	Компресорна установка повітряна	2	для пневмоінструменту	406	353	53	86,95	13,05
12	Підйомники електричні вантажні	2	для виробничих цехів	600	522	78	87,00	13,00
13	Інше спеціалізоване обладнання (дрібне)	–	дрібні технологічні машини	400	352	48	88,00	12,00
Всього		46		12 451	10 831	1 620	86,99	13,01

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Аналіз парку обладнання показує, що більшість верстатів та машин були виготовлені ще в радянський період (1970-1990-і роки) і морально застаріли. Сучасні аналоги мають значно вищу продуктивність, точність обробки та рівень автоматизації. Наприклад, застарілі металорізальні верстати з ручним керуванням мають продуктивність у 3-5 разів нижчу

порівняно з сучасними верстатами з числовим програмним керуванням (ЧПК). Окрім низької продуктивності, застаріле обладнання характеризується високою енергоємністю, частими поломками, що призводять до простоїв виробництва, підвищеною аварійністю та ризиками для безпеки операторів, складністю налаштування та переналагодження на випуск нової продукції, низькою точністю обробки, що погіршує якість кінцевої продукції.

Аналіз технічного стану машин та обладнання ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» (табл. 3.3) засвідчує критично високий рівень їх фізичного зносу: середній коефіцієнт зносу становить 86,99 %, а коефіцієнт придатності – лише 13,01 %. Така структура основних фондів вказує на фактичне вичерпання ресурсу обладнання, зростання ймовірності аварійних зупинок та істотне зниження технологічної точності виробничих процесів.

Особливо критичною є ситуація з ключовим технологічним обладнанням, яке не має резервів чи дублерів. Вихід з ладу такого обладнання може призвести до повної зупинки виробництва відповідного виду продукції та зриву контрактних зобов'язань перед замовниками. Тому пріоритетом програми технічного переозброєння має стати саме заміна ключового вузькопрофільного обладнання, для якого відсутні альтернативні виробничі потужності на підприємстві.

Найбільш проблемною групою є універсальні металообробні верстати та лінії спеціального призначення (намотувальна лінія, вакуумно-імпрегнаційна установка, випробувальна станція), що формують ядро виробничого циклу. Їх залишкова вартість не перевищує 12–13 % від первісної, що свідчить про повну втрату ефективності використання та обмеженість виконання технологічних операцій із необхідною якістю.

Заміна фізично зношеного обладнання на сучасні аналоги забезпечить существенне підвищення продуктивності праці та обсягів виробництва. За результатами техніко-економічного аналізу типової ефективності модернізації машин аналогічного типу на українських машинобудівних

підприємствах, очікувані прирости можуть становити:

– підвищення продуктивності праці – на 25–40 % (за рахунок збільшення швидкості обробки, автоматизації подачі, зменшення допоміжного часу, усунення простоїв);

– зростання обсягів виробництва – на 30–45 % (за рахунок стабільності роботи, відсутності частих ремонтів, можливості роботи в безперервних циклах);

– зменшення частки браку – на 15–25 % (нове обладнання забезпечує точність операцій, стабільність параметрів та повторюваність результату);

– скорочення витрат на ремонт – у 3–5 разів (відсутність потреби в капітальних ремонтах старих машин).

Приріст результативності зумовлений такими чинниками:

1) підвищення технологічної швидкості – сучасні металообробні верстати (ЧПК) працюють у 1,5–2 рази швидше за аналоги радянського типу;

2) автоматизація операцій – зменшення ручної праці, оптимізація технологічних переходів та інтеграція контролю якості в процес обробки;

3) зниження кількості аварійних простоїв – старе обладнання має понад 80 % зносу, що спричиняє регулярні зупинки виробництва;

4) енергетична ефективність – сучасні машини зменшують споживання електроенергії на 20–30 %;

5) можливість виготовлення більш складних виробів – нове обладнання розширює номенклатуру продукції та зменшує технологічні обмеження.

Отже, оновлення парку машин ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності підприємства. Враховуючи поточний коефіцієнт придатності 13,01 %, модернізація основних засобів забезпечить не лише зростання обсягів випуску продукції, а й підвищення якості, оптимізацію собівартості та скорочення невиробничих витрат, що є визначальним у умовах воєнного стану та нестабільного виробничого середовища.

Таким чином, доцільно включити до програми технічного переозброєння підприємства заміну ключового вузькопрофільного обладнання, для якого відсутні дублюючі виробничі потужності. З огляду на первісну вартість машин та обладнання (12 451 тис. грн) та високий коефіцієнт зносу (86,99%), обсяг необхідних інвестицій для повної заміни машин та обладення оцінюється приблизно у 11 093 тис. грн. Виконання цієї пропозиції дозволить підвищити продуктивність виробництва, зменшити ризики простоїв та поліпшити якість кінцевої продукці.

Позитивною тенденцією є суттєве покращення стану групи «Транспортні засоби», де коефіцієнт зносу зменшився з 85,03% у 2023 році до 61,86% у 2024 році. Це стало результатом цілеспрямованої інвестиційної політики підприємства, яке у 2024 році спрямувало 732 тис. грн (93% від усіх капітальних інвестицій) на оновлення автопарку. Були придбані нові вантажні автомобілі для транспортування готової продукції та матеріалів, що дозволило замінити повністю зношені транспортні засоби, які постійно виходили з ладу та вимагали дорогого ремонту.

Оновлення транспортного парку позитивно вплинуло на логістичні можливості підприємства. Новіші транспортні засоби мають вищу надійність, що зменшує ризики зриву термінів постачання продукції замовникам, нижчу витрату палива та мастильних матеріалів, що знижує експлуатаційні витрати, кращі екологічні характеристики відповідно до сучасних стандартів, можливість транспортування більших обсягів вантажів за один рейс. Однак необхідно зазначити, що пріоритизація інвестицій у транспортні засоби на шкоду оновленню виробничого обладнання може розглядатися як тактично виправдана (швидке отримання ефекту від заміни аварійного транспорту), але стратегічно недостатня, оскільки не вирішує проблему застарілості основних виробничих фондів.

Оновлення транспортного парку підприємства забезпечує миттєвий позитивний ефект на логістичні процеси та експлуатаційні витрати, проте воно не усуває основну проблему — високий ступінь зносу виробничого

обладнання, яке безпосередньо визначає обсяги виробництва та якість продукції. Тому для комплексного підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» необхідно поєднувати модернізацію транспортних засобів із плановою заміною критично зношеного виробничого обладнання. Рух основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 2024 рік відобразимо в табл.3.4.

Таблиця 3.4 – Рух основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 2024 рік

Показник	На 31.12.2023	Надходження за	Амортизація за	На 31.12.2024
Первісна вартість, тис. грн.	39 743	635	-	40 378
Знос, тис. грн.	37 698	-	449	37 993
Залишкова вартість, тис. грн.	2 045	635	(449)	2 385

Джерело: складено автором на основі даних ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Ознайомлення з рухом основних засобів у 2024 році дозволяє оцінити ефективність проведених інвестицій та технічного обслуговування активів підприємства. На основі даних табл. 3.4 стає очевидним, що надходження нових основних засобів забезпечило певне збільшення залишкової вартості та підтримало функціонування виробничого процесу на необхідному рівні.

Для більш глибокого аналізу динаміки стану основних засобів доцільно розглянути показники їх руху за декілька років. Це дозволяє визначити тенденції зносу, оновлення та вибуття активів і виявити пріоритетні напрямки модернізації виробничого обладнання. Наведемо показники руху основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 2021-2024 роки в табл.3.5. Коефіцієнти зносу розрахуємо за формулою 1.1, та придатності – 1.2 та коефіцієнт вибуття – 1.3.

Отже, коефіцієнт зносу основних засобів є високим та виріс за 4 роки з 92,86% до 94,09%, для виробничого підприємства така динаміка вказує на критичне старіння обладнання та підвищені ризики зниження технічної надійності та продуктивності.

Таблиця 3.5 – Показники руху основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Показник	Роки				Відхилення, абс.			
	2021	2022	2023	2024	2022 / 2021	2023 / 2022	2024 2023	2024 / 2021
Коефіцієнт зносу основних засобів, %	92,86	93,88	94,85	94,09	1,01	0,98	-0,76	1,23
Коефіцієнт оновлення основних засобів, %	0,35	0,23	0,00	1,60	-0,12	-0,23	1,60	1,25
Коефіцієнт вибуття основних засобів, %	0,85	1,23	0,75	0,74	0,38	-0,48	-0,01	-0,11

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»]

Коефіцієнт оновлення основних засобів виріс з 0,35% у 2021 році до 1,6% у 2024 році, проте такі темпи відновлення є недостатніми для покриття високого рівня зношеності, що обмежує потенціал модернізації виробництва. Коефіцієнт вибуття основних засобів зменшився з 0,85% до 0,74% за 4 роки завдяки придбанню у 2024 році основних засобів на суму 635 тис. грн., що частково стабілізувало структуру активів і скоротило частку застарілих об’єктів у складі фондів.

Таким чином, можна зробити висновок, що на підприємстві відбувся позитивний рух основних засобів. Це означає, що підприємство інвестує в розвиток і модернізацію виробництва, що сприятиме підвищенню його конкурентоспроможності.

Однак, варто відзначити, що коефіцієнт оновлення основних засобів на підприємстві залишається відносно низьким (1,60%). Це означає, що підприємство повільно замінює застаріле обладнання на нове, більш продуктивне. Враховуючи високий ступінь зносу основних засобів (94,09%), це може призвести до зниження ефективності виробництва.

Отже, технічний стан основних засобів підприємства вимагає значного покращення, особливо у групі будівель, споруд та передавальних пристроїв. Коефіцієнт зносу цієї категорії на кінець 2024 року становить 99,36%, що свідчить про практично повне вичерпання нормативного строку експлуатації. Фактичний стан будівель погіршений через часткове руйнування покрівлі,

зношені інженерні комунікації та застарілу систему вентиляції. Це створює додаткові витрати на утримання приміщень, негативно впливає на умови виробництва та безпеку персоналу. Для усунення цих проблем підприємству необхідно розробити програму капітального ремонту та реконструкції виробничих об’єктів, пріоритизуючи критично пошкоджені ділянки та модернізуючи інженерні системи.

Машини та обладнання також потребують оновлення. Коефіцієнт зносу у цій групі становить 89,09%, що свідчить про високу фізичну та моральну зношеність. Значна частина технологічного обладнання виготовлена в 1970–1990-х роках і має низьку продуктивність та точність, часті поломки, високі енергетичні витрати, а ключові вузькопрофільні машини не мають резервних аналогів.

Для підвищення ефективності виробництва доцільно провести технічне переозброєння, придбавши нові верстати та машини, що дозволить зменшити простої, підвищити точність обробки деталей і покращити якість продукції. Обсяг необхідних інвестицій для заміни критичного обладнання оцінюється приблизно у 11 093 тис. грн.

Транспортні засоби підприємства отримали суттєве оновлення, що знизило коефіцієнт зносу з 85,03% до 61,86%. Нові автомобілі забезпечують більш надійну логістику, зменшують експлуатаційні витрати та підвищують ефективність доставки продукції, тому ці основні засоби на даний час не є проблемними.

Інструменти та прилади повністю зношені, що унеможливлює їх використання у виробничому процесі. Малоцінні необоротні активи мають високий коефіцієнт зносу (96,72%), що знижує їх ефективність.

Загалом темпи оновлення основних засобів залишаються недостатніми, оскільки коефіцієнт оновлення становить лише 1,6%. Високий рівень зношеності (94,09%) обмежує потенціал модернізації та ефективність виробництва.

Підприємству слід збільшити інвестиції у придбання нових основних

засобів і поєднувати їх із капітальними ремонтами для відновлення виробничих потужностей та підвищення надійності технічної бази.

Особливу тривогу викликає структура капітальних інвестицій підприємства. З 787 тис. грн інвестицій у 2024 році лише 21 тис. грн (2,7%) було спрямовано на придбання машин та обладнання, тобто активної частини основних виробничих засобів. Решта коштів була інвестована переважно в транспортні засоби (93,0%). Така структура інвестицій є незбалансованою і не відповідає пріоритетам довгострокового розвитку виробничого підприємства.

Незбалансованість структури капітальних інвестицій безпосередньо впливає на технічний стан основних виробничих засобів та потенціал підвищення продуктивності праці. Недостатнє фінансування модернізації обладнання обмежує можливості підприємства щодо нарощування обсягів виробництва та забезпечення стабільної якості продукції.

Для комплексного аналізу динаміки вартості основних засобів та інвестицій доцільно розглянути дані за кілька років. Показники вартості основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 2021-2024 роки наведено в табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Показники вартості основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 2021-2024 роки

Показники	Роки				Відхилення, абс.			
	2021	2022	2023	2024	2022 / 2021	2023 / 2022	2024 2023	2024 / 2021
Первісна вартість основних засобів, тис.грн.	39 747	39 839	39 743	40 378	92,00	-96,00	635,00	631,00
Середня вартість основних засобів, тис.грн.	2 836	2 638	2 243	2 215	-198,00	-395,50	-27,50	-621,00
Середньорічний обсяг капітальних інвестицій, тис.грн.	351	97	54	787	-254,00	-43,00	733,00	436,00
Темп інфляції, %	110	126,6	105,1	112	16,60	-21,50	6,90	2,00

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Аналіз динаміки показників з табл. 3.6 показує наступні тенденції. Загальна первісна вартість основних засобів зросла з 39 747 тис. грн у 2021 році до 40 378 тис. грн у 2024 році, тобто приріст склав лише 1,59% за чотири років або в середньому менше 1% на рік.

При цьому середньорічна інфляція в Україні за цей період становила 13% за рік, що означає реальне зменшення вартості основних засобів у постійних цінах.

Коефіцієнт зносу (табл. 3.4) за цей період виріс з 92,86% до 94,09%, що свідчить про прогресуюче старіння активів. Середньорічний обсяг капітальних інвестицій за період 2021-2024 років виріс з 351 тис.грн. в 2020 роц ідо 787 тис.грн. в 2024 році, однак, такі обсяги є критично недостатніми для підтримання навіть існуючого стану основних засобів, не кажучи вже про їх модернізацію.

Отже, ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» провести такі заходи з підвищення ефективності управління основними засобами виробництва:

– модернізації та оновлення обладнання, яке має високий ступінь зносу (вище 85%);

– здійснення інвестицій для заміни критичного обладнання оцінюється приблизно у 11 093 тис. грн.;

– забезпечення своєчасного обслуговування та ремонту основних засобів;

– збільшення обсягів капітальних вкладень у придбання нових основних засобів;

– розробки довгострокової програми технічного переоснащення виробництва.

Реалізація цих заходів дозволить підприємству покращити технічний стан основних засобів, що позитивно позначиться на ефективності виробництва та зниженні виробничих витрат.

3.2 Аналіз показників ефективності використання основних засобів на підприємстві

Аналіз показників ефективності використання основних засобів має ключове значення для підприємства, оскільки дає змогу оцінити, наскільки раціонально задіяні наявні виробничі ресурси та чи забезпечують вони очікуваний економічний результат. Таке оцінювання допомагає виявити резерви підвищення продуктивності, визначити потребу в модернізації, оновленні чи оптимізації структури основних засобів. Воно також дозволяє встановити взаємозв'язок між технічним станом активів і фінансовими результатами діяльності, що є основою для прийняття управлінських рішень щодо інвестицій, планування виробничих потужностей та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Обсяг виробництва продукції є одним із ключових показників, що безпосередньо відображає ефективність використання основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Динаміка обсягів виробництва продукції ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках, тис.грн.

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Аналіз інформації рис. 3.1 свідчить, що в 2022 році обсяг виробництва продукції в розрахунку на ціни 2024 року знижувався на 12,06%, так як з початком повномасштабної війни було складно підтримувати повноцінну роботу підприємства.

Однак, в 2023 та 2024 роках обсяги виробництва продукції зростали на 13,02% та 87,83% відповідно, тобто підприємство тобто підприємство змогло наростити обсяг виробництва не завдяки відновленню чи розширенню виробничих потужностей, а шляхом інтенсивнішого використання наявних основних засобів, які вже перебувають у високому ступені зношеності. Зростання випуску продукції у 2023–2024 роках відбулося в умовах практично незмінної первісної вартості основних засобів, зниження їх середньорічної вартості та критично низьких темпів оновлення. Така ситуація свідчить про експлуатацію обладнання на межі технічних можливостей, що призводить до зниження його залишкового ресурсу та зростання ризиків аварійності й простоїв. Підвищення обсягів виробництва за відсутності реальних інвестицій у модернізацію фактично відображає екстенсивне навантаження на зношені активи, що є короткостроковим фактором зростання та не може забезпечити довготривалу ефективність. Відтак, збільшення обсягів випуску продукції в 2024 році лише підкреслює необхідність прискореного оновлення основних засобів і посилення інвестиційної діяльності для забезпечення стійкої виробничої ефективності в майбутніх періодах.

Далі наведемо динаміку середньої вартості основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках на рис. 3.2.

Відповідно до даних рисунка 3.2, що вартість основних засобів підприєммства щорічно знижується, оскільки сума зносу перевищує суму придбання основних засобів. Зниження середньої вартості основних засобів в 2022 році склало 6,98%, в 2023 році 14,99% та в 2024 році 1,23%. Середня вартість основних засобів підприємства в 2024 році склала 2215 тис.грн. За 4 роки середня вартість основних засобів зменшилась на 28,03%.

Рисунок 3.2 – Динаміка середньої вартості основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках, тис.грн.

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Поступове скорочення середньої вартості основних засобів свідчить про те, що підприємство переважно експлуатує вже наявні активи без достатнього оновлення, що може призвести до зниження технологічного рівня виробництва, збільшення витрат на ремонт і зменшення продуктивності обладнання. Така тенденція формує ризики для забезпечення стабільного випуску продукції та стримує можливості підвищення конкурентоспроможності.

За цих умов доцільно активізувати інвестиційну діяльність, спрямовану на модернізацію обладнання, підвищення частки нових основних засобів у структурі активів та оновлення технічно застарілих елементів виробничого потенціалу. Розширення обсягів капітальних вкладень, оптимізація графіка оновлення обладнання та перегляд амортизаційної політики дадуть змогу забезпечити більш стійкий розвиток підприємства в середньостроковій перспективі.

Питома вага активної частини основних засобів розраховується для оцінки структури та техніко-виробничого потенціалу підприємства, а саме – для визначення, яку частину його майнової бази становлять засоби, що безпосередньо генерують продукцію та доходи.

Динаміку питомої ваги активної частини основних засобів ПрАТ

«Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках розраховано за формулою 1.10 та наведено на рис. 3.3.

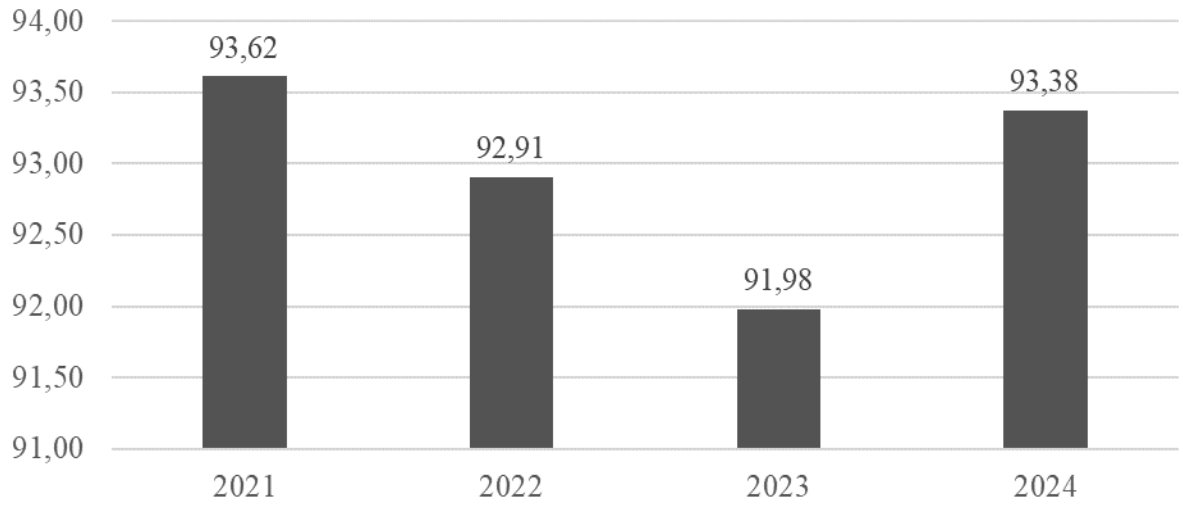

Рисунок 3.3 – Динаміка питомої ваги активної частини основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках, %

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

За аналізовані роки питома вага активної частини основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» залишалася на високому рівні, що свідчить про те, що більшість матеріально-технічної бази підприємства спрямована безпосередньо на виробничий процес. Незначне зниження показника у 2022-2023 роках (до 91,98%) відображає тимчасове зменшення частки продуктивного обладнання, що могло бути пов’язане зі сповільненням інвестиційної діяльності та зносом частини машин і обладнання. В 2024 році показник знову зріс до 93,38%, що свідчить про часткове оновлення або модернізацію активних засобів, а також підтримання їх пріоритетної ролі у виробничому процесі. Високий рівень питомої ваги активної частини основних засобів підтверджує, що підприємство зберігає технологічний потенціал для забезпечення обсягів виробництва та подальшого економічного зростання, хоча існуючий рівень зносу машин та обладнання вимагає продовження інвестиційної політики та оновлення ключових виробничих ресурсів.

За формулами, наведеними в розділі 1 проведемо аналіз показників ефективності використання основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод».

Динаміку показника фондовіддачі ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках розраховано за формулою 1.6 та наведено на рис. 3.4.

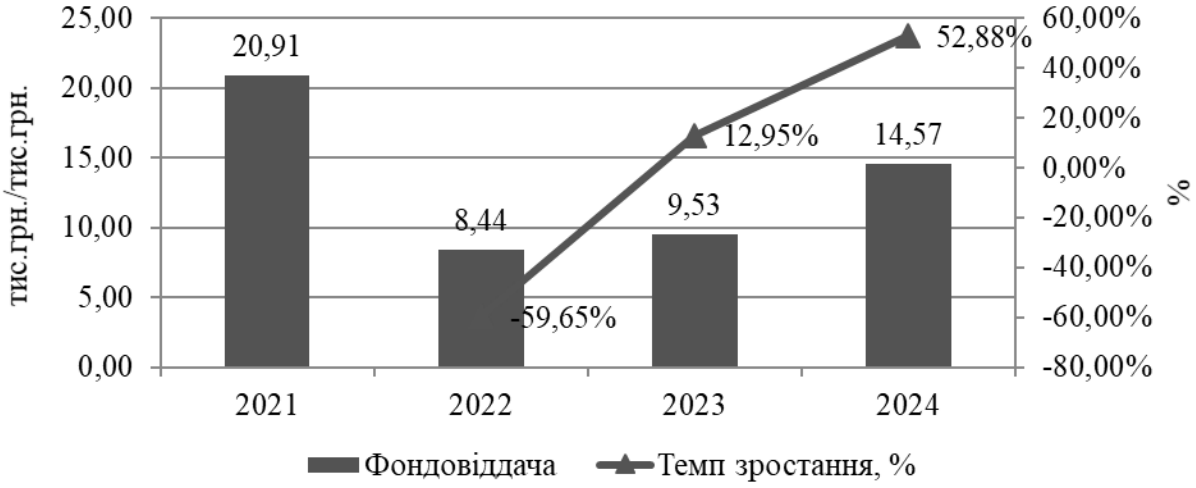

Рисунок 3.4 – Динаміка фондовіддачі ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках, тис.грн./тис.грн.

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

За відомостями рис.3.4 бачимо, що фондовіддача за 4 роки зменшилась на 6,34% та склала 14,57%, що свідчить про послаблення результативності використання основних засобів у генеруванні виручки внаслідок падіння обсягів реалізації у 2022 році та неповного відновлення виробничих показників у наступні роки, хоча і протягом 2023-2024 років фондовіддача зростала. Зростанню фондовіддачі в 2023-2024 роках сприяло:

- суттєве зростання обсягу реалізації продукції;
- помірне зростання вартості основних фондів;
- підвищення продуктивності праці через скорочення персоналу.

Динаміку показника фондоозброєності ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках розраховано за формулою 1.7 та

наведено на рис. 3.5.

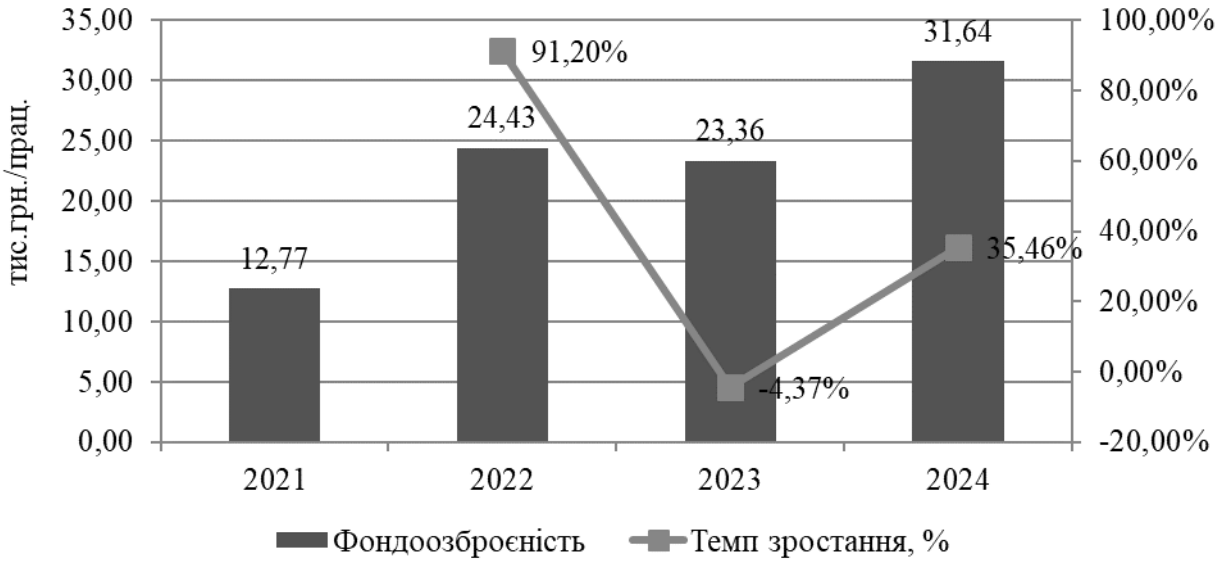

Рисунок 3.5 – Динаміка фондоозброєності ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках, тис.грн./працівника

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Аналіз інформації рис.3.5 показує, що фондоозброєність за 4 роки виросла на 18,87 тис.грн на працівника за рахунок скорочення штату персоналу на 41 працівника, отже підвищення цього показника зумовлене переважно організаційними змінами, а не фактичним збільшенням технічної оснащеності робочих місць.

Динаміку показника рентабельності основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках розраховано за формулою 1.8 та наведено на рис. 3.6.

Рентабельність основних засобів за 4 роки виросла з 4,55% до 34,63%, що відображає істотне зростання фінансового результату на одиницю вартості фондів, насамперед через збільшення чистого прибутку у 2023-2024 роках. Це свідчить про ефективне управління активами та використання резервів продуктивності, хоча високий коефіцієнт зносу частини машин та обладнання підкреслює необхідність продовження інвестиційної політики для підтримання стійких темпів зростання та забезпечення довгострокової

конкурентоспроможності підприємства.

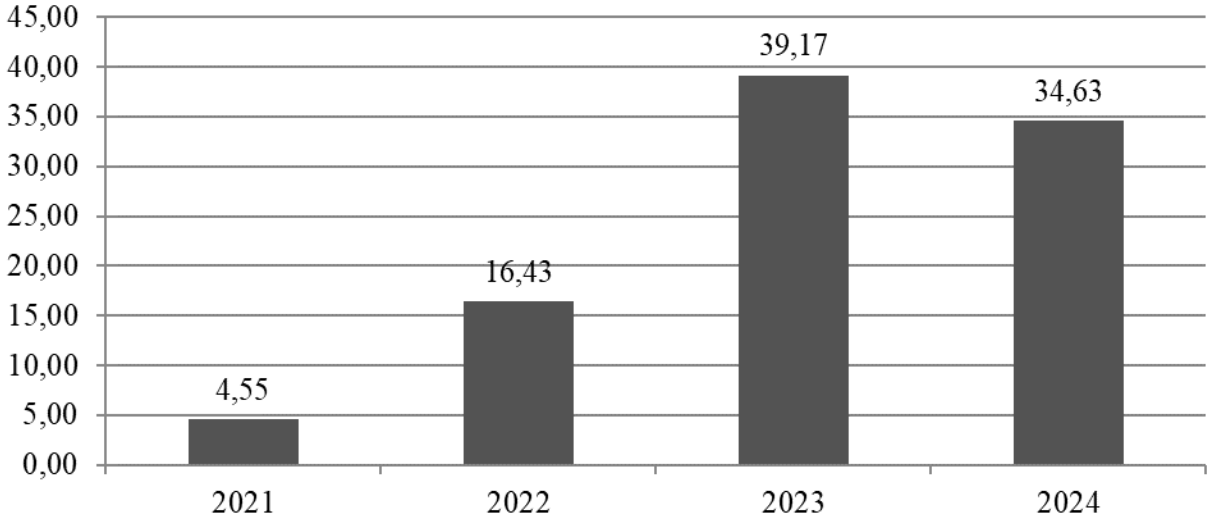

Рисунок 3.6 – Динаміка рентабельності основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» в 2021-2024 роках, %

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Отже, за 4 роки ефективність використання основних засобів формувалася під впливом протилежних тенденцій: з одного боку, зростання рентабельності та часткове оновлення фондів, з іншого – надмірно високий рівень їх зношеності та нестійка динаміка фондовіддачі.

З урахуванням інформації про те, що в 2024 році підприємство збільшило обсяги реалізації продукції та покращило більшість показників ефективності, можна зробити висновок, що підприємство успішно адаптувалося до післявоєнних умов та вживає ефективних заходів для покращення використання основних засобів.

Однак, з огляду на проведений аналіз ефективності використання основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод», доцільно сформулювати такі пропозиції щодо підвищення їх ефективності (табл. 3.7).

Застосування комплексу цих заходів забезпечить підвищення технологічного рівня виробництва, стабільне зростання рентабельності основних засобів та стійке нарощування обсягів виробництва у

середньостроковій перспективі.

Таблиця 3.7 – Пропозиції щодо підвищення ефективності використання основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

№	Напрямок заходу	Зміст та очікуваний ефект
1	Модернізація та оновлення обладнання	Прискорення капітальних інвестицій у закупівлю нового обладнання та модернізацію зношених машин, що знизить ризики аварійності, підвищить продуктивність та забезпечить стійке нарощування обсягів виробництва без надмірного навантаження на існуючі активи
2	Оптимізація структури основних засобів	Збільшення частки активної виробничої бази за рахунок оновлення та переорієнтації ресурсів на ті групи основних засобів, що безпосередньо забезпечують випуск продукції та доходи підприємства; підвищення фондовіддачі та рентабельності ОЗ
3	Планування та регулярний контроль технічного стану активів	Впровадження системи моніторингу стану обладнання та своєчасного технічного обслуговування, що зменшить простої, аварії та витрати на ремонт, підвищить ефективність використання наявних засобів
4	Раціоналізація інвестиційної політики	Розробка середньострокового плану капітальних вкладень із пріоритетним фінансуванням критично зношених активів; забезпечення оптимального балансу між оновленням та експлуатацією основних засобів
5	Підвищення продуктивності праці через технічне оснащення	Інвестування у сучасні технологічні рішення та автоматизацію виробничих процесів, що підвищить фондоозброєність та скоротить втрати робочого часу на операційні процеси
6	Вдосконалення амортизаційної політики	Перегляд норм амортизації та застосування прискореного методу списання зношених активів; ефективніше фінансування оновлення основних засобів та створення резервів для інвестицій у модернізацію

Джерело: розроблено автором

3.3 Напрями підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві

Зважаючи на проведену оцінку ефективності вмкористання основних засобів підприємства, а також особливості здійснення основних засобів було виявлено низку системних проблем, які стримують розвиток підприємства та

спотворюють інформацію про його реальний майновий стан.

Головною проблемою, яка є наскрізною для ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод», є критичний рівень фізичного та морального зносу основних засобів, що на кінець 2024 року досяг 94,09%. При цьому знос пасивної частини (будівель та споруд) становить 99,36%, а вартість повністю амортизованих, але все ще експлуатованих активів, складає 35 573 тис. грн. Це свідчить про те, що балансова вартість основних засобів (2 385 тис. грн) є номінальною і не відображає ані реальної ринкової вартості активів, ані їхнього дійсного виробничого потенціалу. Така ситуація призводить до комплексу негативних наслідків:

– по-перше, спотворюються дані фінансової звітності (зокрема, Балансу), що робить підприємство інвестиційно непривабливим та ускладнює залучення фінансування;

– по-друге, занижується база нарахування амортизації (лише 449 тис. грн за рік), що не дозволяє формувати достатній амортизаційний фонд для відтворення активів;

– по-третє, низький коефіцієнт оновлення (1,60%) приховує структурну проблему – інвестиції 2024 року були спрямовані переважно на оновлення допоміжних фондів (транспорт – 732 тис. грн), а не на активну виробничу частину (машини та обладнання – лише 21 тис. грн).

Однак, аналіз показників ефективності виявив парадоксальну ситуацію: незважаючи на катастрофічний стан фондів, у 2024 році відбулося значне покращення фондовіддачі (з 9,53 до 14,57 грн), що свідчить про наявність значних, але не до кінця реалізованих внутрішніх резервів.

Для обґрунтування пропозицій необхідно чітко визначити, які саме фактори найбільше вплинули на ефективність та де саме знаходяться ці резерви.

Для цього проведемо факторний аналіз, щоб кількісно визначити вплив основних чинників на зміну фондовіддачі.

Використаємо для аналізу дані з таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Показники для факторного аналізу впливу на фондовіддачу

Показники	Звітний рік, 2024	Минулий рік, 2023	Абсолютне Відхилення, (+/-)
Обсяг реалізації продукції, тис. грн.	32266	21368	+10898
Середньорічна вартість ОЗ, тис. грн.	2228	2045	+183
Фондовіддача	14,48	10,45	+4,03
Середньорічна вартість активної частини ОЗ, тис. грн.	1367	1367	0
Фондовіддача активної частини, грн.	23,60	15,63	+7,97
Питома вага активної частини основних засобів у загальній їх вартості, %	61,4	66,8	-5,4

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Як свідчать дані таблиці, обсяг реалізації продукції є домінуючим фактором, що впливає на фондовіддачу. У 2024 році обсяг реалізації продукції збільшився на 10 898 тис. грн, що призвело до зростання фондовіддачі на 4,03 грн. Фондовіддача активної частини основних засобів є більш чутливою до змін обсягу реалізації, і вона зросла на 7,97 грн. Цей аналіз чітко показує, що позитивна динаміка була досягнута переважно за рахунок зовнішнього фактора – сприятливої ринкової кон'юнктури та відновлення обсягів збуту.

Водночас факторний аналіз виявив і серйозний внутрішній негативний чинник: питома вага активної частини основних засобів у загальній їх вартості зменшилася на 5,4% (з 66,8% до 61,4%). Це структурне погіршення негативно вплинуло на загальну ефективність використання фондів. Іншими словами, поточне покращення показників ефективності маскує глибинну кризу виробничого потенціалу. Підприємство має значні резерви, які полягають у підвищенні питомої ваги саме активної частини ОЗ, оскільки вона є більш продуктивною і напряму генерує дохід.

Таким чином, обґрунтування пропозицій має базуватися на двох ключових напрямках:

– на заходах, що сприятимуть подальшому зростанню обсягів реалізації,

– на заходах, спрямованих на покращення використання та

оптимізацію структури самих основних засобів.

На основі виявлених проблем та резервів пропонуються наступні комплексні заходи щодо вдосконалення обліку та підвищення ефективності використання основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний Завод».

1) технологічне оновлення та оптимізація структури основних засобів.

Проведений аналіз рузху та ефективності використання основних засобів показав не лише критичний знос, але й структурний дисбаланс інвестицій. Саме тому, ми пропонуємо управлінському персоналу ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»:

1. Розробити пріоритезовану програму оновлення, спрямовану на заміну застарілого обладнання на сучасне, енергоефективне та високопродуктивне. Пріоритетним заходом для підвищення ефективності використання основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» є заміна застарілого обладнання на сучасне, енергоефективне та високопродуктивне:

– старі токарні та фрезерні верстати 1990-х років доцільно замінити на сучасні ЧПУ-верстати (CNC) від виробників Siemens або DMG Mori, що забезпечують високу точність обробки та підвищену продуктивність;

– пресові та штамповочні установки – на сучасні гідравлічні та електрогідравлічні преси з програмованим керуванням, що скорочують енергоспоживання та підвищують продуктивність;

– механічні обмотувальні та збиральні лінії – на автоматизовані лінії з роботизованою збіркою та тестуванням, що підвищують точність виробів і зменшують витрати ручної праці;

– старі трансформаторні сушильні шафи та печі – на енергоефективні індукційні печі та конвекційні сушильні установки, що забезпечують стабільну якість продукції та знижують енергоспоживання, що в комплексі дозволить підвищити продуктивність і рентабельність основних засобів, знизити експлуатаційні витрати та зміцнити конкурентні позиції

підприємства. Це безпосередньо призведе до підвищення продуктивності праці, покращення якості продукції та зниження собівартості.

2) інтенсифікація використання наявного обладнання.

Цей напрямок дозволить отримати швидкий ефект без значних капіталовкладень. Пропонуємо проведення таких заходів:

Впровадження системи аналізу операційної ефективності. Зростання фондовіддачі було досягнуто за рахунок зростання продажів, а не покращення завантаження. Підприємству необхідно впровадити систему моніторингу завантаженості ключового обладнання, зокрема аналізувати коефіцієнт змінності роботи та коефіцієнт завантаження устаткування. Для впровадження системи аналізу операційної ефективності доцільно запропонувати встановлення комплексного програмного рішення для моніторингу завантаженості обладнання, наприклад, MES-системи (Manufacturing Execution System), що дозволяє у режимі реального часу відстежувати робочий час, коефіцієнт змінності та фактичне завантаження ключових верстатів і ліній, фіксувати простої та перевантаження, а також формувати аналітичні звіти для управлінців. Крім того, доцільно впровадити датчики та IoT-рішення на критичних ділянках виробництва для автоматичного збору даних про роботу обладнання, що дозволить оптимізувати графік використання машин, планувати технічне обслуговування і підвищувати фондовіддачу без додаткових капіталовкладень.

Вдосконалення системи обслуговування передбачає впровадження комплексної програми планово-попереджувальних ремонтів (ППР) та регулярного технічного обслуговування обладнання, що включає створення детального графіка профілактичних робіт для всіх ключових машин і устаткування, визначення інтервалів заміни зношуваних деталей та вузлів, застосування сучасних методів діагностики технічного стану (вібродіагностика, термографія, аналіз масла), а також ведення електронного журналу обслуговування. Це дозволить підвищити ефективність

використання обладнання, скоротити час позапланових простоїв та продовжити життєвий цикл активів.

Реалізація цих пропозицій має бути комплексною. Вдосконалення облікової політики та автоматизація створять надійне інформаційне підґрунтя для прийняття виважених рішень щодо технологічного оновлення та інтенсифікації виробництва, що в сукупності дозволить реалізувати виявлені внутрішні резерви та забезпечити сталий розвиток підприємства.

Оцінка економічної ефективності запропонованих заходів здійснюється з використанням комплексного підходу, що поєднує як традиційні фінансові показники, так і якісні індикатори, які характеризують вплив на операційну діяльність підприємства. Для кожного заходу визначаються первісні інвестиційні витрати, поточні експлуатаційні витрати, очікувані економічні вигоди у грошовому вираженні, а також нематеріальні ефекти, які хоч і важко піддаються точній квантифікації, але є критично важливими для оцінки доцільності реалізації проєкту. Горизонт планування для більшості заходів встановлено на рівні п'яти років, що відповідає середньостроковій перспективі стратегічного планування для промислових підприємств середнього масштабу.

Нами пропонується оновлення виробничих потужностей шляхом придбання машини та обладнання на суму 11 093 тис. грн. Модернізація обладнання дозволить збільшити продуктивність праці персоналу, а також знизити операційні витрати (скоротяться витрати на ремонт та обслуговування виробничого обладнання).

Спрогнозуємо зростання обсягів виробнцитва та реалізації продукції ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» на 10% в прогнозному році на за рунок придбання машини та обладнання на суму 11 093 тис. грн.:

32 266 × 10%=3 227 тис.грн.

Собвартість виробництва продукції зросте на таку суму (з урахуванням, що умовно-змінні витрати складають 82% за даними 2024 року):

25 375×82%×10%=2081 тис.грн.

Амортизаційні відрахування за прямолінійним меодом, який пропогується запровадити) складуть:

11093/10=1109,3 тис.грн.

Складемо прогноз фінансових результатів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» (табл.3.7).

Таблиця 3.7 – Прогноз фінансових результатів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Стаття	2024	Прогноз	Відхилення	
			тис. грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	32 266	35 493	3 227	10,00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	25 375	27 456	2 081	8,20
Валовий: прибуток	6 891	8 037	1 146	16,63
Інші операційні доходи	9 215	9 215	0	0,00
Адміністративні витрати	9 616	9 616	0	0,00
Витрати на збут	1 320	1 320	0	0,00
Інші операційні витрати	3 783	4 892	1 109	29,32
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	1 387	1 424	37	2,64
Інші фінансові доходи	13	13	0	0,00
Інші доходи	4	4	0	0,00
Фінансові витрати	397	397	0	0,00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	1 007	1 044	37	3,63
Витрати (дохід) з податку на прибуток	181	188	7	3,78
Чистий фінансовий результат: прибуток	826	856	30	3,60

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Отже, очікується, що запровадження оновленого обладнання на суму 11 093 тис. грн дозволить ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» підвищити обсяги виробництва та реалізації продукції на 10%, що забезпечить зростання чистого доходу на 3 227 тис. грн. При цьому собівартість виробництва збільшиться на 2 081 тис. грн через врахування умовно-змінних витрат та амортизаційних відрахувань у розмірі 1 109,3 тис. грн, проте валовий прибуток прогнозується зросте на 1 146 тис. грн, або на 16,63%. Зростання інших операційних витрат на суму амортизації незначно

вплине на фінансовий результат від операційної діяльності, який збільшиться на 37 тис. грн, а чистий прибуток підприємства зросте на 30 тис. грн, або на 3,6%.

Складемо прогноз продуктивності праці персоналу за умови реалізації запропонованих заходів (рис. 3.7).

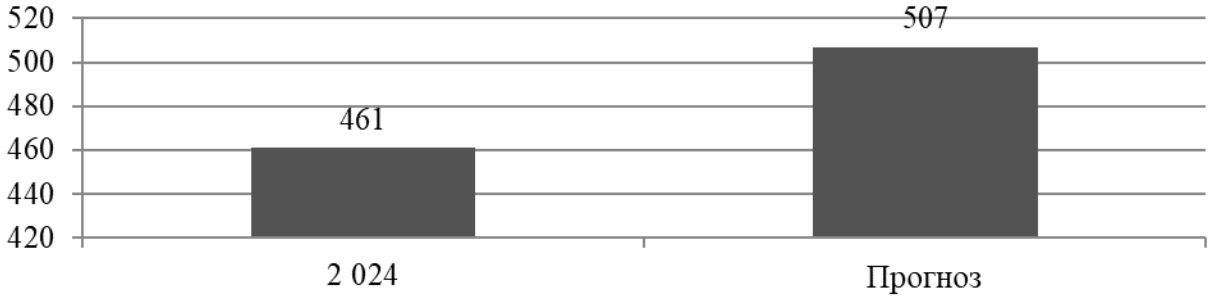

Рисунок 3.7 – Прогноз продуктивності праці «Запорізький електроапаратний завод»

Джерело: розраховано автором за фінансовою звітністю ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Отже, за рахунок запланованого придбання нового обладнання продуктивність праці на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» прогнозується зросте з 461 тис. грн на одного працівника у 2024 році до 507 тис. грн на особу, що становить збільшення на 9,98%. Це зростання свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів та технічного оснащення робочих місць, що дозволяє виконувати більший обсяг виробничих операцій без збільшення чисельності персоналу. Крім того, зростання продуктивності праці сприятиме зменшенню питомих витрат на виробництво продукції, підвищенню фінансових результатів та загальної конкурентоспроможності підприємства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра здійснено комплексне дослідження теоретичних, методичних та організаційно-практичних аспектів обліку і аналізу основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод».

Було вивчено підходи до визначення основних засобів у науковій літературі. Римар Г. А. визначає їх як засоби праці, що тривалий час беруть участь у виробничому процесі та поступово переносять свою вартість на продукцію. Радіонова Н.Й. і Чучкевич Д.Ю. підкреслюють, що до основних засобів належать матеріальні активи з очікуваним строком корисного використання понад один рік або операційний цикл. Васюренко Л.В. і Балаганський О.І. зазначають, що ОЗ складаються з засобів виробничого призначення та невиробничого призначення, які використовуються у соціально-культурній сфері. Пилипчук В.П. визначає їх як засоби праці, що функціонують у виробничому процесі тривалий час без зміни форми та розмірів, а їх вартість поступово переноситься на собівартість продукції. Фрайман А.В. і Селіванова Н.М. розглядають ОЗ як матеріальні активи, що піддаються фізичному та моральному зносу протягом довгострокової експлуатації. Зарубіжні автори, Варрен К. С., Рив Д. М. та Дукас Д. І., трактують ОЗ як довготривалі або відносно стабільні ресурси підприємства (обладнання, машини, будівлі, земельні ділянки), а Стівен Браг зазначає, що це ресурси з тривалим строком використання, вартість яких перевищує поріг капіталізації. З огляду на це, економічна сутність основних засобів полягає в їхній ролі як необоротних активів матеріальної форми, здатних багаторазово використовуватися в господарській діяльності та переносити свою вартість на продукцію, що відрізняє їх від оборотних активів і визначає стратегічну функцію в організації виробництва та обліку.

Дослідження наукових джерел і нормативно-правових актів свідчить, що класифікація основних засобів є важливим інструментом для обліку,

управління та економічного аналізу їх використання. У науковій літературі Кухта К. О. та Орошан Т. А. підкреслюють значущість класифікації для обліку й аналізу, Вагонова Г. О. і Госалов Ю. С. досліджують інноваційні підходи, зокрема поділ за витратною реакцією та вплив на постійні і змінні витрати. Зарбієва С. Г. пропонує класифікувати ОЗ за галузевою ознакою та формою власності, а Ткаченко О. і Шатрава А. розглядають їх у контексті відображення в балансі підприємства. Овод Л. В. і Валькова Н. В. визначають класифікаційні ознаки для формування амортизаційної політики на момент надходження активу. Матюха М. М. та Деркаченко Ю. Р. пропонують поділяти ОЗ за призначенням та способом використання в діяльності підприємства У нормативно-правових актах, зокрема П(С)БО 7 і МСБО 16, класифікація орієнтована на облікове відображення, визначення корисного строку використання та оцінку на балансі, при цьому національні стандарти передбачають більш деталізоване групування активів порівняно з міжнародними. З огляду на це, систематизація основних засобів за функціональним призначенням, галузевою належністю, ступенем використання, власністю та натурально-речовим складом дозволяє ефективно контролювати їх використання, виявляти недіючі активи та забезпечує обґрунтоване управління ресурсами підприємства. Класифікація ОЗ в обліку забезпечує впорядкування активів за призначенням, технічними характеристиками, способом використання та ступенем участі в господарському процесі, що дозволяє організувати коректне нарахування амортизації, аналітичний облік і контроль.

Достовірна вартісна оцінка основних засобів є основою бухгалтерського обліку. Виділяють різні види вартостей основних засобів, що застосовуються для їх оцінки, серед яких найбільш розповсюдженою є первісна. Для обліку основних засобів підприємство може обирати між моделлю первісної вартості, де актив відображається за собівартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та збитків від зменшення корисності, або моделлю переоцінки, що передбачає регулярне коригування балансової

вартості до справедливої з відповідним відображенням дооцінок у додатковому капіталі та уцінок у витратах звітного періоду, що забезпечує послідовність і порівняність фінансової інформації.

Проведений аналіз нормативно-правового регулювання основних засобів в Україні показав, що науковці виділяють переважно 4 рівні нормативно-правового регулювання обліку. На вищому рівні облік ОЗ регулюється міжнародними нормами права. Другий рівень утворюють державні вихідні правові норми (Цивільний кодекс, Господарський кодекс, Податковий кодекс) та закони України, передусім Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Третій рівень утворюють стандарти бухгалтерського обліку та локальний рівень нормативно-правового регулювання обліку основних засобів складають внутрішні документи самого підприємства. В умовах воєнного стану в Україні облік основних засобів стикається з низкою проблем: пошкодження, знищення або недоступність активів ускладнюють інвентаризацію, контроль та визначення балансової вартості. Колісник О.К., Приходько К.К., Копчикова І.В. та Кудирко О.М. зазначають, що існуючі методики обліку не передбачають таких ризикових ситуацій, що потребує адаптації облікових процедур, зокрема переоцінки, знецінення та ведення окремого обліку пошкоджених або недоступних активів. Сутність амортизації основних засобів полягає у поступовому перенесенні вартості активу на витрати підприємства протягом строку його корисного використання. Вибір методу нарахування амортизації (лінійний, зменшення залишкової вартості, пропорційно продуктивності тощо) має визначатися обліковою політикою підприємства та враховувати економічну ефективність використання ОЗ, ринкові умови та особливості конкретного активу.

Вивчення методики аналізу ефективності використання основних засобів в наукових джерелах дозволило дійти висновку, що інформаційне забезпечення аналізу основних засобів формується на основі бухгалтерського обліку, фінансової звітності та первинних документів, що фіксують всі

операції з активами, включно з їх надходженням, вибуттям, переміщенням і станом. Відсутність типових форм первинного обліку змушує підприємства самостійно розробляти документи та впроваджувати системи контролю, зокрема інвентаризацію та електронний документообіг, що підвищує точність і своєчасність інформації. Методичні підходи до аналізу ефективності використання основних засобів передбачають оцінку технічного стану та продуктивності активів за допомогою показників зносу, придатності, вибуття, оновлення, фондовіддачі, фондомісткості та рентабельності, а також факторний аналіз і порівняння з плановими чи історичними даними. Системне використання цих показників дозволяє виявляти резерви підвищення ефективності, оптимізувати структуру та роботу основних засобів, планувати капітальні вкладення та забезпечувати більш повне задоволення виробничих потреб підприємства.

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» є провідним підприємством електротехнічної галузі промисловості України та має широкий асортимент продукції. Він має лінійно-функціональну структуру управління, до якої входить відділ бухгалтерії, що забезпечує ведення бухгалтерського та податкового обліку на підприємстві. Аналіз основних фінансово-економічних показників за 2020-2024 роках показав, що за 4 роки підприємство покращило свої фінансові результати та продуктивність праці персоналу. Виявлено, що найбільшу частку в структурі займають машини та обладнання з чаткою 56,94%, ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» не веде облік за МСФЗ через малий штат персоналу відділу бухгалтерії.

Організація обліку операцій з основними засобами на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» ґрунтується на вимогах НП(С)БО 7 та закріплена у внутрішній обліковій політиці, що забезпечує систематичний облік надходження, вибуття, амортизації та модернізації активів, контроль за їх станом і достовірне відображення у фінансовій звітності, що дозволяє ефективно планувати оновлення виробничих потужностей та підтримувати безперервність виробничих процесів. Зметою удосконалення облікового

процесу основних засобів на підприємстві було розроблено методику класифікації активів для визначення їх належності до основних засобів або МНМА та складено типову форму «Лист класифікації активу».

Облік надходження, амортизації, ремонту та вибуття основних засобів на ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО та закріплений у внутрішній обліковій політиці, яку пропонується вдосконалити шляхом впровадження детального аналітичного обліку ремонтних робіт за видами та об'єктами для чого було розроблено чек-лист перевірки витрат перед капіталізацією.

Проведений аналіз наявності, руху та технічного стану основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» показав, що структура активів залишається збалансованою, однак загальний коефіцієнт зносу основних засобів є критично високим (94,09%). Будівлі та споруди практично вичерпали нормативний строк служби (коефіцієнт зносу 99,36%) і потребують капітального ремонту та модернізації інженерних систем, тоді як машини та обладнання характеризуються значним фізичним і моральним зносом (коефіцієнт зносу 89,09%), що знижує продуктивність і точність виробничих процесів. Транспортні засоби за рахунок інвестицій оновлено ефективно (коефіцієнт зносу зменшився до 61,86%), а інструменти та малоцінні необоротні активи потребують термінової заміни. Темпи оновлення основних засобів залишаються недостатніми (1,6%), а структура капітальних інвестицій є незбалансованою, з переважним спрямуванням коштів на транспорт. Виходячи з цього, для підвищення ефективності та безпеки виробництва доцільно поєднати капітальні ремонти будівель із пріоритетною заміною вузькопрофільного та критично зношеного обладнання

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» провести такі заходи з підвищення ефективності управління основними засобами виробництва: модернізації та оновлення обладнання, яке має високий ступінь зносу (вище 85%); здійснення інвестицій для заміни критичного обладнання оцінюється

приблизно у 11 093 тис. грн.; забезпечення своєчасного обслуговування та ремонту основних засобів; збільшення обсягів капітальних вкладень у придбання нових основних засобів; розробки довгострокової програми технічного переоснащення виробництва. Реалізація цих заходів дозволить підприємству покращити технічний стан основних засобів, що позитивно позначиться на ефективності виробництва та зниженні виробничих витрат.

Проведений аналіз показників ефективності використання основних засобів ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» свідчить про протилежні тенденції в їх експлуатації: з одного боку, спостерігається зростання рентабельності та часткове оновлення фондів, з іншого – надмірно високий рівень зношеності обладнання та нестійка динаміка фондовіддачі. Зменшення середньої вартості основних засобів на 28,03% за чотири роки та критично низькі темпи оновлення свідчать про інтенсивне використання існуючих активів, що призводить до підвищення ризиків аварійності та зниження довгострокової продуктивності. Одночасно збільшення обсягів виробництва в 2023–2024 роках та високий рівень питомої ваги активної частини основних засобів свідчать про ефективну адаптацію підприємства до складних умов і використання наявних ресурсів. Водночас покращення показників фондоозброєності зумовлене скороченням персоналу, а не реальним технічним оновленням, що підкреслює необхідність активізації інвестиційної політики, модернізації обладнання та вдосконалення амортизаційної та управлінської практики для забезпечення стабільного виробничого розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Для підвищення ефективності використання основних засобів пропонується комплекс заходів: технологічне оновлення обладнання та модернізація виробничих ліній, інтенсифікація використання наявних активів через впровадження систем моніторингу завантаженості та планово-попереджувальних ремонтів, а також оптимізація структури основних засобів. Прогнозні розрахунки свідчать, що реалізація цих заходів дозволить

підвищити обсяги виробництва та реалізації продукції на 10%, збільшити валовий прибуток на 16,63% та продуктивність праці на 9,98%, що забезпечить стійкий розвиток підприємства, зниження експлуатаційних витрат і зміцнення його конкурентоспроможності.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Брагіна О.С., Романовський В.О. Аналіз стану активів підприємства. *ECONOMICS: time realities*. 2021. № 5 (57). С. 13-22.

2. Бруханський Р., Спільник І. Цифровий облік: поняття, витоки та актуальний дискурс. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. № 3-4. С. 7–20.

3. Буркова Л. А., Зволь В. О. Проблемні аспекти обліку основних засобів та напрями їх вирішення. *Вчені записки КНЕУ*. 2022. № 26 (1). С. 142-150.

4. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text (дата звернення: 20.06.2025).

5. Вагонова Г.О., Госалов Ю.С. Інноваційні аспекти класифікації основних засобів у динамічних секторах економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 1. С. 30-36.

6. Васільєва Л. М., Бугай Т. О. Узагальнення наукових підходів до сутності поняття «основні засоби» як об’єкта бухгалтерського обліку. *БІЗНЕС-ІНФОРМ*. 2023. № 9. С. 186-191.

7. Васюренко Л.В., Балаганський О.І. Основні засоби та основний капітал в управлінському аспекті підприємства. *Інтелект XXI*. 2023. № 4. С. 26-30.

8. Вороніна А. В., Ганзюк С. М., Ганзюк К. І. Оцінка ефективності використання основних засобів із застосуванням інструментів таксономічного аналізу. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2022. № 2 (5). С. 52-59.

9. Гавриленко Н. В. Деякі обліково-аналітичні проблеми ремонту основних засобів та їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1445

10. Голуб Н. О. Проблемні питання обліку основних засобів. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2024. № 4 (53). С. 75-82.

11. Гончарова В. Г. Фінансовий облік II : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 141 с.

12. Гончаренко А., Мельник Т. Визнання та оцінка основних засобів підприємства за національними та міжнародними стандартами. *Економіка та суспільство*. 2022. № (46). URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php /journal/article/view/2020/1949.

13. Гороховець Ю. А., Гринь В. П., Скробіна Є. Д. Основні засоби як елемент облікової політики підприємства: методичні та організаційні аспекти. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 2 (325). С. 29–35.

14. Гороховець Ю., Сейсебаєва Н., Грінь В., Скробіна Є. Основні засоби на підприємстві: обліково-теоретичний аспект. *Фінансові стратегії інноваційного розвитку економіки*. 2025. № 2 (66). С. 54-62.

15. Горященко Ю. Г. Фінансовий аналіз основних засобів та джерела фінансування процесу їх відтворення. *Інноваційна економіка*. 2015. № 11. С. 161–167.

16. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV (втрата чинності від 28.08.2025). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text (дата звернення: 02.09.2025).

17. Гусєва О. Ю., Воскобоєва О. В., Хлевицька Т. Б., Голобородько А. Ю., Ромащенко О. С. *Економіка підприємства*. 2021. 352 с. URL: https://duikt.edu.ua/uploads/l_2169_86285047.pdf.

18. Завгородня Т. П., Проскурович О. В. Прогнозування результативності використання засобів праці за трендовими моделями. *Український журнал прикладної економіки та техніки.* 2021. Том 6. № 4. С. 161-166.

19. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення

(стандарт) бухгалтерського обліку 1 : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua /laws/show/z0336-13 (дата звернення: 17.06.2025).

20. Задорожний З., Муравський В., Костецький Я., Задорожний М. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. № 5 (46). С. 149-160.

21. Зарбієва С. Г. Особливості бухгалтерського обліку і звітності основних засобів підприємства в умовах застосування МСФЗ. *Наука онлайн*. 2022. № 2. URL: https://nauka-online.com/publications/economy/2022/2/07-7/ (дата звернення: 10.06.2025).

22. Зменшення корисності активів: Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 : Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2004 № 817. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text (дата звернення: 15.06.2025).

23. Ефективність інженерних рішень : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти спеціальності 131-Прикладна механіка галузі знань 13-Механічна інженерія / укладачі : Л.М. Данильченко, В.В. Васильків, І.Г. Ткаченко, М.Д. Сіправська. Тернопіль : Вид-во ТНТУ, 2024.248 с.

24. Іванова Т. М. Порівняльна характеристика обліку основних засобів за національними та міжнародними стандартами. *Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин*. 2022. № 50. С. 187–195.

25. Інвестиційна нерухомість: Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 : Наказ Міністерства фінансів України від 02.07.2007 № 779. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text (дата звернення: 15.06.2025).

26. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text (дата звернення: 01.07.2025).

27. Колісник О. П., Приходько К. К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.* 2023. № (7). URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-09-03/2023-7-09-03.

28. Копчикова І. В., Кудирко О. М. Особливості обліку основних засобів в умовах воєнного стану в Україні: нормативно-правові аспекти та управлінські рішення. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № (8). URL: https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/246/265.

29. Кравченко О.В., Селезньова О.В. Стан розвитку проблеми обліку та контролю основних засобів на вітчизняних підприємствах та напрями їх удосконалення. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2022. № 2. С. 9-16.

30. Круш П. В., Подвігіна В. І., Клименко О. В. Капітал та основні засоби підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 168 с.

31. Кухта К. О., Орошан Т. А. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 21-22. С. 106-111.

32. Лопатовська О., Нікольчук Ю., Бондарук С. Основні засоби підприємства: методика аналізу та ефективність використання. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 5 (05). С. 75-81.

33. Луцька Н., Цюцяк І., Цюцяк А. Сутність основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах цифрової трансформації. *Галицький економічний вісник.* 2024. Том 91. № 6. С. 71–80.

34. Макаренко А. П., Алістратов О. В. Удосконалення організації і методики обліку операцій із основними засобами на підприємствах для визнання витрат на амортизацію. *Агросвіт.* 2024. № 23. С.60-69.

35. Маланкевич В., Чубай В. Аналіз та внутрішній контроль операцій з основними засобами: проблеми та способи їх вирішення. *Економіка та суспільство*. 2025. № (58). URL: https://economyandsociety.in.ua/

index.php/journal/article/view/3278/3202.

36. Матюха М. М., Деркаченко Ю.Р. Організаційні засади обліку основних засобів на підприємстві. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука».* 2023. № 16. С. 1–18.

37. Мискін Ю., Мискіна О., Ільєнко Б., Соловей О. Сутність зносу основних засобів як об’єкта обліково-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 4(51). С. 121-126.

38. Мисяк І. М., Діжак В. В., Степась М. В. Оцінка ефективності реальних інвестиційних проектів. *Scientific Notes of Lviv University of Business and Law*. 2023. № (37). С.277-283.

39. Мискін Ю., Краєвський В., Мискіна О. Сутність амортизації основних засобів як об’єкта обліку та аналізу. *Український економічний часопис*. 2024. № (6). С. 69–73.

40. Михайловина С. О., Крочак О. І., Крочак Є. І., Мельниченко М. В. Амортизація основних засобів: відмінності в обліковій політиці суб'єктів підприємницької діяльності та бюджетних установ. *Агросвіт*. 2025. № 21. С.119-127.

41. Міньковська А. В., Шаповалов Є. В., Іонова К. О. Облік основних засобів: фінансовий та податковий аспекти. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № (10). URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-10-09-03/2023-10-09-03.

42. Мурашко І.С. Система нормативно-правового регулювання обліку в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: економіка і управління. 2022. № 2. С. 64-69.

43. Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 : Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2003 № 617. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text (дата звернення: 15.06.2025).

44. Овод Л. В., Валькова Н. В. Критерії визнання основних засобів як об’єктів амортизаційної політики на машинобудівних підприємствах України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 5. С. 170-174.

45. Оляднічук Н. Організація облікової політики у підприємстві. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 1(48). С. 244-248.

46. Оренда: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 : Наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 № 181. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text (дата звернення: 15.06.2025).

47. Орлов І. Міжнародні стандарти та національні особливості бухгалтерського обліку зарубіжних країн. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics.* 2024. № 7. С. 203-212.

48. Орлов І. Організація бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. *Acta Academiiae Beregsasiiensiis. Economics*. 2022. № 1. С. 265-274.

49. Основні засоби: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16, затверджено Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку від 01.01.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/929_014#Text. (дата звернення: 02.07.2025).

50. Основні засоби: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text. (дата звернення: 19.06.2025).

51. Павлова Г., Сірко А., Чернецька Д. Аналіз ефективності використання основних засобів та її впливу на роботу підприємства в цілому. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 13(27). С. 527-535.

52. Пилипчук В. П. Сутність основних засобів підприємства. *Всеукраїнська науково-технічна конференція факультету менеджменту та інформаційної безпеки*. 2022. URL: https://conferences.vntu.edu.ua /index.php/all-fm/all-fm-2022/paper/download/15376/12937 (дата звернення:

02.07.2025).

53. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/2755-17#Text (дата звернення: 02.07.2025).

54. Правдюк Н. Л., Коваль Л. В., Коваль О. В. Облікова політика підприємств : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 647 с.

55. Прийдак Т. Б., Тютюнник С. В., Лега О. В., Єрмолаєва М. В., Яловега Л. В. Основні засоби за міжнародними та національними стандартами: облік, відображення в звітності та оподаткування. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № (9). URL: https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/310/324.

56. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/996-14#Text (дата звернення: 15.06.2025).

57. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 № 561. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352202-95#Text (дата звернення: 20.06.2025).

58. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL:https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v063520 1-13#Text (дата звернення 20.06.2025).

59. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text (дата звернення 20.06.2025).

60. Про затвердження типових форм первинного обліку : Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. № 352. URL: https://zakon. rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text (дата звернення: 20.06.2025).

61. Про скасування та визнання такими, що втратили чинність, деяких

наказів Державної служби статистики України, Міністерства статистики України та Державного комітету статистики України : Наказ Державної служби статистики від 22.10.2021 р. № 266 URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0266832-21#Text (дата звернення: 28.06.2025).

62. Проскуріна Н. М., Марко Н. Ю. Економічна сутність основних засобів. дослідження науковців та нормативно-правові акти. Scientific Notes of the International Humanitarian University. 2022. № 37. С. 38-44.

63. Проскурович О., Завгородня Т., Горбатюк К. Діагностування ефективності використання основних фондів засобами економетричного моделювання. *Хмельницький національний університет*. 2022. С. 15–25. URL: https://doi.org/10.31891/mdes/2022-3-2. (дата звернення: 15.06.2025).

64. Пчелинська Г. В. Особливості обліку вибуття основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 023. № (51). URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2462/2381 (дата звернення: 15.06.2025).

65. Пчелинська Г. В. Проблеми вибору методів оцінки основних засобів підприємстваза критерієм суттєвості. *Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2024. № 1 (281). С. 35-41.

66. Радіонова Н. Й., Чучкевич Д. Ю. Дослідження впливу міжнародних стандартів на трансформацію обліку основних засобів підприємств. *Ефективна економіка*. 2024. № 8. URL:https://www. researchgate. net/publication/383448561_DOSLIDZENNA_VPLIVU_MIZNARODNIH_STANDART V_NA_TRANSFORMACIU_OBLIKU_OSNOVNIH_ZASOBIV_PIDPRIEMSTV (дата звернення: 21.09.2025).

67. Римар Г. А. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий аспект. *Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 55-річчю кафедри обліку і оподаткування та 85-річчю від дня народження д-ра. екон. наук, проф. Б. М. Литвина [Тернопіль, 26-27 верес. 2024 р.]. Тернопіль :

ЗУНУ, 2024. Т. 1. С. 210-212.

68. Саванчук Т. М., Подгорна Ю. Ю. Класифікація основних засобів та їх оцінка при надходженні і вибутті в системі обліку підприємства. *Наукові та прикладні аспекти удосконалення обліково-фінансового забезпечення підприємств в умовах нестійкої економіки (з нагоди 100-річчя з часу заснування Дніпровського держ. аграр.-екон. ун-у)* : колективна монографія / за заг. ред. І. П. Приходька, О. М. Губарик. Дніпро : Пороги, 2021. С.93-103.

69. Сайт ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод». URL: https://zeaz.com.ua/ (дата звернення: 08.06.2025).

70. Селіванова Н.М., Качанова Н.С. Організаційно-методичні аспекти компонентного обліку основних засобів в умовах переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності. *ECONOMICS: time realities*. 2020. № 1 (47). С. 53-60.

71. Серпенінова Ю. С., Городецька М. О. Огляд нормативно-правового регулювання обліку та звітності у підприємствах видобувної галузі. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2022. № 2. С. 181−189.

72. Скрипник М.І., Волошина О.В. Нарахування амортизації основних засобів підприємства: фінансовий та податковий аспекти. *Наука онлайн.* 2020. № 10. URL: https://nauka-online.com/wp-content/uploads/2020/10/Skripnik-Voloshina-1.pdf (дата звернення: 15.06.2025).

73. Сулима М.О., Смірнов Д.Р. Облік основних засобів підприємства в умовах воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 70. С. 188–193.

74. Ткаченко О., Шатрава А. Сутність та класифікація необоротних активів в контексті їх обліку. *Економіка та суспільство*. 2024. № (68). URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4966/4911.

75. Ткаченко О., Янко О. Сутність облікової політики підприємства за умови гармонізації системи бухгалтерського обліку та звітності. *Економіка та суспільство*. 2023. № (57). URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3251/3174 (дата звернення: 15.06.2025).

76. Фесенко А., Матюха М. Нормативно-правове регулювання обліку операцій з грошовими коштами на підприємстві. *UNIVERSUM*. 2024. № (13). С. 7–17.

77. Фінансові витрати: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 : Наказ Міністерства фінансів України від 28.04.2006 р. № 415. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ z0610-06#Text (дата звернення: 15.06.2025).

78. Фрайман А.В., Селіванова Н.М. Удосконалення організації обліку основних засобів в період карантину. *ECONOMICS: time realities*. 2022. № 2 (60). С. 68-81.

79. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (02.07.2025).

80. Чередніченко Ю.В., Штулер Г.Г. Нормативно-правові засади обліку та аудиту основних засобів підприємства. *Актуальні проблеми економіки.* 2020. № 4. С.92-101.

81. Черкашина Т.В. Проблемні питання обліку основних засобів в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2024. № 9 (322). С. 29-36.

82. Чудовець В. Відображення в обліку та фінансовій звітності операцій з основними засобами: проблеми та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2025. № (79). URL: https://economyandsociety.in.ua/ index.php/journal/article/view/6771/6712 (02.07.2025).

83. Шацков В. Класифікація основних засобів підприємств суспільного інтересу. *Український економічний часопис*. 2024. № (5). С. 146-152.

84. Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності : Лист Міністерства фінансів України від 29.07.2003 р. № 04230-108. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v4108201-03#Text (дата звернення 22.06.2025).

85. Axmedjanov A., Misirov A. Improving the accounting of fixed assets in enterprises. *Academic Journal of Digital Economics and Stability*. 2025. № (38) 3.

URL: https://journal.academicjournal.online/index.php/economics/article/view/680 (02.07.2025).

86. Babich L., Karlova I., Nakonechna S. Internal audit of fixed assets in modern economic conditions. *Black Sea Economic Studies*. 2020. № 49. URL: https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/lDvKgRL7 (02.07.2025).

87. Bragg S. M. Fixed Asset Accounting : *Sixth edition : textbook*. New York : AccountingTools, Inc., 2022. 256 p.

88. Castellani A. Nuovi testi fiorentini del Dugento e dei primi del Trecento. 2 tomi, Firenze, 1952. 459 p.

89. Chatfield M.A. History of Accounting Thought. N.Y., 1977. 316 p.

90. Datsenko G., Maister L., Hladii I. Directions of organizing the accounting of fixed assets as component fixed assets of the enterprise. SWorldJournal. 2024. № 25-00. URL: https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj25-00-009 (02.07.2025).

91. Havris M. O., Havris O. M., Tkacheno M. O. Problems of accounting and valuation of fixed assets during martial law in Ukraine. *Actual problems of economics.* 2024. № 1 (271). С. 140-146.

92. Lamarr L. Rate Making for Public Utilities. New York : McGraw-Hill Book Co., 1923. 220 p.

93. Lee Geoffrey A. The coming of age of double entry: the Giovanni Farolfi ledger of 1299–1300. *The Accounting Historians Journal*. 1977. P. 79–95.

94. Maister L., Pokynchereda V. Accounting information in the management of fixed assets of the enterprise. *S World Journal*. 2022. № 13-02. URL: https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj13-02-006 (11.08.2025).

95. Mamarasulov D. Analytical approaches to fixed asset auditing in the context of economic modernization. *Economics and Innovative Technologies*. 2023. № 13 (7). URL:https://iqtisodiyot.tsue.uz/journal/index.php/iit/article/view/728.

96. Melis F. Documenti per la storia economica dei secoli XIII–XVI.

Firenze. 1972. 632 p

97. Odnoshevna O., Kislitca I. Innovative accounting of fixed assets of agricultural enterprises. *Modern Engineering and Innovative Technologies*. 2023. № 29-02. URL: https://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit29-02-015.

98. Raymond H. Peterson. Accounting for Fixed Assets : textbook. New York : John Wiley & Sons, Inc., 2002. 219 p.

99. Rikhsimbaev O. D. Methods of accounting and valuation of fixed assets. American Journal of Economics and Business Management. 2022. Т. 7, № 2. URL: https://globalresearchnetwork.us/index.php/ajebm/article/view/2690 (15.08.2025).

100. Roover R. De. The development of accounting prior to Luca Pacioli according to the account-books of Medieval merchants. In: A.C. Littleton, B.S. Yamey, Studies in the History of Accounting, London, 1956. 61 p.

101. Savkiv U.S., Vasylyuk M.M., Leshchuk H.V. Model of the complex analysis of fixed assets in the enterprise management system. *The Actual Problems of Regional Economy Development*. 2023. № 1. URL: https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/6902 (18.07.2025).

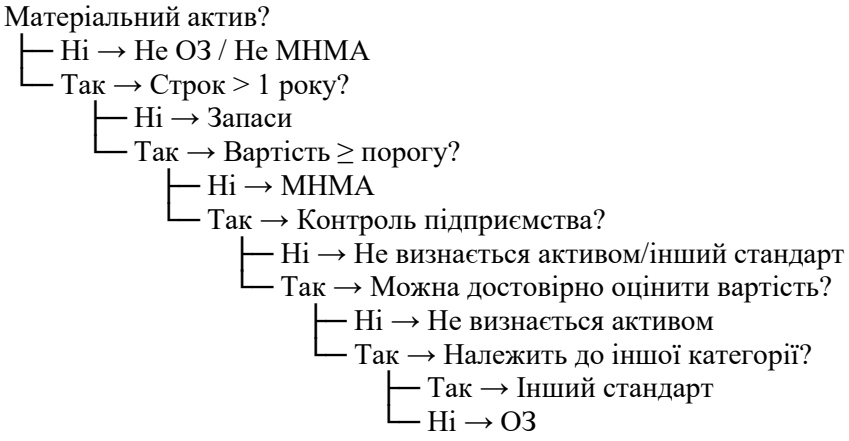
102. Smith F. The influence of Amatino Manucci and Luca Pacioli. BSHM Bulletin. 2008. Volume 23. P. 143–156.

103. Vitruvius P.M. De Architectura, translated by Frank Granger; Cambridge (Mass.) : Harvard University Press, 1931. 368 p

104. Warren C. S., Reeve J. M., Duchac J. Financial & Managerial Accounting : textbook. Boston, Cengage Learning, 2017. 1472 p.

ДОДАТОК А

Схема дерева рішень щодо класифікації активів для визначення їх належності до основних засобів або МНМА

ДОДАТОК Б

Приклади класифікації активів та відображення в бухгалтерському обліку операцій з основними засобами

Приклад 1. Виробничий станок (250 000 грн)

Умови:

- станок придбано для використання у виробництві;
- строк корисного використання – 10 років;
- вартість – 250 000 грн (> 10 000 грн порогу);
- підприємство має право власності.

Рішення: Об’єкт класифікується як ОЗ (рахунок 104 «Машини та обладнання»).

Проводки:

1. Відображення придбання станка:
   Дт 152 «Придбання (створення) ОЗ»
   Кт 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».
2. Введення станка в експлуатацію:
   Дт 104 «Машини та обладнання»
   Кт 152 «Придбання (створення) ОЗ».
3. Нарахування амортизації (щомісяця):
   Дт 23/91/92 (залежно від використання)
   Кт 131 «Знос основних засобів».

Приклад 2. Перфоратор (3 500 грн)

Умови:

- використовується будівельною бригадою підприємства;
- строк використання – понад 1 рік;
- вартість – 3 500 грн (< 10 000 грн порогу).

Рішення: Класифікується як МНМА (рахунок 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи»).

Проводки:

1. Придбання перфоратора:
   Дт 153 «Придбання (створення) інших необоротних матеріальних активів»
   Кт 631.
2. Введення в експлуатацію:
   Дт 112 «МНМА»
   Кт 153.
3. Нарахування амортизації (наприклад, 100 % у місяці введення):
   Дт 92 «Адміністративні витрати» (або 23/91)
   Кт 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів».

Приклад 3. Генератор, придбаний для перепродажу (45 000 грн)

Умови:

- придбаний з метою перепродажу клієнтам;

Продовження ДОДАТКУ Б

– не використовується у діяльності підприємства.

Рішення: Класифікується як товар (запаси), а не ОЗ/МНМА.

Проводки:

Дт 281 «Товари на складі»

Кт 631.

Приклад 4. Будівля, що здається в оренду

Якщо основна мета – це отримання орендних платежів, а не використання у власній операційній діяльності, об’єкт може класифікуватися як інвестиційна нерухомість. Облік здійснюється згідно з НП(С)БО 32 або МСБО 40, а не як класичний ОЗ.

Приклад 5. Орендоване обладнання з правом користування

За МСФЗ 16 «Оренда» підприємство визнає право користування активом, а не основний засіб у традиційному розумінні.

Типові проводки:

Дт 1ХХ «Право користування активом»

Кт 531 «Довгострокові зобов’язання з оренди».

Дт 92/23

Кт 13Х – амортизація права користування.

ДОДАТОК В

Типова форма «Лист класифікації активу»

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом директора
ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»
Сидоренко М.В.
від …. р. №…..

ЛИСТ КЛАСИФІКАЦІЇ АКТИВУ
ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Реквізит	Зміст
Найменування активу	_____
Інвентарний/серійний номер	_____
Постачальник	_____
Дата придбання	_____
Вартість (з ПДВ / без ПДВ)	_____
Строк корисного використання (років)	_____
Призначення	Виробництво / Адміністрація / Оренда / Для продажу
Чи використовується більше 1 року?	Так / Ні
Чи перевищує вартість поріг визнання ОЗ?	Так / Ні
Контроль (право власності/користування)	Так / Ні
Наявність достовірної інформації про вартість	Так / Ні
Належність до спеціальних категорій (інвест. нерухомість, біоактиви тощо)	Так / Ні (яка?)
Рішення	ОЗ / МНМА / Запаси / Інший актив
Відповідальна особа (ПІБ, підпис, дата)	_____
Погоджено головним бухгалтером	_____

Керівник Сидоренко Марк Володимирович

ДОДАТОК Д

Наказ про облікову політику

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД»
ПрАТ «Запорізькнй електроапаратнйй завод»

Код ЄДРПОУ 14281020

НАКАЗ

20.01.2024 р. м. Запоріжжя № 10/02

Про облікову політнку
ПрАТ «Запорізькнй електроапаратнйй завод»

На підставі Закону України від 16.07.1999 № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон № 996), а також з урахуванням вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО), інструкцій та інших нормативно-правових актів, що регламентують ведення бухобліку, підготовку й подання фінансової звітності, з урахуванням положень Статуту підприємства,

НАКАЗУЮ:

1. Здійснювати ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відповідно до НП(С)БО, які затверджені Міністерством фінансів України.
2. У ситуаціях, коли НП(С)БО не встановлюють конкретні критерії суттєвості, використовувати такі орієнтири:

- для окремих активів, зобов'язань та власного капіталу – 3% загальної вартості відповідної категорії;
- щодо доходів і витрат – 2% чистого прибутку або збитку;
- у разі переоцінки або зменшення корисності необоротних матеріальних та нематеріальних активів – 10% їх справедливої вартості;
- при визначенні подібності активів – 5% справедливої вартості об'єктів обміну;
- для статей Балансу та Звіту про фінансовий стан – 5% від загального підсумку балансу.

3. Встановити наступні правила для обліку необоротних активів:

- матеріальні об'єкти вартістю до 20 000 грн (без ПДВ) з терміном експлуатації понад один рік відносити до малоцінних необоротних матеріальних активів;
- використовувати прямолінійний спосіб амортизації для основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів;
- амортизацію на малоцінні необоротні активи й бібліотечні фонди нараховувати у 100% розмірі їх вартості в перший місяць експлуатації;
- переоцінку проводити, якщо залишкова вартість на дату балансу відхиляється від справедливої на понад 10%;
- перевищення дооцінки над попередніми уцінками вносити до нерозподіленого прибутку при вибутті об'єкта.

4. Затвердити такий порядок обліку запасів:

Продовження ДОДАТКУ Д

- кожна номенклатурна одиниця запасів вважається окремою одиницею аналітичного обліку;
- транспортно-заготівельні витрати відображати на окремому субрахунку із розподілом за середнім відсотком;
- при реалізації запасів використовувати метод середньозваженої собівартості;
- розрахунок середньозваженої вартості запасів здійснювати раз на місяць.

5. Первісне визнання необоротних активів або груп утримуваних для продажу здійснювати на дату, коли дотримані такі умови:

- очікується отримання економічних вигод саме від продажу, а не експлуатації;
- об'єкти готові до реалізації у поточному стані;
- очікується завершення продажу протягом одного року від дати їх класифікації;
- умови реалізації відповідають типовим для такого майна.

6. Величину резерву сумнівних боргів визначати методом абсолютної суми, грунтуючись на оцінці платоспроможності дебіторів.
7. Створювати забезпечення для гарантійних зобов'язань у розмірі 3% від доходу, отриманого від реалізації продукції.
8. Курсові різниці по монетарних статтях в іноземній валюті на момент здійснення операції визначати по всій сумі відповідної статті.
9. Проміжну фінансову звітність складати лише за підсумками І кварталу, півріччя та дев'яти місяців.
10. Перелік пов'язаних осіб затвердити відповідно до Додатку 1 до цього Наказу.
11. Відповідальність за контроль виконання цього наказу покласти на головного бухгалтера.

Керівник ЕП Сидоренко Марк Володимирович Сидоренко Марк Володимирович

Відмітки про ознайомлення з наказом

ДОДАТОК Е

Удосконалений наказ про облікову політику

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД»

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Код ЄДРПОУ 14281020

НАКАЗ

…….. р. м. Запоріжжя № ……

Про облікову політику

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

На підставі Закону України від 16.07.1999 № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон № 996), а також з урахуванням вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (далі – НП(С)БО), інструкцій та інших нормативно-правових актів, що регламентують ведення бухобліку, підготовку й подання фінансової звітності, з урахуванням положень Статуту підприємства,

НАКАЗУЮ:

1. Здійснювати ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності відповідно до НП(С)БО, які затверджені Міністерством фінансів України.
2. У ситуаціях, коли НП(С)БО не встановлюють конкретні критерії суттєвості, використовувати такі орієнтири:

- для окремих активів, зобов’язань та власного капіталу – 3% загальної вартості відповідної категорії;
- щодо доходів і витрат – 2% чистого прибутку або збитку;
- у разі переоцінки або зменшення корисності необоротних матеріальних та нематеріальних активів – 10% їх справедливої вартості;
- при визначенні подібності активів – 5% справедливої вартості об’єктів обміну;
- для статей Балансу та Звіту про фінансовий стан – 5% від загального підсумку балансу.

3. Встановити наступні правила для обліку необоротних активів:

- класифікація активів на основні засоби або малоцінні необоротні матеріальні активи здійснюється згідно з Методикою класифікації активів, наведеною в Додатку 1 до цього Наказу. Об’єкт визнається основним засобом за наявності одночасного виконання таких умов: строк корисного використання понад один рік, вартість не менша встановленого порогового значення 50 тис. грн, наявність контролю з боку підприємства, можливість достовірної оцінки та використання в господарській діяльності. Активи, які мають строк корисного використання понад один рік, але вартість яких є нижчою порогового значення, визнаються малоцінними необоротними матеріальними активами та обліковуються на рахунку 112
- матеріальні об’єкти вартістю до 20 000 грн (без ПДВ) з терміном експлуатації понад один рік відносити до малоцінних необоротних матеріальних активів;
- використовувати прямолінійний спосіб амортизації для основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних активів;
- амортизацію на малоцінні необоротні активи й бібліотечні фонди нараховувати у 100% розмірі їх вартості в перший місяць експлуатації;
- переоцінку проводити, якщо залишкова вартість на дату балансу відхиляється від справедливої на понад 10%;
- перевищення дооцінки над попередніми уцінками вносити до нерозподіленого прибутку при вибутті об’єкта.

4. Затвердити такий порядок обліку запасів:

Продовження ДОДАТКУ Е

- кожна номенклатурна одиниця запасів вважається окремою одиницею аналітичного обліку;
- транспортно-заготівельні витрати відображати на окремому субрахунку із розподілом за середнім відсотком;
- при реалізації запасів використовувати метод середньозваженої собівартості;
- розрахунок середньозваженої вартості запасів здійснювати раз на місяць.

5. Первісне визнання необоротних активів або груп утримуваних для продажу здійснювати на дату, коли дотримані такі умови:
- очікується отримання економічних вигод саме від продажу, а не експлуатації;
- об’єкти готові до реалізації у поточному стані;
- очікується завершення продажу протягом одного року від дати їх класифікації;
- умови реалізації відповідають типовим для такого майна.

6. Величину резерву сумнівних боргів визначати методом абсолютної суми, ґрунтуючись на оцінці платоспроможності дебіторів.
7. Створювати забезпечення для гарантійних зобов’язань у розмірі 3% від доходу, отриманого від реалізації продукції.
8. Курсові різниці по монетарних статтях в іноземній валюті на момент здійснення операції визначати по всій сумі відповідної статті.
9. Проміжну фінансову звітність складати лише за підсумками І кварталу, півріччя та дев’яти місяців.
10. Перелік пов’язаних осіб затвердити відповідно до Додатку 2 до цього Наказу.
11. Відповідальність за контроль виконання цього наказу покласти на головного бухгалтера.

Керівник Сидоренко Марк Володимирович

Відмітки про ознайомлення з наказом

ДОДАТОК Ж

Акт класифікації ремонту / поліпшення основного засобу

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» ЗАТВЕРДЖУЮ

М. Запоріжжя Директор Сидоренко М.В.

від …. р. №…..

АКТ
КЛАСИФІКАЦІЇ РЕМОНТУ / ПОЛІПШЕННЯ ОСНОВНОГО ЗАСОБУ

1. Загальна інформація про основний засіб

Реквізит	**Дані**
Найменування об’єкта ОЗ	_____
Інвентарний номер	_____
Місце експлуатації / підрозділ	_____
Група основних засобів	_____
Рік введення в експлуатацію	_____
Первісна вартість	_____ грн
Накопичена амортизація	_____ грн
Балансова (залишкова) вартість	_____ грн

2. Інформація про виконані роботи

Реквізит	**Дані**
Дата виконання робіт	_____
Постачальник / Виконавець	_____
Підстава (договір, заявка, наряд)	_____
Суть виконаних робіт	_____
Кошторисна вартість робіт	_____ грн
Фактична вартість робіт	_____ грн

3. Визначення виду робіт

(позначити ✓)

Вид робіт	**Ознака**	**Відмітка**
Поточний ремонт	підтримання працездатності	☐
Капітальний ремонт	відновлення ресурсу	☐
Модернізація	підвищення технічних характеристик	☐
Реконструкція	зміна функцій / конструкції	☐
Добудова	збільшення площі / потужності	☐
Дообладнання	встановлення додаткових елементів	☐
Заміна суттєвого компонента	компонентний підхід	☐
Роботи з енергоефективності	зменшення витрат	☐
Технічне обслуговування	регламентні роботи	☐

4. Аналіз відповідності критеріям МСБО 16

Позначити ✓ відповідні критерії:

4.1. Збільшення майбутніх економічних вигід

Продовження ДОДАТКУ Ж

– Збільшення продуктивності
– Зменшення експлуатаційних витрат
– Підвищення енергоефективності
– Підвищення якості продукції
– Розширення функціональних можливостей

4.2. Подовження строку корисного використання

– Так
– Ні

4.3. Підвищення надійності або безпеки експлуатації

– Так
– Ні

4.4. Зміна функціонального призначення

– Так
– Ні

5. Рішення бухгалтерської служби

Рішення	**Відмітка**	**Обґрунтування**
Капіталізувати	☐	_____
Списати на витрати періоду	☐	_____

6. Рекомендовані бухгалтерські проведення

(заповнюється бухгалтером)

У разі капіталізації:

Дт 152 / 15 – Кт 63

Дт 10 – Кт 152

Перегляд строку корисного використання: _____

У разі списання на витрати:

Дт 91 / 92 / 23 – Кт 63

7. Підписи відповідальних осіб

Посада	**ПІБ**	**Підпис**	**Дата**
Керівник підрозділу	_____	_____	_____
Інженер / технічний спеціаліст	_____	_____	_____
Економіст	_____	_____	_____
Головний бухгалтер	_____	_____	_____

ДОДАТОК И

Чек-ліст перед капіталізацією

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» ЗАТВЕРДЖУЮ

М. Запоріжжя Директор Сидоренко М.В.

від …. р. №…..

ЧЕК-ЛІСТ ПЕРЕД КАПІТАЛІЗАЦІЄЮ

1. Загальна інформація

Питання	Відмітка	Коментар
Назва об’єкта поліпшення	☐ Так	_____
Інвентарний номер ОЗ	☐ Так	_____
Підрядник / Виконавець	☐ Так	_____
Договір № ___ від ___	☐ Так	_____
Акт виконаних робіт (КБ-2в)	☐ Є	_____
Кошторис / технічна документація	☐ Є	_____

2. Критерії майбутніх економічних вигід (НП(С)БО 7, п.14)
Витрати можуть бути капіталізовані, якщо:

Критерій	Так	Ні	Коментар
1. Роботи збільшують майбутні економічні вигоди	☐	☐	_____
2. Поліпшення збільшують потужність / продуктивність	☐	☐	_____
3. Змінюється функціональність або призначення активу	☐	☐	_____
4. Зменшуються виробничі витрати (енергоефективність)	☐	☐	_____
5. Роботи подовжують строк корисного використання	☐	☐	_____
6. Витрати пов’язані зі створенням нового об’єкта або компонента	☐	☐	_____
7. Витрати документально підтверджені	☐	☐	_____
8. Вартість витрат перевищує встановлений поріг суттєвості	☐	☐	_____

3. Перевірка на «НЕ капіталізувати»
Роботи не підлягають капіталізації, якщо:

Перевірка	Так	Ні	Коментар
1. Роботи є технічним обслуговуванням	☐	☐	_____
2. Роботи – поточний ремонт без покращення	☐	☐	_____
3. Замінені елементи не є суттєвими компонентами	☐	☐	_____
4. Роботи не змінюють економічні вигоди	☐	☐	_____
5. Вартість нижча за поріг суттєвості	☐	☐	_____
6. Роботи лише відновлюють попередній стан	☐	☐	_____

Якщо будь-який пункт = ТАК, капіталізація заборонена.

4. Технічне підтвердження

Питання	Відмітка	Коментар
Технічний висновок інженера / головного механіка	☐ Є	_____
Підтвердження зміни строку служби	☐ Є	_____
Оцінка нового ресурсу компонентів	☐ Є	_____

Продовження ДОДАТКУ И

5. Бухгалтерська перевірка

Питання	Так	Ні	Коментар
Відповідає критеріям активу (НП(С)БО 7, п.5)	☐	☐	_____
Витрати належно оформлені (рахунки, накладні)	☐	☐	_____
Витрати відносяться до капітальних інвестицій (рах. 15)	☐	☐	_____
Визначено об’єкт: новий чи модернізований	☐	☐	_____
Підготовлений акт введення в експлуатацію	☐	☐	_____

6. Прийняття рішення про капіталізацію

Варіант	Відмітка	Пояснення
☐ Капіталізувати (включити до первісної вартості ОЗ)		_____
☐ Списати на витрати періоду		_____

7. Погодження

Посада	**ПІБ**	**Підпис**	**Дата**
Інженер / головний механік	_____	_____	_____
Бухгалтер, який перевірив документи	_____	_____	_____
Головний бухгалтер	_____	_____	_____
Керівник підприємства	_____	_____	_____

ДОДАТОК К

Програма капітального ремонту та реконструкції виробничих об’єктів на 2025–2030 рр.

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» ЗАТВЕРДЖУЮ

М. Запоріжжя Директор Сидоренко М.В.

від …. р. №…..

ПРОГРАМА

Капітального ремонту та реконструкції виробничих об’єктів на 2025–2030 рр.

1. Мета програми

Забезпечення безпечної експлуатації будівель та споруд, підвищення ефективності використання основних засобів, зменшення втрат енергоресурсів та покращення умов праці персоналу.

2. Пріоритетні об’єкти та заходи

№	Група об’єктів	Опис проблем	Планові заходи	Термін виконання	Відповідальний
1	Виробничі корпуси	Критичні дефекти покрівлі та конструкцій	Ремонт покрівлі, зміцнення конструкцій	2025 р.	Головний інженер
2	Інженерні комунікації	Зношене електропостачання, водопостачання, опалення	Модернізація та заміна обладнання	2026–2027 рр.	Інженерна служба
3	Будівлі (утеплення)	Недостатня теплоізоляція	Утеплення фасадів та покрівель	2026–2027 рр.	Виробничий відділ
4	Система вентиляції	Застаріла система	Реконструкція та встановлення сучасного обладнання	2026–2028 рр.	Інженерна служба
5	Допоміжні споруди	Старі склади та адміністративні приміщення	Плановий ремонт та реконструкція	2028–2030 рр.	Виробничий відділ

3. Етапи виконання програми

Етап	Дії	Результат	Строк
1	Обстеження стану будівель, визначення аварійних зон	Складений перелік критичних об’єктів	2025 р.
2	Терміновий ремонт критичних об’єктів	Усунення дефектів покрівлі та конструкцій	2025 р.
3	Модернізація комунікацій та утеплення	Підвищення надійності та енергоефективності	2026–2027 рр.
4	Реконструкція вентиляції	Оптимальний мікроклімат у виробничих приміщеннях	2026–2028 рр.
5	Ремонт допоміжних споруд та планове оновлення	Підвищення безпеки та експлуатаційних характеристик	2028–2030 рр.

Продовження ДОДАТКУ К

4. Фінансове забезпечення

4.1. Розробка детального кошторису на кожен етап.
4.2. Використання власних коштів підприємства та цільових інвестицій.
4.3. Щоквартальний контроль за виконанням робіт та витрат.

5. Контроль та моніторинг

5.1. Щорічне обстеження будівель та обладнання.
5.2. Звітність інженерної служби про якість виконаних робіт.
5.3. Бухгалтерський контроль за витратами та їх відображенням у фінансовій звітності.

6. Очікувані результати

6.1. Зменшення аварійності та ризиків для персоналу.
6.2. Підвищення надійності та тривалості експлуатації будівель та споруд.
6.3. Оптимізація енергоспоживання та зниження витрат на утримання об’єктів.
6.4. Покращення умов праці та безпеки персоналу.
6.5. Відповідність технічного стану об’єктів нормативним вимогам.

7. Підписи відповідальних осіб

Посада	**ПІБ**	**Підпис**	**Дата**
Керівник підрозділу	_____	_____	_____
Інженер / технічний спеціаліст	_____	_____	_____
Економіст	_____	_____	_____
Головний бухгалтер	_____	_____	_____

ДОДАТОК Л

Баланс (ф1) ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод» за 2024 рік

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

		КОДИ
	Дата (рік, місяць, число)	2024
Підприємство ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД"	за ЄДРПОУ	14281820
Територія ЗАПОРІЗЬКА	за КАТОТТГ [1]	UA23060070010154443
Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство	за КОПФГ	230
Вид економічної діяльності Виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури	за КВЕД	27.12
Середня кількість працівників [2] 70		
Адреса, телефон 69032, Україна, місто Запоріжжя вул, Південне шосе, 9 7170123		

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку	V
за міжнародними стандартами фінансової звітності	

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2024 р.

Форма №1 Код за ДКУД 1801001

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	13	10
первісна вартість	1001	30	30
накопичена амортизація	1002	17	20
Незавершені капітальні інвестиції	1005	15	15
Основні засоби	1010	2 045	2 385
первісна вартість	1011	39 743	40 378
знос	1012	37 698	37 993
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Заборгованість за внесками до статутного капіталу інших підприємств	1036	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	**1095**	**2 073**	**2 410**
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	3 039	3 119
виробничі запаси	1101	1 254	1 072
незавершене виробництво	1102	1 031	1 146
готова продукція	1103	754	901
товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	2 047	1 821
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1 868	1 023
з бюджетом	1135	205	-
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1 138	1 349
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	18 847	18 220
готівка	1166	1	-
рахунки в банках	1167	18 846	18 220
Витрати майбутніх періодів	1170	50	21
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	-	-
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-

Продовження ДОДАТКУ Л

резервах збитків або резервах належних виплат	1182	-	-
резервах незароблених премій	1183	-	-
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	882	811
Усього за розділом II	**1195**	**28 076**	**26 364**
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	**1200**	**-**	**-**
Баланс	**1300**	**30 149**	**28 774**

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	330	330
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	101	101
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	18 961	19 776
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	**1495**	**19 392**	**20 207**
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	135
Довгострокові забезпечення	1520	-	-
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	-
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	-	-
у тому числі: резерв довгострокових зобов'язань	1531	-	-
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	-	-
резерв незароблених премій	1533	-	-
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	**1595**	**-**	**135**
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	1 702	435
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	132
товари, роботи, послуги	1615	3 308	3 074
розрахунками з бюджетом	1620	312	632
у тому числі з податку на прибуток	1621	180	186
розрахунками зі страхування	1625	41	85
розрахунками з оплати праці	1630	337	277
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	2 403	1 456
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	93	93
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	-	-
Поточні забезпечення	1660	2 110	1 663
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	451	585
Усього за розділом III	**1695**	**10 757**	**8 432**
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	**1700**	**-**	**-**
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	**1800**	**-**	**-**
Баланс	**1900**	**30 149**	**28 774**

Керівник ЕП Сидоренко Марк Володимирович **Сидоренко Марк Володимирович**

Головний бухгалтер ЕП Ануфрієва Віра Петрівна **Ануфрієва Віра Петрівна**

[1] Код (ідентифікатор) адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

[2] Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

ДОДАТОК М

Звіт про фінансові результати (ф2) за 2024 рік

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2024	12	31
Підприємство ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД"	за ЄДРПОУ	14281020		

(найменування)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2024 р.

Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	32 266	21 368
Чисті зароблені страхові премії	*2010*	-	-
премії підписані, валова сума	*2011*	-	-
премії, передані у перестрахування	*2012*	-	-
зміна резерву незароблених премій, валова сума	*2013*	-	-
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	*2014*	-	-
Собівартість реалізованої продукції (товарів,робіт, послуг)	2050	(25 375)	(17 342)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	*2070*	-	-
Валовий: прибуток	2090	6 891	4 026
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	*2105*	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	*2110*	-	-
зміна інших страхових резервів, валова сума	*2111*	-	-
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	*2112*	-	-
Інші операційні доходи	2120	9 215	6 744
у тому числі: дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2121*	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2122*	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	*2123*	-	-
Адміністративні витрати	2130	(9 616)	(5 007)
Витрати на збут	2150	(1 320)	(1 559)
Інші операційні витрати	2180	(3 783)	(2 836)
у тому числі: витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	*2181*	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	*2182*	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1 387	1 368
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	13	6
Інші доходи	2240	4	189
у тому числі: дохід від благодійної допомоги	*2241*	-	-
Фінансові витрати	2250	(397)	(586)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(-)	(-)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	*2275*	-	-

Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	1 007	977
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(181)	(176)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	826	801
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	**2450**	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	**2460**	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	**2465**	826	801

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	15 165	10 088
Витрати на оплату праці	2505	9 185	8 509
Відрахування на соціальні заходи	2510	2 262	1 959
Амортизація	2515	449	450
Інші операційні витрати	2520	10 626	12 494
Разом	**2550**	37 687	33 500

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	1648929	1648929
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	1648929	1648929
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,50	0,49
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,50	0,49
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

ЕП Сидоренко Марк Володимирович

Керівник Сидоренко Марк Володимирович

ЕП Ануфрієва Віра Петрівна

Головний бухгалтер Ануфрієва Віра Петрівна

ДОДАТОК Н

Звіт про рух грошових (ф3) за 2024 рік

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2024	12	31
Підприємство **ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД"**	за ЄДРПОУ	14281020		

(найменування)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за Рік 2024 р.

Форма №3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	26 545	25 948
Повернення податків і зборів	3005	-	-
у тому числі податку на додану вартість	3006	-	-
Цільового фінансування	3010	118	108
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011	-	-
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	12 460	8 992
Надходження від повернення авансів	3020	53	11
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025	47	-
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035	-	-
Надходження від операційної оренди	3040	6 046	-
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045	-	-
Надходження від страхових премій	3050	-	-
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055	-	-
Інші надходження	3095	95	141
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	(9 825)	(8 892)
Праці	3105	(7 735)	(6 544)
Відрахувань на соціальні заходи	3110	(2 217)	(1 970)
Зобов’язань з податків і зборів	3115	(7 704)	(4 824)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	(176)	(62)
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	(2 239)	(3 173)
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	(5 289)	(1 589)
Витрачання на оплату авансів	3135	(17 498)	(10 168)
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	(-)	(-)
Витрачання на оплату цільових внесків	3145	(-)	(-)
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150	(-)	(-)
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155	(-)	(-)
Інші витрачання	3190	(590)	(490)
Чистий рух коштів від операційної діяльності	**3195**	-205	2 312
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200	-	-
необоротних активів	3205	-	-
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	13	6
дивідендів	3220	-	-
Надходження від деривативів	3225	-	-
Надходження від погашення позик	3230	-	-
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235	-	-
Інші надходження	3250	-	-

Продовження ДОДАТКУ Н

Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	(-)	(-)
необоротних активів	3260	(496)	(54)
Виплати за деривативами	3270	(-)	(-)
Витрачання на надання позик	3275	(-)	(-)
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280	(-)	(-)
Інші платежі	3290	(-)	(-)
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	**3295**	-483	-48
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: Власного капіталу	3300	-	-
Отримання позик	3305	15 034	17 434
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310	-	-
Інші надходження	3340	-	-
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	(-)	(-)
Погашення позик	3350	16 301	19 578
Сплату дивідендів	3355	(-)	(-)
Витрачання на сплату відсотків	3360	(397)	(586)
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365	(-)	(-)
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370	(-)	(-)
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375	(-)	(-)
Інші платежі	3390	(-)	(-)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	**3395**	-1 664	-2 730
Чистий рух грошових коштів за звітний період	**3400**	-2 352	-466
Залишок коштів на початок року	3405	18 847	18 708
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	1 725	605
Залишок коштів на кінець року	3415	18 220	18 847

ЕП Сидоренко Марк Володимирович

Керівник **Сидоренко Марк Володимирович**

ЕП Ануфрієва Віра Петрівна

Головний бухгалтер **Ануфрієва Віра Петрівна**

ДОДАТОК П

Звіт про власний капітал (ф4) за 2024 рік

		КОДИ		
	Дата (рік, місяць, число)	2024	12	31
Підприємство ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД"	за ЄДРПОУ	14281920		

(найменування)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

Звіт про власний капітал

за Рік 2024 р.

Форма №4 **Код за ДКУД** **1801005**

Стаття	Код рядка	Зареєстрований (пайовий) капітал	Капітал у дооцінках	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Неоплачений капітал	Вилучений капітал	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	**4000**	330	-	-	101	18 961	-	-	19 392
Коригування: Зміна облікової політики	4005	-	-	-	-	-	-	-	-
Виправлення помилок	4010	-	-	-	-	(11)	-	-	(11)
Інші зміни	4090	-	-	-	-	-	-	-	-
Скоригований залишок на початок року	**4095**	330	-	-	101	18 950	-	-	19 381
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	**4100**	-	-	-	-	826	-	-	826
Інший сукупний дохід за звітний період	**4110**	-	-	-	-	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	4111	-	-	-	-	-	-	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	4112	-	-	-	-	-	-	-	-
Накопичені курсові різниці	4113	-	-	-	-	-	-	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих і спільних підприємств	4114	-	-	-	-	-	-	-	-
Інший сукупний дохід	4116	-	-	-	-	-	-	-	-
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200	-	-	-	-	-	-	-	-
Спрямування прибутку до зареєстрованого капіталу	4205	-	-	-	-	-	-	-	-
Відрахування до резервного капіталу	4210	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку, належна до бюджету відповідно до законодавства	4215	-	-	-	-	-	-	-	-
Сума чистого прибутку на створення спеціальних (цільових) фондів	4220	-	-	-	-	-	-	-	-

Продовження ДОДАТКУ П

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Сума чистого прибутку на матеріальне заохочення	4225	-	-	-	-	-	-	-	-
Внески учасників: Внески до капіталу	4240	-	-	-	-	-	-	-	-
Погашення заборгованості з капіталу	4245	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260	-	-	-	-	-	-	-	-
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265	-	-	-	-	-	-	-	-
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270	-	-	-	-	-	-	-	-
Вилучення частки в капіталі	4275	-	-	-	-	-	-	-	-
Зменшення номінальної вартості акцій	4280	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші зміни в капіталі	4290	-	-	-	-	-	-	-	-
Придбання (продаж) неконтрольованої частки в дочірньому підприємстві	4291	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом змін у капіталі	**4295**	-	-	-	-	826	-	-	826
Залишок на кінець року	**4300**	330	-	-	101	19 776	-	-	20 207

Сидоренко Марк Володимирович

ЕП Ануфрієва Віра Петрівна

Керівник **Сидоренко Марк Володимирович**

Головний бухгалтер **Ануфрієва Віра Петрівна**

ДОДАТОК Р

Примітки до річної звітності за 2024 рік

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства фінансів України
29.11.2000 № 302 (у редакції наказу Міністерства фінансів України
від 28.10.2003 № 602)

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

	Коди		
Дата (рік, місяць,число)	2024	12	31
за ЄДРПОУ	14281020		
за КАТОТТГ [1]	UA23060070010154443		
за СПОДУ			
за КОПФГ	230		
за КВЕД	27.12		

Підприємство ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД"
Територія ЗАПОРІЗЬКА
Орган державного управління
Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство
Вид економічної діяльності Виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури
Одиниця виміру: тис.грн.

ПРИМІТКИ ДО РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
за 2024 рік

Форма №5 **Код за ДКУД** 1801008

I. Нематеріальні активи

Групи нематеріальних активів	Код рядка	Залишок на початок року		Надійшло за рік	Переоцінка (дооцінка +, уцінка -)		Вибуло за рік		Нарахо-вано амортиза-ції за рік	Втрати від змен-шення корисності за рік	Інші зміни за рік		Залишок на кінець року	
		первісна (пере-оцінена) вартість	накопи-чена аморти-зація		первісної (переоці-неної) вартості	накопи-ченої аморти-зації	первісна (переоці-нена) вартість	накопи-чена аморти-зація			первісної (перео-цінюної) вартості	накопи-ченої аморти-зації	первісна (перео-цінена) вартість	накопи-чена аморти-зація
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Права користування природними ресурсами	010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Права користування майном	020	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Права на комерційні позначення	030	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Права на об'єкти промислової власності	040	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Авторське право та суміжні з ним права	050	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	060	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші нематеріальні активи	070	30	17	-	-	-	-	-	3	-	-	-	30	20
Разом	080	30	17	-	-	-	-	-	3	-	-	-	30	20
Гудвіл	090	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

З рядка 080 графа 14 вартість нематеріальних активів, щодо яких існує обмеження права власності (081) -
вартість оформлених у заставу нематеріальних активів (082) -
вартість створених підприємством нематеріальних активів (083) -
З рядка 080 графа 5 вартість нематеріальних активів, отриманих за рахунок цільових асигнувань (084) -
З рядка 080 графа 15 накопичена амортизація нематеріальних активів, щодо яких існує обмеження права власності (085) -

[1] Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Продовження ДОДАТКУ Р

II. Основні засоби

Групи основних засобів	Код ряд-ка	Залишок на початок року		Надій-шло за рік	Переоцінка (дооцінка +, уцінка -)		Вибуло за рік		Нарахо-вано амор-тизації за рік	Втрати від змен-шення корис-ності	Інші зміни за рік		Залишок на кінець року		у тому числі			
															одержані за фінан-совою орендою		передані в опера-тивну оренду	
		первісна (пере-оцінена) вартість	знос		первіс-ної (пе-реоці-неної) вартості	зносу	первісна (пере-оцінена) вартість	знос			первіс-ної (пе-реоці-неної) варто-сті	зносу	первісна (пере-оцінена) вартість	знос	первісна (перео-цінена) вартість	знос	первісна (перео-цінена) вартість	знос
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Земельні ділянки	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інвестиційна нерухомість	105	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Капітальні витрати на поліпшення земель	110	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Будинки, споруди та передавальні пристрої	120	24541	24377	-	-	-	-	-	6	-	-	-	24541	24383	-	-	17795	17795
Машини та обладнання	130	12465	10848	21	-	-	35	35	280	-	-	-	12451	11093	-	-	-	-
Транспортні засоби	140	1589	1351	732	-	-	111	110	126	-	-	-	2210	1367	-	-	-	-
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	150	267	267	-	-	-	5	5	-	-	-	-	262	262	-	-	-	-
Тварини	160	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Багаторічні насадження	170	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	7	-	-	-	-
Інші основні засоби	180	97	97	-	-	-	-	-	-	-	-	-	97	97	-	-	-	-
Бібліотечні фонди	190	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4	-	-	-	-
Малоцінні необоротні матеріальні активи	200	762	736	32	-	-	1	1	32	-	-	-	793	767	-	-	-	-
Тимчасові (нетитульні) споруди	210	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Природні ресурси	220	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інвентарна тара	230	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Предмети прокату	240	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші необоротні матеріальні активи	250	11	11	2	-	-	-	-	2	-	-	-	13	13	-	-	-	-
Разом	260	39743	37698	787	-	-	152	151	446	-	-	-	40378	37993	-	-	17795	17795

З рядка 260 графа 14 вартість основних засобів, щодо яких існують передбачені чинним законодавством обмеження права власності **(261)** -

вартість оформлених у заставу основних засобів **(262)** -

залишкова вартість основних засобів, що тимчасово не використовуються (консервація, реконструкція тощо) **(263)** -

первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів **(264)** **35573**

основні засоби орендованих єдиних (цілісних) майнових комплексів **(2641)** -

З рядка 260 графа 8 вартість основних засобів, призначених для продажу **(265)** -

залишкова вартість основних засобів, утрачених унаслідок надзвичайних подій **(2651)** -

З рядка 260 графа 5 вартість основних засобів, придбаних за рахунок цільового фінансування **(266)** -

Вартість основних засобів, що взяті в операційну оренду **(267)** -

З рядка 260 графа 15 знос основних засобів, щодо яких існують обмеження права власності **(268)** -

З рядка 105 графа 14 вартість інвестиційної нерухомості, оціненої за справедливою вартістю **(269)** -

III. Капітальні інвестиції

Найменування показника	Код рядка	За рік	На кінець року
1	2	3	4
Капітальне будівництво	280	-	-
Придбання (виготовлення) основних засобів	290	753	-
Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів	300	34	15
Придбання (створення) нематеріальних активів	310	-	-
Придбання (вирощуваня) довгострокових біологічних активів	320	-	-
Інші	330	-	-
Разом	340	787	15

З рядка 340 графа 3 капітальні інвестиції в інвестиційну нерухомість **(341)** -

фінансові витрати, включені до капітальних інвестицій **(342)** -

IV. Фінансові інвестиції

Найменування показника	Код рядка	За рік	На кінець року	
			довгострокові	поточні
1	2	3	4	5
А. Фінансові інвестиції за методом участі в капіталі в:				
асоційовані підприємства	350	-	-	-
дочірні підприємства	360	-	-	-
спільну діяльність	370	-	-	-
Б. Інші фінансові інвестиції в:				
частки і паї у статутному капіталі інших підприємств	380	-	-	-
акції	390	-	-	-
облігації	400	-	-	-
інші	410	-	-	-
Разом (розд.А + розд.Б)	420	-	-	-

З рядка 1035 гр. 4 Балансу (Звіту про фінансовий стан) Інші довгострокові фінансові інвестиції відображені:

за собівартістю **(421)** -

за справедливою вартістю **(422)** -

за амортизованою собівартістю **(423)** -

З рядка 1160 гр. 4 Балансу (Звіту про фінансовий стан) Поточні фінансові інвестиції відображені:

за собівартістю **(424)** -

за справедливою вартістю **(425)** -

за амортизованою собівартістю **(426)** -

Продовження ДОДАТКУ Р

VI. Грошові кошти

Найменування показника	Код рядка	На кінець року
1	2	3
Готівка	**640**	-
Поточний рахунок у банку	**650**	18220
Інші рахунки в банку (акредитиви, чекові книжки)	**660**	-
Грошові кошти в дорозі	**670**	-
Еквіваленти грошових коштів	**680**	-
Разом	**690**	18220

З рядка 1090 гр. 4 Балансу (Звіту про фінансовий стан) Грошові кошти, використання яких обмежено **(691)** -

VII. Забезпечення і резерви

Види забезпечень і резервів	Код рядка	Залишок на початок року	Збільшення за звіт. рік		Використано у звітному році	Сторновано невикористану суму у звітному році	Сума очікуваного відшкодування витрат іншою стороною, що врахована при оцінці забезпечення	Залишок на кінець року
			нараховано (створено)	додаткові відрахування				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Забезпечення на виплату відпусток працівникам	**710**	2110	-	-	-	447	-	1663
Забезпечення наступних витрат на додаткове пенсійне забезпечення	**720**	-	-	-	-	-	-	-
Забезпечення наступних витрат на виконання гарантійних зобов'язань	**730**	-	-	-	-	-	-	-
Забезпечення наступних витрат на реструктуризацію	**740**	-	-	-	-	-	-	-
Забезпечення наступних витрат на виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів	**750**	-	-	-	-	-	-	-
	760	-	-	-	-	-	-	-
	770	-	-	-	-	-	-	-
Резерв сумнівних боргів	**775**	4928	-	-	-	-	-	4928
Разом	**780**	7038	-	-	-	447	-	6591

5

VIII.Запаси

Найменування показника	Код рядка	Балансова вартість на кінець року	Переоцінка за рік	
			збільшення чистої вартості реалізації *	уцінка
1	2	3	4	5
Сировина і матеріали	**800**	462	-	-
Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	**810**	510	-	-
Паливо	**820**	18	-	-
Тара і тарні матеріали	**830**	3	-	-
Будівельні матеріали	**840**	-	-	-
Запасні частини	**850**	27	-	-
Матеріали сільськогосподарського призначення	**860**	-	-	-
Поточні біологічні активи	**870**	-	-	-
Малоцінні та швидкозношувані предмети	**880**	52	-	-
Незавершене виробництво	**890**	1146	-	-
Готова продукція	**900**	901	-	-
Товари	**910**	-	-	-
Разом	**920**	3119	-	-

З рядка 920 графа 3 Балансова вартість запасів:

відображених за чистою вартістю реалізації **(921)** -

переданих у переробку **(922)** -

оформлених в заставу **(923)** -

переданих на комісію **(924)** -

Активи на відповідальному зберіганні (позабалансовий рахунок 02) **(925)** -

З рядка 1200 графа 4 Балансу (Звіту про фінансовий стан) запаси, призначені для продажу **(926)** -

* визначається за п. 28 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 "Запаси".

6

Продовження ДОДАТКУ Р

XII. Податок на прибуток

Найменування показника	Код рядка	Сума
1	2	3
Поточний податок на прибуток	1210	181
Відстрочені податкові активи: на початок звітного року	1220	-
на кінець звітного року	1225	-
Відстрочені податкові зобов'язання: на початок звітного року	1230	-
на кінець звітного року	1235	-
Включено до Звіту про фінансові результати - усього	1240	181
у тому числі: поточний податок на прибуток	1241	181
зменшення (збільшення) відстрочених податкових активів	1242	-
збільшення (зменшення) відстрочених податкових зобов'язань	1243	-
Відображено у складі власного капіталу - усього	1250	-
у тому числі: поточний податок на прибуток	1251	-
зменшення (збільшення) відстрочених податкових активів	1252	-
збільшення (зменшення) відстрочених податкових зобов'язань	1253	-

XIII. Використання амортизаційних відрахувань

Найменування показника	Код рядка	Сума
1	2	3
Нараховано за звітний рік	1300	449
Використано за рік - усього	1310	449
в тому числі на: будівництво об'єктів	1311	-
придбання (виготовлення) та поліпшення основних засобів	1312	449
з них машини та обладнання	1313	449
придбання (створення) нематеріальних активів	1314	-
погашення отриманих на капітальні інвестиції позик	1315	-
	1316	-
	1317	-

XIV. Біологічні активи

Групи біологічних активів	Код рядка	Обліковуються за первісною вартістю										Обліковуються за справедливою вартістю				
		залишок на початок року		надійшло за рік	вибуло за рік		нараховано амортизації за рік	втрати від зменшення корисності	вигоди від відновлення корисності	залишок на кінець року		залишок на початок року	надійшло за рік	зміни вартості за рік	вибуло за рік	залишок на кінець року
		первісна вартість	накопичена амортизація		первісна вартість	накопичена амортизація				первісна вартість	накопичена амортизація					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Довгострокові біологічні активи – усього в тому числі:	1410	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
робоча худоба	1411	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
продуктивна худоба	1412	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
багаторічні насадження	1413	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	1414	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
інші довгострокові біологічні активи	1415	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Поточні біологічні активи – усього в тому числі:	1420	-	x	-	-	x	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-
тварини на вирощуванні та відгодівлі	1421	-	x	-	-	x	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-
біологічні активи в стані біологічних перетворень (крім тварин на вирощуванні та відгодівлі)	1422	-	x	-	-	x	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-
	1423	-	x	-	-	x	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-
інші поточні біологічні активи	1424	-	x	-	-	x	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-
Разом	1430	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

З рядка 1430 графа 5 і графа 14 вартість біологічних активів, придбаних за рахунок цільового фінансування **(1431)** -

З рядка 1430 графа 6 і графа 16 залишкова вартість довгострокових біологічних активів, первісна вартість поточних біологічних активів і справедлива вартість біологічних активів, утрачених унаслідок надзвичайних подій **(1432)** -

З рядка 1430 графа 11 і графа 17 балансова вартість біологічних активів, щодо яких існують передбачені законодавством обмеження права власності **(1433)** -

Продовження ДОДАТКУ Р

XV. Фінансові результати від первісного визнання та реалізації сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів

Найменування показника	Код рядка	Вартість первісного визнання	Витрати, пов'язані з біологічними перетвореннями	Результат від первісного визнання		Уцінка	Виручка від реалізації	Собівартість реалізації	Фінансовий результат (прибуток +, збиток -) від	
				дохід	витрати				реалізації	первісного визнання та реалізації
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Продукція та додаткові біологічні активи рослинництва - усього	1500	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
у тому числі: зернові і зернобобові	1510	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
з них: пшениця	1511	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
соя	1512	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
соняшник	1513	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
ріпак	1514	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
цукрові буряки (фабричні)	1515	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
картопля	1516	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
плоди (зерняткові, кісточкові)	1517	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
інша продукція рослинництва	1518	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
додаткові біологічні активи рослинництва	1519	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
Продукція та додаткові біологічні активи тваринництва - усього	1520	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
у тому числі: приріст живої маси – усього	1530	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
з нього: великої рогатої худоби	1531	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
свиней	1532	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
молоко	1533	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
вовна	1534	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
яйця	1535	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
інша продукція тваринництва	1536	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
додаткові біологічні активи тваринництва	1537	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
продукція рибництва	1538	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
	1539	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-
Сільськогосподарська продукція та додаткові біологічні активи - разом	1540	-	(-)	-	(-)	-	-	(-)	-	-

Керівник ЕП Сидоренко Марк Володимирович — Сидоренко Марк Володимирович

Головний бухгалтер ЕП Ануфрієва Віра Петрівна — Ануфрієва Віра Петрівна

ДОДАТОК С

Структурне обстеження підприємства

Державне статистичне спостереження

Статистична конфіденційність забезпечується статтею 29 Закону України "Про офіційну статистику"

Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень тягне за собою відповідальність, яка встановлена статтею 186[3] Кодексу України про адміністративні правопорушення

Документ прийнято

Подають: юридичні особи (підприємства) - територіальному органу Держстату	**СТРУКТУРНЕ ОБСТЕЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА за 2024 рік**	Безкоштовний сервіс для електронного звітування "Кабінет респондента" за посиланням https://statzvit.ukrstat.gov.ua
Термін подання: не пізніше 28 лютого		№ 1-підприємництво (річна) ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Держстату 29 березня 2024 р. № 72

Ідентифікаційні дані респондента

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ: 1 4 2 8 1 0 2 0

Найменування: **ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗАПОРІЗЬКИЙ ЕЛЕКТРОАПАРАТНИЙ ЗАВОД"**

	Місцезнаходження (юридична адреса)	**Адреса здійснення діяльності, щодо якої подається форма звітності (фактична адреса)**
Поштовий індекс	69032	69032
Назва області / АР Крим	ЗАПОРІЗЬКА	ЗАПОРІЗЬКА
Назва району	-	-
Назва територіальної громади	-	-
Назва населеного пункту	Запоріжжя	Запоріжжя
Назва району у місті	-	-
Назва вулиці/провулку, площі тощо	Південне шосе	Південне шосе
№ будинку	9	9
№ корпусу	-	-
№ квартири/офісу	-	-

Код території відповідно до Кодифікатора адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад (КАТОТТГ) за юридичною адресою

U A 2 3 0 6 0 0 7 0 0 1 0 1 5 4 4 4 3

(код території визначається автоматично)

Інформація щодо відсутності даних

У випадку відсутності даних необхідно поставити у прямокутнику позначку - **V** -

Зазначте одну з наведених нижче причин відсутності даних:

-

Продовження ДОДАТКУ С

Стор. 2 ф. № 1-підприємництво (річна)

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	1	4	2	8	1	0	2	0

Розділ 1. Структурні зміни та інші події, що відбулися на підприємстві у звітному році

Господарська діяльність здійснювалась протягом 12 місяців звітного року (рядок 100)

(кількість місяців від 01 до 12 у цілих числах)

№ рядка	Найменування зміни	Дата події	
		число	місяць
101	Зменшення активів унаслідок виділу частини майна для створення нового підприємства-юридичної особи	-	-
102	Зменшення активів унаслідок їх передавання (відчуження, продажу), що призвело до зміни/зникнення одного з видів економічної діяльності підприємства	-	-
103	Збільшення активів унаслідок приєднання інших підприємств-юридичних осіб, які припинили свою діяльність	-	-
104	Збільшення активів унаслідок їх отримання (купівлі), що призвело до появи нового виду економічної діяльності підприємства	-	-

(потрібне позначте V)

105	Узято в оренду основні засоби іншого підприємства	-
106	Передано в оренду основні засоби свого підприємства	V
107	На підприємстві не було жодної з вищенаведених подій *(якщо не заповнені рядки 101-106)*	-

Розділ 2. Інформація щодо зовнішньоекономічної діяльності у звітному році

(потрібне позначте V)

Чи здійснювало Ваше підприємство експорт-імпорт продукції (товарів, послуг) протягом звітного року?	Так	V	Ні	-	(рядок 200)
Чи здійснювало Ваше підприємство експорт-імпорт послуг протягом звітного року?	Так	-	Ні	V	(рядок 201)

Стор. 3 ф. № 1-підприємництво (річна)

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	1	4	2	8	1	0	2	0

Розділ 3. Розподіл основних показників за видами економічної діяльності

(тис.грн із одним десятковим знаком)

Код за КВЕД на рівні класу	Назва показників (коди рахунків відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку або спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку)	Середня кількість працівників (середньооблікова кількість штатних працівників, середня кількість зовнішніх сумісників та працюючих за цивільно-правовими договорами), осіб	Дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без ПДВ та акцизного податку (рахунок 70, із рахунку 71 (без ПДВ та акцизного податку) або рахунок 70 (без ПДВ та акцизного податку)	Вартість продукції (робіт, послуг) власного виробництва для внутрішніх потреб підприємства (рахунки 15, 23)	Вартість продукції (робіт, послуг) власного виробництва для внутрішніх потреб підприємства з метою інвестування свого підприємства (рахунок 15, субрахунки 151,152, 153, 154, 155 або рахунок 15) *(гр.4 <= гр.3)*	Капітальні інвестиції в матеріальні активи (без ПДВ) (рахунок 15, субрахунки 151, 152, 153, 155 або рахунок 15)
	Код Євростату відповідно до Регламенту (ЄС) № 2020/1197 від 30.07.2020	220102	250101			260101
А	Б	1	2	3	4	5
X	**Усього по підприємству (рядок 300)** *(сума рядків за видами економічної діяльності, гр.1-10)*	**70**	**38 889,4**	**-**	**-**	**787,0**
	у тому числі за видами економічної діяльності: *(наводяться найменування виду економічної діяльності)*					
27.12	Виробництво електророзподільчої та контрольної апаратури	55	30 367,4	-	-	787,0
27.90	Виробництво іншого електричного устаткування	4	458,6	-	-	-
33.14	Ремонт і технічне обслуговування електричного устаткування	4	1 439,7	-	-	-
68.20	Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна	2	6 609,4	-	-	-
35.30	Постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря	4	14,3	-	-	-
55.20	Діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання	1	-	-	-	-

Продовження ДОДАТКУ С

Стор. 5 ф. № 1-підприємництво (річна)

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	1	4	2	8	1	0	2	0

Розділ 4. Розподіл матеріальних витрат і витрат на оплату послуг, використаних у виробництві продукції (товарів, послуг), за видами продукції (включаючи послуги)

(у цілому по підприємству, незалежно від здійснюваного ним виду економічної діяльності)

(тис.грн із одним десятковим знаком)

№ рядка	Код за Основною номенклатурою продукції (ОНП-2020)	Види продукції (включаючи послуги)	Матеріальні витрати та витрати на оплату послуг, використані у виробництві продукції (товарів, послуг) (без ПДВ) (рахунки 23, 91, 92, 93, 94 або рахунки 23, 91, 96)
А	Б	В	1
400	X	**Усього по підприємству** *(сума рядків 401-434 гр.1);(ряд 400 гр.1 розд.4 = ряд.300 гр.6 розд.3)*	21 167,8
401	01-03	Продукція сільського господарства, мисливства та пов'язані з ними послуги Продукція лісового господарства та лісозаготівель, пов'язані з ними послуги Риба та продукція рибальства інша (крім замороженої або обробленої риби, яку відображають у рядку 405); продукція рибництва (аквакультури); послуги допоміжні в рибному господарстві	-
402	05	Вугілля кам'яне та вугілля буре	-
403	06	Нафта сира та газ природний. Не включаються газ вироблений та послуги з розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи, які відображають у рядку 421	70,6
404	07-09	Руди металеві. Продукція добувної промисловості та розроблення кар'єрів інша (камінь, мармур, вапняк, гіпс, крейда, сланець глинистий, гравій, пісок, граніт, торф, сіль, каміння дорогоцінне та напівдорогоцінне тощо) Послуги допоміжні у сфері добувної промисловості та розроблення кар'єрів	-
405	10-12	Продукти харчові. Напої. Вироби тютюнові. Не включаються свіжі фрукти, овочі, яйця, сире молоко, які відображають у рядку 401	25,3
406	13-15	Текстиль. Одяг. Шкіра, вироби зі шкіри та інших матеріалів (вироби текстильні, замша, хутро та вироби з нього, взуття тощо)	1,7
407	16-18	Деревина та вироби з деревини та корка, крім меблів (які відображають у рядку 419); вироби із соломки та матеріалів рослинних для плетіння Папір та вироби з паперу Послуги з друкування та тиражування записаної інформації	428,0
408	19.1	Кокс і коксопродукти (кокс і напівкокс, смоли кам'яновугільні, кокс пековий тощо)	-
409	19.2	Продукти нафтоперероблення (бензин, гас, газойлі (дизельне паливо), оливи та мастила нафтові, торф'яні брикети тощо)	265,5
410	20-21	Речовини хімічні та продукти хімічні. Продукти фармацевтичні основні та препарати фармацевтичні	169,9
411	22	Вироби гумові та пластмасові (шини нові та відновлені; труби та профілі, пластмасова тара, будівельні вироби з пластмас; послуги з виробництва інших полімерних виробів: різання, нарізування різьби, нанесення покриттів або обробка полімерних поверхонь (крім нанесення полімерних покриттів на металеві поверхні, які відображають у рядку 414))	220,1
412	23	Продукція мінеральна неметалева інша (скло та вироби з нього; цегла, скловолокно, цемент, вапно, гіпс, вироби з бетону і гіпсу; вироби з каменю; абразивні вироби тощо)	426,6
413	24	Метали основні (залізо, чавун, сталь, феросплави, свинець, цинк, олово, мідь, сталевий прокат, профіль, дріт, листова сталь; паливо ядерне оброблене (збагачене), уран природний та його сполуки; послуги з лиття металів тощо)	1 780,2
414	25	Вироби металеві готові, крім машин і устаткування (металеві будівельні конструкції, металеві ємності; металеві деталі та фурнітура; металеві двері, вікна і рами до них, різальні деталі машин, ручний інструмент, пилки, свердла, гвинторізи, цвяхи, фрези, замки, вироби ножові, прибори столові, голки швацькі тощо; послуги з кування, пресування, штампування та профілювання металу, з нанесення покриттів на метали; з механічного оброблення металевих виробів; порошкової металургії)	804,1
415	26	Комп'ютери, вироби електронні та оптичні (компоненти та плати, електронні; комп'ютери й устаткування периферійне; обладнання зв'язку; апаратура електронна побутового призначення для приймання, записування та відтворювання звуку й зображення; інструменти й обладнання для вимірювання, дослідження та навігації; годинники; устаткування радіологічне, електромедичне й електротерапевтичне; прилади оптичні та устаткування фотографічне; носії даних магнітні та оптичні)	11 220,6
416	27	Устаткування електричне (прилади побутові електричні та неелектричні, запасні частини та комплектуючі до них)	0,4
417	28	Машини й устаткування, н.в.і.у. (машини й устаткування загального призначення (запасні частини, комплектуючі до продукції машинобудування (крім автотранспортних засобів); двигуни та турбіни (крім авіаційних, автотранспортних і мотоциклетних); помпи і компресори; крани та клапани; підшипники, колеса та передачі зубчасті, елементи передач і приводів механічних тощо)); машини й устаткування загального призначення, інші (запасні частини, комплектуючі офісних машин (крім комп'ютерів та периферійного устаткування); шафи духові, печі та пальники пічні; інструменти ручні електромеханічні тощо)); машини й устаткування для сільського та лісового господарства; машини та верстати металообробні; машини й устаткування спеціального призначення інші)	27,7

Стор. 6 ф. № 1-підприємництво (річна)

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	1	4	2	8	1	0	2	0

Продовження розділу 4

№ рядка	Код за Основною номенклатурою продукції (ОНП-2020)	Види продукції (включаючи послуги)	Матеріальні витрати та витрати на оплату послуг, використані у виробництві продукції (товарів, послуг) (без ПДВ) (рахунки 23, 91, 92, 93, 94 або рахунки 23, 91, 96)
А	Б	В	1
418	29-30	Засоби автотранспортні, причепи та напівпричепи (запасні частини, комплектуючі для автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів; послуги з переобладнання автотранспортних засобів (крім технічного обслуговування та ремонту автотранспортних засобів, які відображають у рядку 425)) Засоби транспортні інші (запасні частини, комплектуючі до інших транспортних засобів (суден, рухомого складу залізниць і трамваїв, літальних апаратів, мотоциклів, велосипедів, дитячих та інвалідних колясок тощо; спеціалізоване оснащення: встановлення електрообладнання, систем кондиціонування повітря, сидінь, внутрішніх панелей, вікон тощо))	4,6
419	31-33	Меблі (крім меблів з каменю, бетону чи кераміки, які відображають у рядку 412), частини меблів, послуги з оббивання стільців та меблів для сидіння (крім послуг з ремонту та реставрації меблів, які відображають у рядку 434); Продукція промислова інша (ювелірні вироби, біжутерія, музичні інструменти та приладдя, спортивні товари, іграшки, захисні головні убори, медичні та стоматологічні інструменти і матеріали, мітли та щітки, зонти, кнопки, гудзики, застібки, канцелярські вироби тощо; послуги з їх виготовлення); Послуги з ремонту та монтажу машин і устаткування (послуги з ремонту, монтажу і технічного обслуговування готових металевих виробів, машин і устаткування промислового призначення, електронного, оптичного, електричного устаткування, суден і човнів, повітряних літальних апаратів, інших транспортних засобів та устаткування (крім технічного обслуговування та ремонту автотранспортних засобів та мотоциклів, які відображаються у рядку 425, а також комп'ютерів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, які відображають у рядку 434))	168,5
420	35.1	Електроенергія, послуги з передавання та розподілення електроенергії (за які підприємство самостійно розраховується з постачальником (крім платежів, які включені до плати за оренду нерухомого майна у рядку 432))	3 606,8
421	35.2	Газ вироблений; послуги з розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи (за які підприємство самостійно розраховується з постачальником (крім платежів, які включені до плати за оренду нерухомого майна у рядку 432))	-
422	35.3	Послуги з постачання пари, гарячої води та повітря кондиційованого (за які підприємство самостійно розраховується з постачальником (крім платежів, які включені до плати за оренду нерухомого майна у рядку 432))	-
423	36-39	Вода природна; послуги з очищення та постачання води (за які підприємство самостійно розраховується з постачальником (крім платежів, які включені до плати за оренду нерухомого майна у рядку 432)) Послуги каналізаційних систем; мул стічних вод (послуги з відведення й очищення стічних вод) Послуги зі збирання, оброблення та видалення відходів; послуги з відновлення матеріалів (збирання і видалення безпечних та небезпечних відходів) Послуги щодо поводження з відходами інші	79,4
424	41-43	Будівлі та роботи з будівництва будівель. Споруди та роботи з будівництва споруд. Роботи будівельні спеціалізовані (послуги з будівництва, з поточного ремонту будівель, споруд, доріг тощо)	-
425	45-47	Послуги з оптової та роздрібної торгівлі, послуги з ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів (крім послуг з технічного огляду автотранспортних засобів, які відображають у рядку 432) Послуги з оптової торгівлі, крім послуг з торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами Послуги з роздрібної торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	94,4
426	49.1, 49.3, 50.1, 50.3, 51.1	Послуги пасажирського залізничного транспорту, наземного транспорту інші Послуги пасажирського морського та річкового транспорту Послуги пасажирського авіаційного транспорту	-
427	49.2, 49.4, 49.5, 50.2, 50.4, 51.2, 52.1, 52.2	Послуги вантажного залізничного транспорту, автомобільного транспорту, послуги з перевезення речей. Послуги трубопровідного транспорту. Послуги вантажного морського та річкового транспорту Послуги вантажного авіаційного транспорту, послуги космічного транспорту Послуги зі складування та зберігання (всіх видів товарів на відповідних складах (зерносховищах, бункерах тощо)) Послуги допоміжні у сфері транспорту (буксирування, швартування, керування повітряним рухом, послуги платних автостоянок, вантажних транспортно-експедиційних агентств тощо)	268,7
428	53	Послуги поштові та кур'єрські	200,5
429	55-56	Послуги з тимчасового розміщування Послуги із забезпечення стравами та напоями	5,4

Продовження ДОДАТКУ С

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	1	4	2	8	1	0	2	0

Із рядків 432, 433 гр.1 розділу 4:
витрати з оперативної оренди (лізингу)
зі строком більше одного року (код Євростату 240104) - тис.грн з одним десятковим знаком (рядок 441) *(ряд.441 <= суми ряд. 432, 433 гр.1 розділу 4)*

Із рядка 433 гр.1 розділу 4:
платежі агентствам з працевлаштування
за послуги з підбору працівників (код Євростату 240103) - тис.грн з одним десятковим знаком (рядок 442) *(ряд.442 <= ряд.433 гр.1 розділу 4)*

Добові витрати (крім вартості проїзду, яку включено до рядка 426 гр.1 розділу 4, та витрат на наймання житлового приміщення, які включено до рядка 429 гр.1 розділу 4)
(рахунок 37, субрахунок 372) 25,6 тис.грн з одним десятковим знаком (рядок 443)

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	1	4	2	8	1	0	2	0

Розділ 5. Інші показники

(тис.грн з одним десятковим знаком)

№ рядка	Назва показників (коди рахунків відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку або спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку)	Код Євростату відповідно до Регламенту (ЄС) № 2020/1197 від 30.07.2020	За рік
А	Б	В	1
500	Дохід від продажу основних засобів (без ПДВ), утримуваних для продажу (рахунок 71, субрахунок 712 або із рахунку 70)		-
501	Дохід від виконання будівельних робіт на умовах підряду (без ПДВ) (рахунок 70 (без ПДВ)) *(ряд.501 гр.1 розділу 5 <= ряд.300 гр.2 розділу 3)*	250111	-
502	Субсидії та дотації на виробництво (рахунки 48,71, субрахунок 718 або рахунок 48)		-
503	Витрати на навчальні відпустки, у зв'язку з реорганізацією та скороченням штату, доплати в разі тимчасової непрацездатності (рахунки 47, 66, 81 або рахунки 47, 66) *(ряд.503 гр.1 розділу 5 < ряд.300 гр.9 розділу 3)*		-
504	Витрати на придбання енергопродуктів для власних потреб (крім використаних як сировина та для перепродажу) (без ПДВ) (із рахунку 63 або із рахунку 68) *(ряд.504 гр.1 розділу 5 < ряд 300 гр.6 розділу 3)*	240105	1 305,0
505	Податки та збори, пов'язані з виробництвом продукції (товарів, послуг) (із рахунку 64)		3 764,0
506	Податки та збори, пов'язані з обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг), крім ПДВ та акцизного податку (із рахунку 64)		-
507	Кількість магазинів роздрібної торгівлі, од (показник заповнюється, якщо підприємство має у своєму складі один або декілька магазинів, діяльність яких належить до видів економічної діяльності з кодами 47.11-47.79, крім коду 47.30 за КВЕД)		-
508	Торгова площа магазинів роздрібної торгівлі, м^2 у цілих числах (показник відображає інформацію по магазинах роздрібної торгівлі, кількість яких наводиться у ряд. 507)		-

Розділ 6. Кількість працівників та відпрацьований час

(у цілих числах)

№ рядка	Назва показників	Код Євростату відповідно до до Регламенту (ЄС) № 2020/1197 від 30.07.2020	За рік
А	Б	В	1
600	Середня кількість працівників в еквіваленті повної зайнятості, осіб	220103	70
601	Кількість відпрацьованих годин працівниками, указаними у рядку 300 гр.1 розділу 3, людиногодин	220201	100 943
602	Кількість неоплачуваних власників, засновників підприємства та членів їхніх сімей, осіб		-

Розділ 7. Виробничі запаси

(тис.грн з одним десятковим знаком)

№ рядка	Назва показників (коди рахунків відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку або спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку)	На початок року	На кінець року
А	Б	1	2
700	Виробничі запаси (сировина, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, уключаючи малоцінні та швидкозношувані предмети) без ПДВ (рахунки 20, 22 або рахунок 20)	1 254,0	1 072,0

Продовження ДОДАТКУ С

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ	1	4	2	8	1	0	2	0

Продовження розділу 8

(тис.грн у цілих числах)

Види активів	Код рядка	Інші зміни вартості активів за рік (+/-) (рахунки 10, 11, 12, 15, 16)	Первісна (переоцінена) вартість на кінець року *(гр.10 = гр.1 + гр.2 + гр.3 - гр.5 + гр.9)* (рахунки 10, 11, 12, 15, 16)	Залишкова вартість на початок року *(рахунки 10, 11,* 12, 16)	Залишкова вартість на кінець року *(рахунки 10, 11, 12, 16)*	Нараховано амортизації за рік (рахунок 13)
А	Б	9	10	11	12	13
Усього вартість необоротних активів *((сума ряд.1100, 1300) гр.1-13)*	**1000**	**-**	**40 408**	**2 058**	**2 395**	**449**
Матеріальні активи *((сума ряд.1110, 1120, 1130, 1140, 1150, 1160, 1161, 1170, 1180, 1190, 1200) гр.1-13)*	**1100**	**-**	**40 378**	**2 045**	**2 385**	**446**
житлові будинки	1110	-	-	-	-	-
нежитлові будівлі	1120	-	21 613	166	159	7
інженерні споруди	1130	-	2 928	-	-	-
машини, обладнання та інвентар	1140	-	12 718	1 618	1 360	280
транспортні засоби	1150	-	2 210	237	844	125
земельні ділянки *(гр.11 = гр.1); (гр.12 = гр.10)*	1160	-	-	-	-	X
поліпшення земель	1161	-	-	-	-	-
довгострокові біологічні активи рослинництва	1170	-	-	-	-	-
довгострокові біологічні активи тваринництва	1180	-	-	-	-	-
інші матеріальні активи	1190	-	909	24	22	34
інвестиційна нерухомість	1200	-	-	-	-	-
Нематеріальні активи	**1300**	**-**	**30**	**13**	**10**	**3**
Незавершені капітальні інвестиції	**1400**	**-**	**15**	**X**	**X**	**X**
Необоротні активи, утримувані для продажу *(гр.11 = гр.1); (гр.12 = гр.10)*	**1500**	**-**	**-**	**-**	**-**	**X**

ДОДАТОК Т

Положення Про бухгалтерську службу

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом директора

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

Сидоренко М.В.

від …. р. №…..

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО БУХГАЛТЕРСЬКУ СЛУЖБУ

ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод»

1. Загальні положення

1.1. Це положення визначає основні завдання, обов'язки, права та відповідальність бухгалтерської служби ПрАТ «Запорізький електроапаратний завод», а також регламентує взаємодію з іншими структурними підрозділами підприємства.

1.2. Бухгалтерська служба є структурним підрозділом підприємства та підпорядковується безпосередньо Головному бухгалтеру.

1.3. У своїй діяльності бухгалтерська служба керується Конституцією України, законами України, постановами Кабінету Міністрів України, чинним законодавством про бухгалтерський облік і звітність, наказами керівництва підприємства та цим Положенням.

1.4. Бухгалтерська служба забезпечує ведення бухгалтерського обліку всіх фінансово-господарських операцій підприємства.

1.5. Зміни до цього Положення можуть вноситися при зміні організаційної структури підприємства або за необхідності оптимізації роботи служби.

2. Основні завдання бухгалтерської служби

2.1. Організація та ведення бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності підприємства відповідно до чинного законодавства України.

2.2. Контроль за правильністю та своєчасністю здійснення фінансових операцій, збереженням грошових та матеріальних цінностей підприємства.

2.3. Забезпечення своєчасного складання фінансової, податкової та статистичної звітності.

2.4. Координація роботи бухгалтерії щодо нарахування та виплати заробітної плати, управління рухом основних засобів та ТМЦ.

3. Функції та обов'язки бухгалтерської служби

3.1. Організація повного обліку основних засобів, товарно-матеріальних цінностей, коштів та розрахунків з покупцями і замовниками.

3.2. Складання фінансових та податкових звітів на основі достовірних первинних документів.

3.3. Нарахування та виплата заробітної плати працівникам підприємства, своєчасне перерахування податків, внесків та інших обов'язкових платежів.

3.4. Проведення розрахунків з контрагентами відповідно до договорів і фінансових документів.

3.5. Контроль дотримання фінансової дисципліни, правильності обліку нестач, втрат, дебіторської та кредиторської заборгованості.

3.6. Перевірка документів на відповідність законодавству та внутрішнім нормативам підприємства.

3.7. Забезпечення збереження бухгалтерських документів та їх архівування у встановленому порядку.

Продовження ДОДАТКУ Т

3.8. Виконання інших завдань та обов'язків, покладених на бухгалтерію наказами керівництва підприємства.

4. Права бухгалтерської служби

Бухгалтерія має право:

4.1. Вимагати від керівників структурних підрозділів дотримання правил обліку та забезпечення збереження матеріальних цінностей.

4.2. Не приймати до виконання документи, що суперечать законодавству або внутрішнім нормативам підприємства.

4.3. Представляти підприємство у взаєминах з податковими, фінансовими та контролюючими органами в межах компетенції бухгалтерської служби.

5. Структура бухгалтерської служби

5.1. Бухгалтерську службу очолює Головний бухгалтер, який призначається та звільняється керівником підприємства.

5.2. До складу бухгалтерської служби входять:

Головний бухгалтер – керує бухгалтерією, розподіляє обов'язки між працівниками, відповідає за своєчасне та достовірне складання бухгалтерської і фінансової звітності, розробляє посадові інструкції та контролює їх виконання.

Бухгалтер по веденню обліку розрахунків з покупцями та замовниками – відповідає за облік дебіторської та кредиторської заборгованості, ведення рахунків з контрагентами, контроль своєчасності розрахунків, підготовку звітності по розрахунках.

Бухгалтер по веденню руху основних засобів, ТМЦ та заробітної плати – відповідає за облік основних засобів та ТМЦ, нарахування та виплату заробітної плати, облік податків та обов'язкових внесків, ведення відповідних внутрішніх звітів.

5.3. Кандидати на посаду головного бухгалтера повинні мати вищу освіту та стаж роботи за спеціальністю не менше 3 років.

5.4. Посади бухгалтерів займають особи з відповідною спеціальною освітою та професійною підготовкою.

5.5. Структура та чисельність бухгалтерської служби встановлюється керівництвом підприємства відповідно до потреб та нормативів.

5.4. Кандидати на посаду головного бухгалтера повинні мати вищу освіту та стаж роботи за спеціальністю не менше 3 років.

5.5. Посади бухгалтерів займають особи з відповідною спеціальною освітою та професійною підготовкою.

5.6. Структура та чисельність бухгалтерської служби встановлюється керівництвом підприємства відповідно до потреб та нормативів.

6. Відповідальність працівників бухгалтерської служби

6.1. Працівники бухгалтерії несуть відповідальність за дотримання законодавства та внутрішніх нормативних актів підприємства, правильність і своєчасність ведення обліку, а також за результати своєї діяльності відповідно до чинного законодавства.

Керівник Сидоренко Марк Володимирович